

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS INSTITUTAS

VAIDA SIDABRAITĖ
Teisės programos tarptautinės teisės specializacija
Magistrantūros nuolatinės studijos

JUNGTINIŲ TAUTŲ SAUGUMO TARYBOS VEIKLA IR EFEKTYVUMAS
PALAIKANT TARPTAUTINĘ TAIKĄ IR SAUGUMĄ

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas
dr. Šarūnas Adomavičius

Vilnius, 2014

TURINYS

SANTRUMPOS	3
ĮVADAS	4
1. JUNGTTINIŲ TAUTŲ SAUGUMO TARYBA: TEISĖ IR PRAKTIKA.....	7
1.1. Saugumo Taryba – pagrindinė Jungtinių Tautų institucija.....	8
1.2. Saugumo Tarybos įgaliojimai ir jų ribos	10
1.3. Nuo Irako (1990 m.) iki Irako (2003 m.).....	14
2. SAUGUMO TARYBOS 2003–2013 METŲ VEIKLA	17
2.1. Taikus ginčų sprendimas	20
2.2. Grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui	22
2.3. Su jėgos naudojimu nesusijusios priemonės	25
2.4. Su jėgos naudojimu susijusios priemonės	29
2.5. Taikos palaikymo operacijos ir politinės misijos	33
2.6. Teminės diskusijos ir kita Saugumo Tarybos veikla.....	35
2.7. Veiklos tendencijos	38
3. SAUGUMO TARYBOS EFEKTYVUMAS	41
3.1. Svarstyti ir nesvarstyti klausimai.....	42
3.2. Pastebėtų veiklos tendencijų įtaka efektyvumui.....	46
3.3. Darbo metodai	49
3.4. Vieningi sprendimai ir veto teisė.....	50
3.5. Saugumo Tarybos reforma	53
4. LIETUVA IR SAUGUMO TARYBA	58
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	63
LITERATŪRA	64
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA	76
ANNOTATION.....	77
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	78
SUMMARY	79
PRIEDAI	80
1 priedas. Susitikimų ir sprendimų skaičius 2003–2013 m.	80
2 priedas. Posėdžiai ir priimti sprendimai pagal darbotvarkės klausimus 2003–2013 m.....	81
3 priedas. Nauji sankcijų režimai 2003–2013 m.	85
4 priedas. Leidimas imtis visų būtinų priemonių 2003–2013 m.	87
5 priedas. Taikos palaikymo operacijos 2003–2013 m.	88
6 priedas. Nauji klausimai, įtraukti į ST darbotvarkę 2003–2013 m.....	91
7 priedas. Naudojimasis veto teise 2003–2013 m.	94

SANTRUMPOS

AS	Afrikos Sąjunga
AVO	Amerikos Valstybių Organizacija
CAR	Centrinės Afrikos Respublika
DKK	Dramblio Kaulo Krantas
ECOSOC	Jungtinių Tautų Ekonominė ir Socialinė Taryba
ECOWAS	Vakarų Afrikos Valstybių Ekonominė Bendrija
ES	Europos Sąjunga
G4	<i>Group of Four</i> (Brazilija, Indija, Japonija ir Vokietija, siekiančios nuolatinės ST narystės)
GA	Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja
GS	Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
JK	Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė
JT	Jungtinės Tautos
KDR	Kongo Demokratinė Respublika
NATO	Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija
P/TCC	Policiją ir (ar) karius teikiančios valstybės (iš angl. <i>Police/Troops Contributing Countries</i>)
ST	Jungtinių Tautų Saugumo Taryba
TBT	Tarptautinis Baudžiamasis Teismas
TTT	Tarptautinis Teisingumo Teismas

IVADAS

Jungtinės Tautos (toliau – JT) – 193 lygiateisės ir nepriklausomos valstybės vienijanti tarptautinė organizacija. Pagrindinis JT tikslas – palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą. Atsakomybė už šio tikslo įgyvendinimą patikėta Saugumo Tarybai (toliau – ST). Dėl plačių įgaliojimų bei teisės priimti visas JT nares įpareigojančius sprendimus ST laikoma viena galingiausių tarptautinių institucijų. ST įgaliojimai, sudėtis ir jos sprendimų priėmimo procesas nustatyti JT Chartijoje.

Ribotos narystės institucija, kurioje sprendimų priėmimui didelę įtaką turi veto teisę turinčios penkios Antrojo pasaulinio karo nugalėtojos, susilaukia nuolatinės kritikos dėl neefektyvaus jos funkcijų vykdymo. Galingiausių valstybių konfrontacija Šaltojo karo metais neleido ST efektyviai įgyvendinti jai patikėtos užduoties. Tačiau greiti ir ryžtingi ST sprendimai dėl Irako invazijos į Kuveitą 1990 m. parodė, kad, esant nuolatinėms narių sutarimui, ST gali tinkamai reaguoti į grėsmes tarptautinei taikai. Tuo tarpu ST narių nesutarimai dėl Irako 2002–2003 m. sulaukė priešingos reakcijos. Jėgos panaudojimas be ST leidimo kėlė klausimą, ar ST gali efektyviai užtikrinti tarptautinę taiką ir saugumą 21 amžiuje.

Temos aktualumas. Pasirinktos temos aktualumą pagrindžia du aspektai. Visų pirma, tarptautinė taika ir saugumas yra svarbūs visoms pasaulio valstybėms, tautoms ir asmenims. Visi šie subjektai yra suinteresuoti, kad ST būtų stipri bei patikima tarptautinė institucija ir galėtų efektyviai reaguoti į pasaulyje kylančias grėsmes. Antra, 2014 m. Lietuva tapo nenuolatine ST nare ir taip įgyvendino beveik du dešimtmečius siektą tikslą. Šis istorinis įvykis sukėlė didesnę ne tik politikos bei teisės specialistų, bet ir platesnės visuomenės susidomėjimą ST.

Temos ištyrimo lygis. ST įgaliojimai bei praktika juos įgyvendinant analizuojami bendrosios tarptautinės teisės literatūroje, pvz., M. N. Shaw, „*International Law*“¹; M. Akehurst ir P. Malanczuk, „Šiuolaikinis tarptautinės teisės įvadas“² ir kt. ST priimti sprendimai įgyvendinant jai suteiktas galias aptariami ir vertinami JT teisei skirtuose darbuose, pvz., „*The Charter of the United Nations. A Commentary*“ (red. Simma, B., et al.)³; S. Chesterman, T. M. Franck, D. M. Malone, „*Law and Practice of the United Nations: Documents and Commentary*“⁴.

Didelė dalis literatūros yra susijusi su atskirais ST veiklos aspektais. Pvz., ST įgaliojimus ir veiklą taikiai sprendžiant ginčus detalčiai analizuoja J. G. Merrills knygoje

¹ Shaw, M. N. *International Law*. 6th Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

² Akehurst, M.; Malanczuk, P. *Šiuolaikinis tarptautinės teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2000.

³ *The Charter of the United Nations. A Commentary* (Red. Simma, B., et al.). 3rd edition. Vol. I. Oxford: Oxford University Press, 2012.

⁴ Chesterman, S.; Franck, T. M.; Malone, D. M. *Law and Practice of the United Nations. Documents and Commentary*. New York: Oxford University Press, 2008.

„*International Dispute Settlement*“⁵. ST galias ir priemones, susijusias su jėgos naudojimu, aptaria C. D. Gray knygoje „*International Law and the Use of Force*“⁶ ir kiti autoriai. ST veiklos pokyčiai nuo Šaltojo karo iki 2004 m. išsamiai aprašyti leidinyje „*The UN Security Council: From the Cold War to the 21st Century*“ (red. Malone, D. M.)⁷.

Šiame darbe remiamasi minėtais šaltiniais ir kitais Lietuvos ir užsienio autorių darbais. Didžioji dalis ST veiklos analizės atlikta tiriant pirminius šaltinius: ST rezoliucijas, pirmininko pareiškimus, posėdžių protokolus. Analizuojant ST darbo metodus bei atskirų priemonių taikymą remiamasi *Security Council Report* atliktais tyrimais.

Tyrimo problema. ST efektyvumo stoką sąlygoja užsitęsusios diskusijos dėl institucinės reformos, veiklos metodų ir sprendimų priėmimo procesų tobulinimo poreikis. Šiuo tyrimu siekiama atsakyti į klausimą, ar esama ST sudėtis, narių skaičius ir darbo metodai yra pakankami siekiant efektyviai užtikrinti tarptautinę taiką ir saugumą.

Tyrimo objektas ir dalykas. Šio darbo objektas – ST efektyvumas palaikant tarptautinę taiką ir saugumą, dalykas – ST veikla 2003–2013 m. Šis laikotarpis pasirinktas dėl kelių susijusių priežasčių. Pirma, ST neveikimas Šaltojo karo metais ir aktyvi veikla pasibaigus Rytų–Vakarų konfrontacijai yra detaliam išanalizuota literatūroje. Antra, 2003-ieji metai ST – ir JT apskritai – buvo išbandymo metai. JT Generalinio Sekretoriaus (toliau – GS) teigimu, „retai per jos penkiasdešimt aštuonerių metų laikotarpį tokios skaudžios prognozės buvo daromos Jungtinėms Tautoms“⁸. Trečia, pasirinktas laikotarpis padės atskleisti pagrindinius šiuolaikinės ST praktikos bruožus ir įvertinti, kokį vaidmenį ši institucija atlieka palaikydama tarptautinę taiką ir saugumą.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Pagrindinis šio darbo tikslas – įvertinti ST efektyvumą palaikant tarptautinę taiką ir saugumą. Siekti šio tikslo padeda nusistatyti uždaviniai:

- 1) atskleisti ST įgaliojimus ir pagrindinius jos veiklos po Šaltojo karo bruožus;
- 2) ištirti ST veiklą 2003–2013 m. ir nustatyti pagrindines pastarojo dešimtmečio veiklos tendencijas;
- 3) įvertinti pastebėtų veiklos tendencijų bei sprendimų priėmimo proceso įtaką ST efektyvumui;
- 4) pateikti pagrindinius diskusijų dėl ST reformos ir veiklos tobulinimo aspektus siekiant stiprinti ST efektyvumą.

Tyrimo metodai. Darbe taikomi istorinis, dokumentų analizės, sisteminis, analitinis, loginis, lyginamasis metodai. Istorinis metodas padeda atskleisti ST įgaliojimų plėtros ir

⁵ Merrills, J. G. *International Dispute Settlement*. 5th edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

⁶ Gray, C. D. *International Law and the Use of Force*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press, 2008.

⁷ The U.N. Security Council: From the Cold War to the 21st Century (red. Malone, D. M.). Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2004.

⁸ Report of the Secretary General on the Work of the Organization (A/58/1). United Nations. New York, 2003.

praktikos iki 2003 m. bruožus. Dokumentų analizės metodas naudojamas tiriant ST veiklą. Sisteminio metodo pagalba sudarytos prieduose pateiktos lentelės, kuriose apibendrinamas ST įgaliojimų įgyvendinimas. Pasitelkiant analitinį tyrimo metodą tiriama ST veikla ir nustatomos pagrindinės jos tendencijos. Loginis ir lyginamasis metodai naudojami vertinant ST efektyvumą bei pateikiant išvadas.

Tyrimo struktūra. Darbą sudaro 4 skyriai, kuriuose nuosekliai siekiama įgyvendinti užsibrėžtus uždavinius.

Pirmajame skyriuje trumpai aptariami instituciniai ST požymiai, JT Chartijoje nustatyti įgaliojimai bei pagrindiniai ST veiklos iki 2003 m. bruožai.

Antrajame skyriuje, remiantis išsamia ST surengtų posėdžių ir priimtų sprendimų analize, nagrinėjama ST veikla 2003–2013 m. Skyriaus pabaigoje pateikiamos pagrindinės pastebėtos veiklos tendencijos.

Trečiasis skyrius yra skirtas įvertinti ST efektyvumą. Šiame skyriuje analizuojami 2003–2013 m. ST svarstyti ir nesvarstyti klausimai, atkreipiant dėmesį į naujas ir seniai į darbotvarkę įtrauktas situacijas. Kartu siekiama įvertinti, kokią įtaką ST efektyvumui gali turėti pastebėtos veiklos tendencijos bei sprendimų priėmimo procesas. Aptariamos susijusios diskusijos dėl ST institucinės reformos, kuria siekiama stiprinti ST efektyvumą.

Ketvirtame skyriuje, atsižvelgiant į temos aktualumą, trumpai pristatomas Lietuvos santykis su ST, pabrėžiant du aspektus: ST veiklą Lietuvos pirmininkavimo metu ir Lietuvos poziciją dėl ST reformos.

Darbo reikšmė. Tyrimo metu atliktos analizės rezultatais gali pasinaudoti mokslininkai, analizuojantys atskirus ST veiklos aspektus. Be to, darbe pateiktos išvados ir siūlymai galėtų padėti stiprinti ST vaidmenį palaikant taiką pasaulyje.

Ginamasis teiginys. Tam, kad ST galėtų reikšmingiau prisidėti prie tarptautinės taikos ir saugumo, būtina stiprinti jos efektyvumą.

1. JUNGTTINIŲ TAUTŲ SAUGUMO TARYBA: TEISĖ IR PRAKTIKA

Pirmojo pasaulinio karo pabaiga reiškė naujo tarptautinės teisės etapo pradžia – „tarptautinė teisė iš karo teisės virto taikos ir saugumo teise“⁹. Suprasta, kad būtina riboti jėgos naudojimą, leista klasikinės tarptautinės teisės laikotarpiu, vienyti tarptautinę bendriją ir kurti institucijas, padedančias palaikyti taiką ir saugumą pasaulyje. 1919 m. įsteigta Tautų Sąjunga – pirmą bendrosios kompetencijos tarptautinė organizacija, skirta „skatinti tarptautinį bendradarbiavimą ir siekti tarptautinės taikos bei saugumo“¹⁰, bei grindžiama šalių įsipareigojimu „iš principo nesiimti karinių priemonių“¹¹. Visgi organizacija nesugebėjo užkirsti kelio Antrajam pasauliniam karui, todėl 1946 m., perdavusi visą turtą naujai įkurtoms JT, vienbalsiu Asamblėjos sprendimu, Tautų Sąjunga oficialiai nustojo egzistuoti.

Prasidėjęs Antrasis pasaulinis karas patvirtino būtinybę maksimaliai apriboti jėgos naudojimą, o iš Tautų Sąjungos neefektyvumo išmoktos pamokos vertė ieškoti naujų būdų palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą. Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV), Jungtinės Karalystės (toliau – JK), Sovietų Sąjungos ir Kinijos iniciatyva 1945 m. San Franciske (JAV) surengta Jungtinių Tautų konferencija dėl tarptautinės organizacijos. Joje parengta ir visų delegatų pasirašyta JT Chartija, kuri įsigaliojo 1945 m. spalio 24 d., kai, remiantis 110 str. 3 d., ją ratifikavo Kinija, Prancūzija, Sovietų Sąjunga, JK, JAV bei dauguma kitų pasirašiusių valstybių.

Visų pirma, Chartija yra tarptautinė sutartis, nustatanti jos šalių narių (šiuo metu – 193 pasaulio valstybių) teises ir pareigas. Kartu Chartija yra tarptautinės organizacijos steigiamasis aktas, įtvirtinantis JT tikslus ir principus bei ją sudarančių pagrindinių institucijų įgaliojimus ir jų ribas. Remiantis Chartijos 7 str. 1 d., įsteigtos šešios pagrindinės JT institucijos: ST, Generalinė Asamblėja (toliau – GA), Ekonominė ir Socialinė Taryba (toliau – ECOSOC), Globos Taryba (nefunkcionuojanti nuo 1994 m.), Tarptautinis Teisingumo Teismas (toliau – TTT) ir Sekretoriatas, kuriam vadovauja Generalinis Sekretorius (toliau – GS). Pagrindinis JT tikslas – tarptautinės taikos ir saugumo palaikymas, tačiau visi Chartijos 1 str. nustatyti tikslai yra tarpusavyje susiję ir vienu ar kitu būdu prisideda prie preambulėje išreikšto pasiryžimo „išgelbėti būsimas kartas nuo karo rykštės“¹².

Šiame skyriuje aptariami instituciniai ST požymiai, Chartijoje suteikti įgaliojimai ir jų plėtra, įgaliojimų ribos bei pagrindiniai ST veiklos iki 2003 m. bruožai.

⁹ Katuoka, S. Agresijos samprata tarptautinėje teisėje. *Jurisprudencija*, 2006, 10(88): 16.

¹⁰ Tautų Lygos pakto preambulė. League of Nations, *Covenant of the League of Nations*, 28 April 1919 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-02-09]. <<http://www.refworld.org/docid/3dd8b9854.html>>.

¹¹ Akehurst, M.; Malanczuk, P., *supra* note 2, p. 51.

¹² Jungtinių Tautų Chartija. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 15-557.

1.1. Saugumo Taryba – pagrindinė Jungtinių Tautų institucija

Pagal Chartijos 24 str., pagrindinė (tačiau ne išimtinė)¹³ atsakomybė už taikos ir saugumo palaikymą patikėta ST – ribotos narystės nuolatinėi vykdomajai JT institucijai, veikiančiai visų JT valstybių narių vardu ir turinčiai įgaliojimus priimti jas įpareigojančius sprendimus. ST sudaro 5 nuolatinės narės (Kinija, Prancūzija, Rusija¹⁴, JK ir JAV) bei 10 nenuolatinių narių. Nenuolatinės narės dvejiems metams 2/3 balsų dauguma renka GA, atsižvelgdama į tai, kiek jos prisideda prie taikos ir saugumo palaikymo, bei į teisingą geografinį pasiskirstymą. Šiuo metu vietos nenuolatinėms narėms paskirstomos taip: 3 vietos Afrikos grupei, 2 – Azijos–Ramiojo vandenyno grupei, 2 – Lotynų Amerikos ir Karibų valstybių grupei, 1 – Rytų Europos grupei, 2 – Vakarų Europos ir kitų valstybių grupei; 1 iš narių visada yra Arabų valstybė, renkama iš Afrikos arba iš Azijos valstybių grupės¹⁵.

ST dėmesį į ginčą ar situaciją, galinčią gelti grėsmę taikai ir saugumui, gali atkreipti bet kuri valstybė (Chartijos 35 str.), GA (11 str. 3 d.) ir GS (99str.). ST darbo tvarka nustatyta 1946 m. priimtose Laikinosiose procedūrų taisyklėse, tačiau didelė dalis ST veiklos organizuojama remiantis praktikoje nusistovėjusiais darbo metodais¹⁶. Pagal bendrą taisyklę, ST posėdžiai yra vieši¹⁷. Uždari posėdžiai dažniausiai organizuojami diskusijoms su policiją ir (ar) kariuomenę taikos palaikymo operacijoms teikiančiomis valstybėmis (toliau – P/TCC, iš angl. *Police/Troops Contributing Countries*), ST narės taip pat susitinka neformaliose konsultacijose, rengiami vadinamieji „Arria formulės“ susitikimai su nevyriausybinėmis organizacijų atstovais ir kita.¹⁸

ST sprendimai įforminami rezoliucija, pirmininko pareiškimu, pirmininko nota ar pirmininko laišku. Tik rezoliucijoms taikoma Chartijos 27 str. nustatyta balsavimo procedūra, pagal kurią ST sprendimai priimami 9 balsų dauguma, o neprocedūriniais klausimais būtinas ir nuolatinių narių vieningumas. 1945 m. buvo nuspręsta, kad be šių tuo metu galingiausių valstybių „sutarimo ir vieningo dalyvavimo neįmanoma išspręsti tarptautinės taikos ir saugumo palaikymo klausimų“,¹⁹ todėl joms suteikta veto teisė. Kiti ST sprendimai priimami konsensu.

¹³ Tai patvirtinta TTT konsultacinėje išvadoje dėl tam tikrų JT išlaidų. Žr. The International Court of Justice, *Certain Expenses in the United Nations*, Advisory Opinion, 1962, I.C.J. Reports, p. 163.

¹⁴ Nuo 1991 m. Rusija tęsia Sovietų Sąjungos narystę JT ir jos institucijose, įskaitant ST. Chartijos tekstas nebuvo pakeistas, todėl 23 str. nuolatinė ST narė nurodyta Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga.

¹⁵ Vietos skirstomos remiantis 1963 m. GA rezoliucija Nr. 1991 (XVIII) ir vėliau susiklosčiusia praktika. Daugiau apie valstybių grupes žr. Security Council Report. *Security Council Elections 2013* [interaktyvus]. Special Research Report No. 2, 2013 [žiūrėta 2014-04-05]. <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/special_research_report_elections_2013.pdf>.

¹⁶ Žr. Security Council Report. *Security Council Transparency, Legitimacy and Effectiveness: Efforts to Reform Council Working Methods 1993–2007* [interaktyvus]. Special research report No. 3, 2007 [žiūrėta 2014-04-05]. <<http://www.securitycouncilreport.org/special-research-report/lookup-c-gIKWLeMTIsG-b-3506555.php>>.

¹⁷ Laikinių procedūrų taisyklių 48 taisyklėje nustatyta, kad „Saugumo Taryba susitinka viešai, nebent ji nusprendžia kitaip“. Provisional Rules of Procedure of the Security Council (S/96/Rev.7).

¹⁸ Security Council Report. *Security Council Transparency, Legitimacy and Effectiveness...*, op. cit.

¹⁹ Žalimas, D., et al. *Tarptautinės Organizacijos*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 289.

Pagal Chartijos 25 str., ST turi teisę priimti visoms JT valstybėms narėms teisiškai privalomus sprendimus. Doktrinoje keliamas klausimas, ar ST gali nustatyti įpareigojimus pagal Chartijos VI skyrių. 1971 m. TTT konsultacinėje išvadoje dėl Namibijos nurodė, kad siekiant nustatyti rezoliucijos privalomumą būtina atsižvelgti į jos „nuostatas, diskusijas prieš ją priimant, nurodytas Chartijos nuostatas ir apskritai visas aplinkybes, kurios galėtų padėti nustatyti jos teisinės pasekmes“²⁰.

Tačiau dauguma autorių nesutinka su tokia TTT išvada. Pvz., G. Grigaitės teigimu, „vienintelis VII skyrius suteikia Tarybai įgaliojimus priimti privalomus sprendimus, kurie nustatytų valstybėms narėms pareigą imtis atitinkamų priemonių“²¹. M. Shaw taip pat nurodo, kad privalomas priemonės ST gali taikyti tik nustačiusi, jog kilo grėsmė taikai ir saugumui, „tačiau iki tol pagal VI skyrių ji gali teikti tik rekomendacijas“²². Visgi Chartijos komentare daroma išvada, kad „ne tik 25 str. formuluotė ir vieta sistemoje, bet ir atitinkamų Chartijos VI skyriaus nuostatų formuluotės, pagrindžia Tarybos galią priimti įpareigojančius sprendimus taikaus ginčų sprendimo kontekste“²³. Šiame darbe, siekiant įvertinti ST sprendimo privalomumą, bus atsižvelgiama į atitinkamos rezoliucijos nuostatas.

Chartijos 29 str. ST suteikta teisė steigti pagalbinius organus, reikalingus jos funkcijoms vykdyti. Remiantis šia nuostata steigiamos įvairaus pobūdžio institucijos, padedančios ST palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą: nuolatiniai ir *ad hoc* komitetai, sankcijų komitetai, darbo grupės konkrečioms klausimams nagrinėti ir rekomendacijoms pateikti, taikos palaikymo operacijos ir politinės misijos, tarptautiniai baudžiamieji tribunolai. 2005 m. GA ir ST rezoliucijomis įsteigta Taikos kūrimo komisija – patariamoji institucija, skirta padėti atkurti taiką pokonfliktinėse valstybėse²⁴.

Dabartinės JT narystės neatspindinti ST sudėtis, nuolatinių narių veto teisė ir darbo metodų skaidrumo trūkumas yra pagrindinis diskusijų dėl ST reformos objektas. Tačiau pripažįstama, kad didinti ST narių skaičių būtina atsižvelgiant į greitų ir efektyvių ST veiksmų poreikį, o veto teisė yra „neįprastai plačių Saugumo Tarybos įgaliojimų kaina“²⁵. Pagrindiniai diskusijų dėl ST reformos aspektai aptariami 3.5. skyriuje.

²⁰ TTT konsultacinės išvados dėl Namibijos 114 punktas. The International Court of Justice. *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, p. 16.

²¹ Grigaitė, G. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos kaip teisėkūros subjekto ypatumai. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 3 (3): 112.

²² Shaw, M. N., *supra* note 1, p. 1220.

²³ Red. Simma, B., *supra* note 3, p. 794.

²⁴ Įsteigta GA 2005 m. gruodžio 20 d. rezoliucija Nr. 60/180 (UN Doc A/RES/60/180) ir ST rezoliucija 1645 (2005)

²⁵ Akehurst, M.; Malanczuk, P., *supra* note 2, p. 445.

1.2. Saugumo Tarybos įgaliojimai ir jų ribos

Pagrindiniai ST įgaliojimai, tiesiogiai susiję su jos pirmine atsakomybe už taikos ir saugumo palaikymą, nustatyti Chartijos VI (Taikus ginčų sprendimas), VII (Veiksmai, kai kyla grėsmė taikai, ji pažeidžiama ar įvykdomi agresijos aktai) ir VIII (Regioniniai susitarimai) skyriuose. Be šiuose skyriuose numatytos kompetencijos, ST atlieka ir kitas funkcijas: teikia rekomendacijas dėl valstybių narystės JT (Chartijos 4 str. 2 d., 5 str., 6 str.) bei renkant GS (Chartijos 97 str.), kartu su GA skiria TTT teisėjus (TTT Statuto 4 str. 1 d.), teikia kasmetines ir specialiąsias ataskaitas GA (Chartijos 24 str. 3 d.) ir kt.

Taikiam ginčų sprendimui skirtas VI skyrius nustato ST įgaliojimus tokiems ginčams, kuriems užsitęsęs gali kilti grėsmė tarptautinei taikai ir saugumui. Pagal Chartijos 2 str. 3 d., valstybės yra įpareigosios spręsti ginčus taikiai. Chartijos 33 str. 1 d. pateiktas teisinių bei diplomatinių ginčo reguliavimo metodų pavyzdinis sąrašas. Pagal 52 str. 2 d., valstybės turi stengtis regioninio pobūdžio konfliktus išspręsti per regionines organizacijas. Ginčai, kuriems užtrukus gali kilti grėsmė tarptautinei taikai ir saugumui, gali būti perduoti ST.

Pagal Chartiją, ginčą ar situaciją, galinčią sukelti tarptautinę nesantaiką ar nesutarimus, ST gali tirti pati (34 str.), gali skatinti²⁶ spręsti tokį ginčą taikiomis ginčų reguliavimo priemonėmis (33 str. 2 d.), rekomenduoti tam tikrą procedūrą arba sureguliuojamą metodą (36 str. 1 d.) ar tinkamas ginčo sprendimo sąlygas (37 str. 2 d.). Tam, kad ST svarstytytų situaciją, nėra būtinas konflikto šalių sutikimas, o ST, sprendama, ar imtis konkretaus klausimo, turi teisę laikytis platesnio tarptautinio ginčo apibrėžimo, nei būtų priimtina teisme²⁷. Pagal Chartijos 36 str. 3 d., rekomenduodama šalims ginčo sprendimo procedūrą ar metodus, ST turėtų atsižvelgti, kad teisinio pobūdžio ginčai pagal bendrą taisyklę turėtų būti perduodami TTT. Šia nuostata ST pasinaudojo tik vieną kartą: 1947 m. rekomendavo JK ir Albanijai kreiptis į TTT dėl ginčo, susijusio su incidentu Korfu kanale.

Chartijos 39 str. suteikia ST teisę nustatyti, kad egzistuoja grėsmė taikai, jos pažeidimas ar įvykdytas agresijos aktas, ir nuspręsti, kokių veiksmy imtis siekiant palaikyti ar atkurti tarptautinę taiką ar saugumą. VII skyriuje suteiktais įgaliojimais, pagal kuriuos valstybėms narėms gali būti nustatomi įpareigojimai, ST gali naudotis tik nustačiusi vieną iš trijų minėtų faktų. Taigi Chartija suteikia ST plačią diskreciją nuspręsti, ar veikti, kada veikti ir kaip veikti.

Agresijos apibrėžimas pirmą kartą nustatytas GA rezoliucijoje 3314, kurioje ji apibrėžta kaip „valstybės ginkluotos jėgos panaudojimas prieš kitos valstybės suverenitetą, teritorinį

²⁶ Lietuviškame Chartijos tekste vartojamas žodis „reikalauti“ (Jungtinių Tautų Chartija, *supra* note 12, 33 str.). Chartijos tekste anglų kalba (United Nations, Charter of the United Nations, 24 October 1945, 1 UNTS XVI) vartojama frazė „shall call upon the parties“, kuri nereiškia privalomumo, todėl tinkamiau į lietuvių kalbą versti „skatinti“, o ne „reikalauti“.

²⁷ Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 220.

neliečiamumą ar politinę nepriklausomybę arba bet koku kitu būdu, nesuderinamu su Jungtinių Tautų Chartija, kaip nustatoma šiame Apibrėžime²⁸. Pažymėtina, kad ST nėra įpareigota remtis šiuo apibrėžimu ar rezoliucijoje nurodytais agresijos pavyzdžiais tam, kad nustatytų agresijos aktą pagal Chartijos 39 str. Tiek agresijos aktas, tiek taikos pažeidimas ST praktikoje buvo nustatyti po keturis kartus²⁹. Nors ST nesirėmė minėta GA rezoliucija, visais šiais atvejais sprendimai priimti dėl ginkluoto jėgos panaudojimo prieš kitą valstybę.

„Grėsmės taikai“ kategorija yra plačiausia, greitai evoliucionuojanti ir dažniausiai taikoma praktikoje³⁰. Objektivių kriterijų, kuriais remiantis nustatoma grėsmė taikai, nėra – tai politinis ST sprendimas, todėl grėsmė taikai „egzistuoja visais atvejais, kuriuos Saugumo Taryba įvardija kaip grėsmę taikai“³¹. Praktikoje keliančiais grėsmę buvo pripažinti vidaus ginkluoti konfliktai; rimti žmogaus teisių pažeidimai; plataus masto humanitarinės teisės pažeidimai; nesugebėjimas imtis konkrečių veiksmų sustabdyti terorizmą; tarptautinis terorizmas; demokratinių principų pažeidimai; represijos pasekmės, įskaitant didelį pabėgėlių srautą; branduolinių, cheminių ir biologinių ginklų platinimas ir kita.³²

ST, nustačiusi grėsmės taikai, taikos pažeidimo ar agresijos akto atvejį, turi teisę imtis Chartijos VII skyriuje nustatytų įpareigojančių priemonių, susijusių ar nesusijusių su ginkluotos jėgos naudojimu. Siekdama užkirsti kelią situacijos pablogėjimui, ji gali taikyti laikinąsias priemones (40 str.). Tai gali būti raginimas³³ nutraukti ugnį, atitraukti ginkluotąsias pajėgas iš užsienio teritorijos ir panašiai. Laikinosios priemonės gali padėti užtikrinti ramią atmosferą ir derybų pradžią³⁴.

Chartijos 41 str. pateiktas pavyzdinis nekarinio pobūdžio prievartos priemonių sąrašas. Praktikoje su jėgos panaudojimu nesusijusios priemonės gali būti įvairios: ekonominės ir finansinės sankcijos, ginklų embargas, raginimas mažinti diplomatines misijas, prekių importo, eksporto ir (ar) pervežimo draudimas, lėšų užšaldymas ir pan.³⁵ Vienu iš 41 str. priemonių pavyzdžių laikytini ir ST sprendimai įsteigti tarptautinius baudžiamuosius tribunolus Ruandai (rezoliucija 955 (1994)) bei buvusiai Jugoslavijai (rezoliucija 827 (1993)). Nors Chartijos 29 str.

²⁸ JT Generalinės Asamblėjos 1974 m. gruodžio 14 d. rezoliucijos 3314 (XXIX) priedo 1 str. (Cituota iš: Vadapalas, V. *Tarptautinė teisė. Pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija*. Vilnius: Eugrimas, 2003.).

²⁹ Shaw, M., *supra* note 1, p. 1241.

³⁰ Shaw, M., *supra* note 1, p. 1237.

³¹ Akehurst, M., Malanczuk, P., *supra* note 2, p. 500.

³² Daugiau apie konkrečius atvejus žr. Shaw, M. N., *supra* note 1, p. 1237–1240; Malone, D. M. An Evolving UN Security Council. *Indian Journal of International Law*. 2007, Vol. 47, No. 4: 594–615.

³³ Chartijos vertime į lietuvių kalbą vartojama „gali pareikalauti, kad suinteresuotos šalys laikytųsi [...] laikinųjų priemonių“. 40 str. anglų kalba vartojama frazė „call upon the parties concerned to comply with such provisional measures“. Minėta, kad „call upon“ tinkamesnis vertimas būtų „skatinti“ (žr. *supra* note 26.). Įdomu tai, kad būtent šiame straipsnyje junginys „call upon“, nors „rezoliucijose dažnai vartojamas kaip žodžio rekomenduoti sinonimas, tačiau atrodo, jog valstybės narės sutaria dėl to, kad šis žodis 40 straipsnyje reiškia *įsakymą*“ (Cituota iš: Akehurst, M.; Malanczuk, P., *supra* note 2, p. 500.).

³⁴ Shaw, M. N., *supra* note 1, p. 1241–1242.

³⁵ Konkretūs sankcijų režimai detaliam aptariami literatūroje. Pvz., Shaw, M. N., *supra* note 1, p. 1243–1248.

suteikia teisę ST steigti pagalbines institucijas, doktrinoje keliamas klausimas, ar ji gali steigti teismus, atsižvelgiant į tai, kad ji pati neatlieka teisminių funkcijų³⁶. Nepaisant to, tribunolai buvo įsteigti, sprendė baudžiamąsias bylas ir ženkliai prisidėjo prie tarptautinės baudžiamosios teisės vystymosi.

Chartijos 42 str. suteikta teisė ST imtis su jėgos naudojimu susijusių priemonių, jei, jos nuomone, 41 str. numatytų priemonių gali nepakakti ar jau nepakanka. Siekiant užtikrinti efektyvų 42 str. taikymą, Chartijos 43 str. numatyta sudaryti susitarimus tarp ST ir valstybių narių (ar jų grupių) dėl ginkluotųjų pajėgų suteikimo JT, t. y. buvo siekiama sukurti JT pajėgas. Tokie susitarimai niekada nebuvo sudaryti. Chartijoje nustatyta kolektyvinio saugumo sistema turėjo būti modifikuota taip, kad ji galėtų veikti, todėl praktikoje „imtasi naujų būdų naudoti jėgą siekiant užtikrinti taiką ar pasipriešinti agresijai“³⁷. Nuo 1950 m. ST deleguoja savo vykdomuosius įgaliojimus valstybėms narėms, suteikdama joms teisę „imtis visų įmanomų priemonių“, skirtų atkurti ar palaikyti taiką.

Negausi ST praktika pagal VII skyrių Šaltojo karo metais daugiausia buvo susijusi su tarp valstybių vykusiais konfliktais: du kartus nustatytos sankcijos (ekonominė blokada Rodezijai 1966 m. ir ginklų embargas Pietų Afrikai 1977 m.); porą kartų buvo sankcionuotas jėgos panaudojimas (dėl Šiaurės Korėjos invazijos į Pietų Korėją 1950 m. ir užtikrinti sankcijų Pietų Rodezijai įgyvendinimą 1966 m.)³⁸. Dėl kitų tuo laikotarpiu vykusių tarpvalstybinių (pvz., Arabų ir Izraelio konfliktas, Sovietų Sąjungos įsiveržimas į Afganistaną ir kt.) ar vidaus konfliktų ST aktyvių veiksmų nesiėmė³⁹.

Chartijoje nenumatyta, tačiau praktikoje plačiai taikoma, priemonė yra taikos palaikymo operacijų steigimas. Taikos palaikymas vykdomas remiantis priimančiosios valstybės sutikimo, nešališkumo ir jėgos nenaudojimo principais⁴⁰. Tradiciškai taikos palaikymo operacijos buvo skirtos užtikrinti ugnies nutraukimą tarp šalių, tačiau praktikoje ilgainiui joms imta suteikti platesnius mandatus, įskaitant civilių gynybą, žmogaus teisių priežiūrą, paramą organizuojant rinkimus ir kt.⁴¹ Apibendrintai taikos palaikymą galima skirstyti į priežiūros ir stebėtojų misijas; pajėgas, užtikrinančios ugnies nutraukimą; pajėgas, padedančias atkurti ir išlaikyti vidaus tvarką valstybėje; laikinąsias administracijas; taikos vykdymo operacijas⁴².

³⁶ Akehurst, M.; Malanczuk, P., *supra* note 2, p. 428–429.

³⁷ Franck, T. M. *Recourse To Force: State Action Against Threats And Armed Attacks*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, p. 24.

³⁸ The U.N. Security Council: From the Cold War to the 21st Century (red. Malone, D. M.), *supra* note 7, p. 10.

³⁹ Akehurst, M.; Malanczuk, P., *supra* note 2, p. 462 ir tolesnis tekstas.

⁴⁰ Principles of UN peacekeeping [interaktyvus]. <<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/principles.shtml>> [žiūrėta 2014-04-05].

⁴¹ We the Peoples – The Role of the United Nations in the 21st Century. *Report of the United Nations Secretary General*. United Nations, New York, 2000. p. 48.

⁴² Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 236–242. Autorius pabrėžia, jog šis skirstymas yra sąlyginis, kadangi operacijų funkcijos dažnai susilieja ir persidengia.

Chartijos VIII skyriuje nustatyti ST bendradarbiavimo su regioninėmis organizacijomis pagrindai. Pirma, ST turi skatinti valstybes spręsti ginčus per įsteigtas regionines organizacijas (Chartijos 52 str. 3 d.). Antra, ST gali naudotis regioninėmis organizacijomis savo sprendimų įgyvendinimui (53 str. 1 d.). Trečia, regioninės organizacijos privalo informuoti ST apie visus veiksmus, kurių imtasi ar ketinama imtis tarptautinei taikai bei saugumui palaikyti (54 str.), o prieš naudodamos prievartos priemones privalo gauti ST leidimą.

Kaip matyti iš aprašytų įgaliojimų, Chartijoje ST suteikta itin plati kompetencija, kuri praktikoje yra dar labiau plečiama lanksčiai aiškinant Chartijos nuostatas. Po Šaltojo karo prasidėjus ST kokybinio ir kiekybinio aktyvumo laikotarpiui (žr. 1.3. skyrių) teisės mokslininkai kėlė klausimus apie ST galių ir diskrecijos ribas, konkrečių sprendimų teisėtumą ir teisminę ST sprendimų peržiūrą.

Doktrinoje sutariama, kad ST galių ribos visų pirma kyla iš *ius cogens* normų bei Chartijos nuostatų, ypač įvardijančių JT tikslus ir principus⁴³. Dar 1948 m. TTT nurodė, kad politinis institucijos pobūdis neatleidžia jos nuo pareigos laikytis Chartijos nuostatų, kai jos nustato galių ribas ar sprendimo kriterijus⁴⁴. Taigi ST privalo laikytis Chartijoje nustatytų procedūrinių reikalavimų, susijusių su naryste, balsavimu, ataskaitų teikimu ir pan. Be to, visi tiesiogiai Chartijoje nurodyti, ar iš jos išplaukiantys, ST įgaliojimai turi būti skirti palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą. Atsižvelgiant į VII skyriaus nuostatų terminologiją, ST veiksmai turi būti būtini, proporcingi ir laikini, t. y. taikomi tol, kol bus atkurta taika.⁴⁵

Tačiau plečiantis taikos ir saugumo sampratai tampa vis sudėtingiau apibrėžti, kokie veiksmai peržengtų minėto tikslo ribas. Kaip buvo minėta, Chartijos 39 str. ST suteikta laisvė nevaržomai nustatyti, ar kilo grėsmė taikai, kas ją sukėlė ir kokių priemonių reikia imtis. Turinio atžvilgiu ST diskrecija labiausiai ribojama geros valios ir nepiktnaudžiavimo teisėmis koncepcijomis⁴⁶, o „pagrindiniai ST suvaržymai yra politiniai, bet ne teisiniai“⁴⁷. Žinoma, valstybės visada turi galimybę – bet ne teisę – neįgyvendinti ST sprendimų, kartu prisiimdamos visas su tuo susijusias teises ir politines pasekmes⁴⁸.

Klausimas, ar tarptautinis teismas galėtų pripažinti ST sprendimą negaliojančiu dėl jo prieštaravimo tarptautinei teisei, yra „sudėtingas ir jautrus“⁴⁹. Kaip pagrindinė JT teisminė

⁴³ Wood, M. The UN Security Council and International Law. *Hersch Lauterpacht Memorial Lectures, held at the Lauterpacht Centre for International Law, University of Cambridge, 7th–9th November, 2006* [interaktyvus; žiūrėta 2014-04-05]. <http://www.lcil.cam.ac.uk/sites/default/files/LCIL/documents/lectures/2006_hersch_lecture_2.pdf>.

⁴⁴ The International Court of Justice. *Conditions of Admission of a State to Membership in the United Nations (Article 4 of the Charter)*. Advisory Opinion, ICJ Reports, 1948, p. 57.

⁴⁵ Weiss, W. Security Council Powers and the Exigencies of Justice after War. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 2008, Vol. 12: 45-111.

⁴⁶ Shaw, M. N., *supra* note 1, p. 1270–1271.

⁴⁷ Wood, M., *op. cit.*, p. 5.

⁴⁸ *Ibid.*, p. 21.

⁴⁹ Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 247.

institucija, šio vaidmens galėtų imtis TTT, tačiau Chartijoje JT institucijų sprendimų teisminė peržiūra nėra numatyta. Nors TTT (ir kiti tarptautiniai tribunolai) svarsto bylas, kuriose ginčo šalys remiasi galimu ST rezoliucijų neteisėtumu⁵⁰, tačiau „Teismas neturi atitinkamų Jungtinių Tautų organų priimtų sprendimų teisminės peržiūros ar apeliacijos įgaliojimų“⁵¹.

Ribotas ST veikimas Šaltojo karo metais darė įtaką kitų JT institucijų veiklos pokyčiams. Paminėtina 1950 m. GA priimta rezoliucija „Vienybė taikos labui“, kuria „Generalinei Asamblėjai suteikta teisė perimti kai kurias galias iš Saugumo Tarybos, kai ji yra akklavietėje“⁵². Remdamasi šia rezoliucija GA gali skubiai svarstyti situaciją, kai atrodo, kad (angl. *appears to be*) kilo grėsmė taikai, ji buvo pažeista ar įvykdytas agresijos aktas, ir rekomenduoti valstybėms narėms imtis kolektyvinių priemonių, jei dėl nuolatinių narių vienybės trūkumo ST negali įgyvendinti savo pirminės atsakomybės už taikos ir saugumo palaikymą⁵³. Remdamasi šia rezoliucija GA sušaukė 11 skubių sesijų ir rekomendavo valstybėms narėms imtis atitinkamų veiksmų⁵⁴. Paskutinį kartą rezoliucija „Vienybė taikos labui“ remtasi 1997 m.

1.3. Nuo Irako (1990 m.) iki Irako (2003 m.)

Po Antrojo pasaulinio karo prasidėjęs Šaltasis karas neleido naujai įsteigtoms JT veiksmingai įgyvendinti patikėtų funkcijų. Chartijos kūrėjų numatyta kolektyvinio saugumo sistema, grindžiama galingųjų valstybių bendradarbiavimo pagrindu, veikė labai ribotai. Todėl Šaltojo karo metais, nesant sutarimo tarp nuolatinių narių, ST nebuvo efektyvi.

Santykiai tarp nuolatinių ST narių pamažu ėmė gerėti 1980-ųjų pabaigoje, o ryžtinga reakcija į Irako agresiją prieš Kuveitą 1990 m. kėlė vilčių, kad ST imsis aktyvaus ir efektyvaus vaidmens palaikydama tarptautinę taiką ir saugumą. Rezoliucijoje 660 (1990) Irako invazija buvo nedelsiant pasmerkta kaip pažeidžianti taiką ir saugumą. ST pareikalavo Irako atsitraukti, o šiam nepaklusus priėmė atitinkamus sprendimus pagal Chartijos VII skyrių: nustatė ginklų embargą ir ekonomines sankcijas, sankcionavo jėgos panaudojimą.⁵⁵

Po greitų, aktyvių ir vieningų veiksmų dėl Irako–Kuveito krizės, ST prisiėmė didesnę vaidmenį kuriant, atkuriant ir palaikant tarptautinę taiką ir tvarką. ST aktyvumas visų pirma

⁵⁰ TTT praktiką aptaria Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 247–250.

⁵¹ TTT konsultacinės išvados dėl Namibijos 89 punktą. The International Court of Justice, *supra* note 20.

⁵² Katuoka; S., Čepinskytė, A. Response to Large-Scale Atrocities: Humanitarian Intervention and the Responsibility to Protect. *Jurisprudencija*. 2010, 3(121): 158.

⁵³ 1950 m. lapkričio 3 d. GA rezoliucija Nr. 377 (V) „Vienybė taikos labui“. UN Doc A/RES/377 (V). M. Shaw daro išvadą, kad ši rezoliucija nebuvo itin sėkminga ir nepateisino vilčių, kuriomis remiantis ji buvo sukurta (žr. Shaw, M. N., *supra* note 1, p. 1272–1273).

⁵⁴ Žr. Security Council Report. *Security Council Deadlocks and Uniting for Peace: An Abridged History* [interaktyvus]. October, 2013 [žiūrėta 2014-04-05]. <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Security_Council_Deadlocks_and_Uniting_for_Peace.pdf>.

⁵⁵ Gray, C. D., *supra* note 6, p. 264.

pasireiškė priimtų sprendimų skaičiumi: 1990–2002 m. (imtina) priimtose 808 rezoliucijose⁵⁶. Nuolatinių narių bendradarbiavimą šiuo laikotarpiu atspindi akivaizdžiai sumažėjęs naudojimas veto teise (13 kartų per 13 metų).

M. D. Malone, analizuodamas ST veiklą šiuo neramiu, „dažnai hiperaktyviu“⁵⁷ ir tam tikrais atvejais pernelyg optimistišku periodu, išskiria pagrindines tendencijas ir praktikos bruožus. Padidėjęs naudojimas VII skyriaus įgaliojimais lėmė grėsmių tarptautinei taikai ir saugumui plėtrą. ST svarstė problemas, anksčiau laikytas valstybių vidaus reikalu. Jos priimti sprendimai keitė požiūrį į santykius tarp valstybių ir jos piliečių. Dažniau taikomos ekonominės bei diplomatinės sankcijos, kurios paprastai skiriamos konkreitiems asmenims, keliantiems grėsmę taikai. Spręsdama etninės ar religinės kilmės vidaus konfliktus, ST ėmėsi priemonių prieš ginkluotus nevalstybinius subjektus. Tarptautinių baudžiamųjų tribunolų įsteigimas buvo ST įnašas į besivystančią tarptautinę baudžiamąją teisę.⁵⁸

Pasibaigus Šaltajam karui ST įsteigė daugybę taikos palaikymo operacijų, kurioms suteikė sudėtingus ir ambicingus mandatus, įskaitant, pvz., teritorijų administravimą (pvz., rezoliucija 1244 (1999) įsteigta JT Pereinamosios administracijos misija Kosove). Kartu didėjo ST vaidmuo kovoje su tarptautiniu terorizmu. Pvz., rezoliucija 1373 (2001) ST nustatė konkrečias kovos su terorizmu pareigas JT valstybėms narėms, įskaitant pareigą teikti ataskaitas apie rezoliucijos nuostatų įgyvendinimą. Taip pat vis dažniau svarstomi teminiai klausimai, kurie tradiciškai nebūtų buvę laikomi jos kompetencijoje, pvz., AIDS pandemijos Afrikoje įtaka žemyno stabilumui ir taikai 21 amžiuje (2000 m.). Šių teminių diskusijų rezultatas – vadinamosios „žmogiškojo saugumo“ (angl. *human security*) rezoliucijos, pvz., rezoliucija 1325 (2001) dėl moterų, taikos ir saugumo, kurios dažniausiai yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau turi įtakos tarptautinių organizacijų, valstybių ir pilietinės visuomenės veiklai⁵⁹.

Optimizmas dėl ryžtingos ST veiklos ir efektyvumo ėmė blėsti 9 dešimtmečio viduryje. Nesėkmės Somalyje (1992 m.), Bosnijoje (1993 m.) bei Ruandoje (1994 m.) sumažino pasitikėjimą JT. Taikos palaikymo operacijų ėmė mažėti supratus, kad ambicingi mandatai dėl nepakankamų išteklių dažnai negali būti įgyvendinti. Taikomos sankcijos dėl nenumatytų pasekmių piliečiams ar trečiosioms valstybėms ir nenuoseklus jų įgyvendinimo ne visada pasiekė tikslą. 1990-ųjų pabaigoje grįžo klausimai, susiję su valstybių suverenitetu, ST galių

⁵⁶ *Annual Statistics on Security Council Resolutions and Presidential Statements (1990–2007)*. Security Council Report. *Security Council Statistics for 2007* [interaktyvus]. February 2008 Monthly Forecast, [žiūrėta 2014-04-07]. <http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2008-02/lookup_c_g1KWLeMTIsG_b_3831961.php>.

⁵⁷ Malone, D. M. *The Security Council in the Post-Cold War Era: A Study in the Creative Interpretation of the UN Charter*. *New York University Journal of International Law and Politics*. 2003, Vol. 35: 489.

⁵⁸ The U.N. Security Council: From the Cold War to the 21st Century (red. Malone, D. M.), *supra* note 7.

⁵⁹ Tokią išvadą, išanalizavusi rezoliucijų 1261 (1999) ir 1325 (2000) priėmimo kontekstą bei jų poveikį tarptautiniu ir nacionaliniu lygmenimis, daro Cora True-Frost. True-Frost, C. *The Security Council and Norm Consumption*. *New York University Journal of Legislation and Public Policy*. 2007, Vol. 40: 115–217.

ribomis bei didėjančiu kai kurių valstybių (ir organizacijų) vienašališkumu.⁶⁰ Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos (toliau – NATO) jėgos panaudojimas Kosove ir po jo priimta rezoliucija 1244 (1999) sukėlė diskusijas dėl galimybės ST sankcionuoti jėgą *ex post facto*⁶¹.

2002–2003 m. vykusiose diskusijose dėl tolesnės bendros strategijos, atsižvelgiant į tai, kad Irakas nesilaiko ankstesnių rezoliucijų reikalavimų, ST pateko į „žlugdančią aklavietę“⁶². Vienbalsiai priimta rezoliucija 1441 (2002), nustatanti, kad Irakas iš esmės pažeidžia ST rezoliucijų reikalavimus, ir suteikianti paskutinę galimybę įvykdyti nusiginklavimo įpareigojimus, literatūroje vadinama diplomatinio šedevru⁶³. Kitos diskusijos šiuo klausimu nedavė jokių rezultatų, todėl (ir nepaisant to) 2003 m. kovo 19 d. JAV vedamos pajėgos įsiveržė į Iraką.

JAV ir sąjungininkų veiksmai bei ST pozicija dėl antrojo Irako karo sukėlė prieštarų reakcijų. Vieni kaltino ST dėl to, kad ji nesugebėjo užkirsti kelio karui, kiti – kad nesankcionavo jėgos naudojimo. Pasigirdo kalbų apie kolektyvinio saugumo sistemos žlugimą⁶⁴, ir priešingai apie jos atgaivinimą⁶⁵. Šiame darbe nėra siekiama įvertinti karo Irake 2003 m. teisėtumo. Nepaisant aštrėjančios kritikos, ST sprendė problemas įvairiose pasaulio dalyse. Diskusijos apie ST galių ir galimybių palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą ribas bei kritika dėl efektyvumo stokos darė įtaką tolesnei ST praktikai. Toliau darbe apžvelgiama ST veikla 2003–2013 m. ir vertinamas jos efektyvumas.

⁶⁰ The U.N. Security Council: From the Cold War to the 21st Century (red. Malone, D. M.), *supra* note 7, p. 9.

⁶¹ Literatūroje nesutariama, ar toks retroaktyvus jėgos panaudojimo pateisinimas gali būti teisėtas. Žr. Pvz., Weiss, W., *supra* note 45, p. 4.

⁶² Chesterman, S.; Franck, T. M.; Malone, D. M. *supra* note 4, p. 43.

⁶³ *Ibid.*, p. 71.

⁶⁴ Glennon, M. J. Why the Security Council Failed. *Foreign Affairs* [interaktyvus]. 1 May 2003. [žiūrėta 2014-04-07]. <<http://www.foreignaffairs.com/articles/58972/michael-j-glennon/why-the-security-council-failed>>.

⁶⁵ Wippman, D. The Nine Lives of Article 2(4). *Minnesota Journal of International Law*. 2007, 2(4): 387.

2. SAUGUMO TARYBOS 2003–2013 METŲ VEIKLA

Šiame skyriuje pateikta ST 2003–2013 m. veiklos analizė atlikta remiantis keliais pagrindiniais šaltiniais: ST rezoliucijomis ir pirmininko pareiškimais, ST posėdžių protokolais⁶⁶, metinėmis ST ataskaitomis⁶⁷, ST praktikos repertuaru⁶⁸ ir *Security Council Report*⁶⁹ duomenimis. Informacija susisteminta lentelėse, kurios pateiktos šio darbo priede. Pirmiausia apžvelgiamas surengtų posėdžių ir priimtų sprendimų skaičius bei pristatoma ST darbotvarkė. Pagrindinė šio skyriaus dalis skirta apibendrinti ST veiklą įgyvendinant jai suteiktus įgaliojimus, susijusius su taikiu ginčų sprendimu, kompetencija nustatyti grėsmę taikai, imtis su jėgos panaudojimu nesusijusių ar susijusių priemonių bei teise steigti taikos palaikymo operacijas ir politines misijas. Aptariami pagrindiniai teminių diskusijų aspektai bei kita ST veikla. Remiantis atlikta analize, skyriaus gale pateikiamos pastebėtos ST veiklos tendencijos.

Analizuojamo laikotarpio pradžioje ST posėdžių daugėjo (žr. 1 priedą). Aktyviausia ST buvo 2006 m.: vyko 272 posėdžiai, priimtos 87 rezoliucijos ir 59 pirmininko pareiškimai. 2009 m. tiek susitikimų, tiek priimtų sprendimų skaičius buvo vienas mažiausių nuo Šaltojo karo pabaigos (194 posėdžiai, 48 rezoliucijos). 2013 m. ST susitiko dar rečiau – 193 kartus oficialiuose posėdžiuose, per kuriuos priėmė 47 rezoliucijas ir 22 pirmininko pareiškimus. Mažėjantis kiekybinis ST aktyvumas nebūtinai atspindi realią veiklą, kadangi į šiuos skaičius neįtrauktos neformalios konsultacijos, ekspertų lygio susitikimai, darbo grupių ar sankcijų komitetų posėdžiai.

Priimamų sprendimų (rezoliucijų ir pirmininko pareiškimų) skaičius gana tolygiai atspindi ST posėdžių skaičių: vienos ar kitos formos sprendimas priimamas vidutiniškai per kas antrą posėdį (rezoliucija – maždaug kas trečią). Reikėtų pastebėti, kad šis sprendimų ir posėdžių santykis sumažėjo nuo 2009 m. (1 sprendimas per 2,5 posėdžio).

Detalesnė posėdžių ir priimtų sprendimų skaičiaus analizė parodo, kad padidėjęs bendras ST aktyvumas nebūtinai reiškia, kad ST efektyviau sprendžia pasaulyje vykstančias problemas (žr. 2 priedą). Pvz., dalis 2006 m. priimtų sprendimų ir susitikimų iš dalies paaiškinami didesniu poreikiu imtis „techninių“ veiksmų: aptarti ST misijos organizavimą ir rezultatus, svarstyti Darbo grupės dėl bendrųjų sankcijų problemų ataskaitą, pratęsti baudžiamųjų tribunolų teisėjų kadenciją ar taikos palaikymo operacijų mandatą trumpam laikui.

⁶⁶ Rezoliucijos, pirmininko pareiškimai ir posėdžių protokolai analizuoti remiantis Saugumo Tarybos tinklalapyje pateikta informacija. Meetings Records [interaktyvus]. <<http://www.un.org/en/sc/meetings/>>.

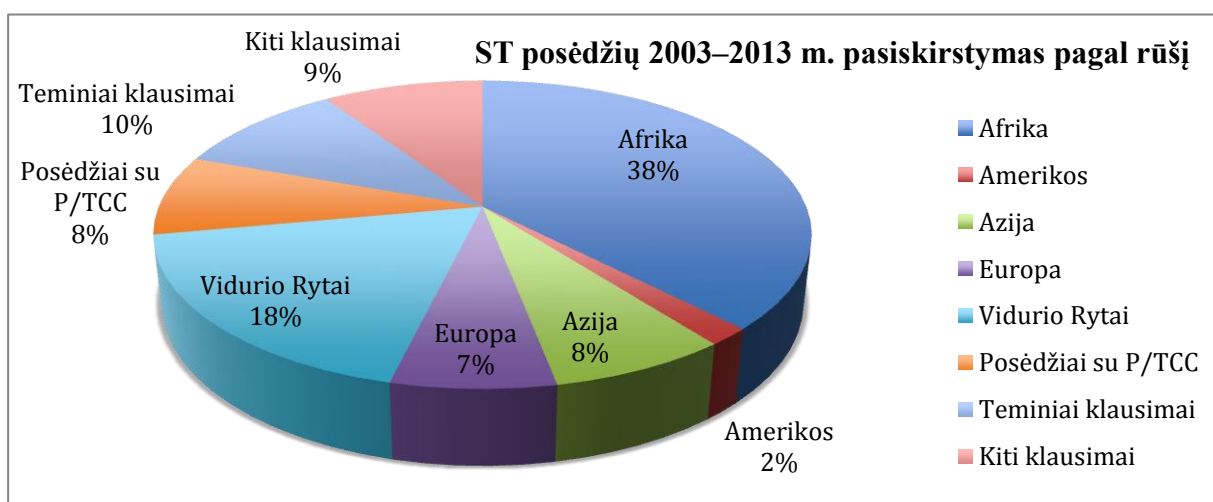
⁶⁷ Annual Reports [interaktyvus]. <<http://www.un.org/en/sc/documents/reports/>>.

⁶⁸ Saugumo Tarybos praktikos repertuaras – JT Politinių reikalų departamento Saugumo Tarybos reikalų skyriaus Saugumo Tarybos praktikos ir Chartijos tyrinėjimų filialo rengiama publikacija apie besivystančią ST praktiką taikant ir aiškinant Chartiją. Repertoire of the Practice of the Security Council [interaktyvus]. <<http://www.un.org/en/sc/repertoire/index.shtml>>.

⁶⁹ *Security Council Report* – nepriklausoma, pelno nesiekianti organizacija, rengianti ir skelbianti reguliarias analitinius bei objektyvius tyrimus apie ST veiklą. <<http://www.securitycouncilreport.org/>>.

2006 m. taip pat rekomenduota paskirti naują GS bei priimti Juodkalniją į JT nares. Be to, svarstytos naujos situacijos, susijusios su Čadu ir Sudanu, Mianmaru, Nepalų, Šiaurės Korėja bei Iranu. Palyginti su ankstesniais metais sumažėjęs ST aktyvumas 2007 m. tam tikra apimtimi visgi atspindėjo gerėjančią situaciją Dramblio Kaulo Krante (toliau – DKK), Kongo Demokratinėje Respublikoje (toliau – KDR), Haityje⁷⁰.

ST darbotvarkę sudaro situacijos konkrečiose valstybėse, teminės diskusijos ir bendrieji klausimai (žr. 2 priedą ir diagramą⁷¹). 2003–2013 m. teminių ir kitų (t. y. ne su konkrečios valstybės situacija susijusių) klausimų ST darbotvarkėje buvo 19 %. Daugiausia jų vyko 2011 m. (52 posėdžiai, arba 22 %), tačiau tai galima paaiškinti tuo, jog net 9 posėdžiai buvo skirti TTT narių rinkimams, o tris kartus ST svarstė Juodkalnijos bei Palestinos prašymus dėl narystės JT. Likusią darbotvarkės dalį sudaro konkrečioms valstybėms skirti klausimai, kuriuos galima suskirstyti į atskirus regionus. Uždari posėdžiai su P/TCC taip pat laikytini su konkrečių valstybių situacija susijusiais klausimais, kadangi jų metu ST susitinka su tam tikrai taikos palaikymo operacijai personalą teikiančiomis valstybėmis.

Kaip matyti iš pateiktos diagramos, Afrikos klausimai ST darbotvarkėje išliko prioritetu visą analizuojamą laikotarpį. ST diskusijose ir priimtuose sprendimuose dėl Afrikos pabrėžiama taikaus ginčų sprendimo bei sisteminės konfliktų prevencijos svarba, ypač užkertant kelią skurdui, maisto trūkumui, organizuotam nusikalstamumui, prekybai narkotikais ir pan. Afrikos problemos į darbotvarkę įtraukiamos įvairiai: situacijos atskirose valstybėse (pvz., Burundis, Bisau Gvinėja ir kt.), situacijos subregione (pvz., Didžiųjų ežerų regionas, Taikos įtvirtinimas Vakarų Afrikoje ir kt.) ar keliose valstybėse (pvz., Situacija Čade, Centrinės Afrikos Respublikoje (toliau – CAR) ir subregione), konfliktas tarp dviejų valstybių (pvz., Eritrėja ir Etiopija), teminiai klausimai (pvz., Afrikos maisto krizė kaip grėsmė taikai ir saugumui).

⁷⁰ Security Council Report. *Security Council Statistics for 2007*. *Supra* note 56.

⁷¹ Diagrama sudaryta remiantis 2 priede pateiktas duomenimis.

Šiuo laikotarpiu kilo naujų konfliktų Afrikoje, į kuriuos ST reagavo steigdama naujas taikos palaikymo operacijas (pvz., Pietų Sudane, Malyje), nustatydamas sankcijas (pvz., Bisau Gvinėjai), suteikdama teisę naudoti jėgą (pvz., Libijoje). Dėmesys skirtas pokonfliktinėms situacijoms Burundyje, Siera Leoneje ir kitose valstybėse. Nuo 2006 m. ST posėdžiuose dažnai svarstytas Sudano, ypač Darfūro regiono, klausimas. Po Pietų Sudano nepriklausomybės deklaracijos priimta ST rezoliucija 1999 (2011), kurioje rekomenduota priimti naują valstybę į JT. Nuo tada Sudano ir Pietų Sudano klausimai nagrinėjami pagal tą pačią darbotvarkės temą, ją išskiriant į atskiras potemes.

Aptariamuoju laikotarpiu, kaip ir anksčiau, skirtas nuolatinis dėmesys Artimųjų Rytų klausimams. Klausydama įvairių pareigūnų pranešimų, ST svarstė situacijas regione, įskaitant Izraelio ir Palestinos, Libano, Sirijos bei Jemeno klausimus. Reikėtų pastebėti, kad sprendimų priėmimas dėl valstybių Artimuosiuose Rytuose paprastai užtrunka. Pvz., per 2003–2013 m. surengtus 159 posėdžius Izraelio ir Palestinos klausimu priimta tik 12 sprendimų. Pusė iš visų vetuotų projektų 2003–2013 m. buvo susiję su situacija Artimuosiuose Rytuose, įskaitant Palestinos klausimą.

Pagrindinės reguliariai ST svarstytos Europos krizės vyko Kosove, Gruzijoje bei Bosnijoje ir Hercegovinoje. 2008 m., Kosovui paskelbus nepriklausomybę, Rusijos prašymu sušauktas skubus posėdis, tačiau ST narių požiūris dėl deklaracijos teisėtumo išsiskyrė⁷². Skirtingo požiūrio į Kosovo statusą ST narės laikėsi iki pat aptariamojo laikotarpio pabaigos. Nors šis klausimas svarstytas ir vėliau, nuo 2009 m. ST nepriėmė nė vieno sprendimo. Situacijos Gruzijoje ST nebesvarsto po to, kai 2009 m. Rusija, pasinaudojusi veto teise, užkirto kelią pratęsti JT stebėtojų misijos (UNOMIG) mandatą.

2006–2011 m. ST aktyviau įsitraukė (posėdžių ir darbotvarkės klausimų skaičiaus prasme) į Azijoje vykstančias problemas, įskaitant Nepalą (2006–2011 m.) ir Mianmarą (2006–2009 m.). Nuo 2006 m. ST svarstė situaciją Šiaurės Korėjoje, susijusią su branduoliniais bandymais ir dėl to nustatytomis sankcijomis. Reguliarūs posėdžiai dėl Afganistano skirti pratęsti multinacionalinių pajėgų mandatą ir keisti sankcijų režimą.

Išskirtiniu ST dėmesiu Amerikos regione (išskyrus vieną posėdį dėl Hondūro 2009 m.) naudojosi Haitis. ST, klausydama reguliarių pranešimų ir ataskaitų, stebėjo situaciją po 2004 m. vykusio sukilimo, pereinamosios vyriausybės suformavimą, vėliau vykusius rinkimus ir nuoseklią valstybės rekonstrukciją. Reaguodama į 2010 m. vykusį žemės drebėjimą ST priėmė rezoliuciją 1908 (2010), kurioje patvirtino GS rekomendacijas didinti JT misijos Haiityje (MINUSTAH) pajėgų skaičių siekiant padėti Haičiui rekonstruoti ir stabilizuoti valstybę.

⁷² United Nations, Department of Public Information. *Security Council Meets In Emergency Session Following Kosovo's Declaration Of Independence, With Members Sharply Divided On Issue* [interaktyvus]. UN Doc. SC/9252, 18 February 2008 [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9252.doc.htm>>.

2.1. Taikus ginčų sprendimas

ST sprendimus, priimamus įgyvendinant plačius VI skyriaus įgaliojimus, apibendrintai galima suskirstyti į kelias grupes: sprendimai, susiję su bendraisiais taikaus ginčų sprendimo klausimais, sprendimai, susiję su trečiųjų subjektų pagalba taikiai spręsti nesutarimus ir sprendimai, kuriuose ST kviečia šalis spręsti ginčą taikiai, rekomenduoja metodus, sveikina, siūlo ar tvirtina sprendimo sąlygas arba imasi aktyvių priemonių tirti konkretų ginčą.⁷³

Bendrieji taikaus ginčų sprendimo klausimai svarstomi tiek specialiai tam skirtų posėdžių metu, tiek per kitas temines diskusijas. Pvz., 2003 m. pirmą kartą surengtos teminės diskusijos tema „ST vaidmuo taikiai sprendžiant ginčus“⁷⁴; 2005 m. svarstytas pilietinės visuomenės vaidmuo konfliktų prevencijoje ir taikiai sprendžiant ginčus⁷⁵; 2008 m. vyko aukšto lygio posėdis „Mediacija ir ginčų sprendimas“⁷⁶. Diskusijose ir po jų priimtuose sprendimuose ST pabrėžia valstybių pareigą spręsti ginčus taikiai, pripažįsta esminį JT, ypač GS, vaidmenį šioje srityje, ragina valstybes naudotis regioninių organizacijų pagalba.

Plačios strategijos konfliktų prevencijai ir taikiam ginčų sprendimui būtinybė pabrėžiama svarstant ir kitus teminius darbotvarkės klausimus. Pvz., 2010 m. vykusiame posėdyje apie JT taikos palaikymo operacijas priimtas pirmininko pareiškimas, kuriame ST pabrėžė taikdarių vaidmenį skatinant politinį procesą ir taikų ginčų sprendimą⁷⁷. Diskusijose dėl moterų, taikos ir saugumo valstybės raginamos stiprinti moterų vaidmenį mediacijoje, užtikrinti jų dalyvavimą taikos procesuose ir priimant sprendimus⁷⁸. Per posėdį apie teisės viršenybę, vykusį 2010 m., ST priėmė pirmininko pareiškimą, kuriame pabrėžė esminį TTT vaidmenį ir ragino valstybes apsvarstyti galimybę sutikti su privaloma jo jurisdikcija⁷⁹.

Vienas iš būdų ST padėti šalims išspręsti ginčą taikiai yra tyrimas. Chartijos 34 str. numatyta ST teisė tirti bet kokią situaciją, galinčią kelti tarptautinę nesantaiką. Ši nuostata neriboja ST diskrecijos nuspręsti, kokiais būdais gauti reikiamą informaciją ginčo sprendimui, todėl ST dažnai pasitelkia pagalbines institucijas. Pvz., rezoliucija 1595 (2005) įsteigta Tarptautinė nepriklausoma tyrimo komisija, skirta padėti Libano institucijoms tirti teroro išpuolį, kurio metu žuvo buvęs ministras pirmininkas Rafiq Hariri⁸⁰. Rezoliucija 1564 (2004) ST įsteigė Tarptautinę tyrimo komisiją Darfūrai, skirtą nustatyti tarptautinės humanitarinės teisės ir

⁷³ Panašus skirstymas pateikiamas ST praktikos repertuare. Pvz., Repertoire of the Practice of the Security Council. Chapter X Consideration of the provisions of Chapter VI of the Charter [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-04-06]. <http://www.un.org/en/sc/repertoire/2004-2007/04-07_10.pdf> ir kt.

⁷⁴ Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.4753). United Nations, 13 May 2003.

⁷⁵ Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.5264). United Nations, 20 September, 2005.

⁷⁶ Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.5979). United Nations, 23 September 2008.

⁷⁷ 2010 m. rugsėjo 17 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2011/17.

⁷⁸ Pvz., 2011 m. spalio 28 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2011/20.

⁷⁹ 2010 m. birželio 29 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2010/11.

⁸⁰ Šios komisijos mandatas baigėsi 2009 m. ir jos darbą perėmė rezoliucija 1757 (2007) įsteigtas Specialusis tribunolas Libanui. Tribunolas įsteigtas remiantis Chartijos VII skyriumi ir įgaliotas spręsti minėtą bylą.

žmogaus teisių pažeidimus regione. Rezoliucijoje 2127 (2013) ST prašė GS įsteigti Tarptautinę tyrimo komisiją, turinčią tirti pranešimus apie tarptautinės humanitarinės teisės ir žmogaus teisių pažeidimus toliau – CAR nuo 2013 m. sausio 1 d.

Remdamasi Chartijos 34 str. ST kasmet vykdo misijas į darbotvarkėje esančias valstybes – Haitį, Afganistaną, Rytų Timorą, Kosovą ir kt. 2013 m. organizuota misija į Jemeną – pirmoji ST išvyka į Artimuosius Rytus nuo 1979 m.⁸¹ Atsižvelgiant į tai, kad Afrikos žemyno problemos užima didžiąją dalį ST veiklos, nuo 2000 m. ST narės kasmet vyksta į bent vieną misiją Afrikoje, kurioje aplanko keletą valstybių. Nors misijų metu ST tiesiogiai nevykdo tyrimo funkcijų, tačiau jos padeda įvertinti konkrečią situaciją, išreikšti paramą taikos procesams, susitikti su konflikto grupių lyderiais, įvertinti rezoliucijų įgyvendinimą ir pan.

ST gali reikalauti šalių spręsti ginčą taikiomis priemonėmis ir (ar) rekomenduoti sprendimo procedūrą ar metodus. Praktikoje ST palaiko ar tvirtina šalių sudarytus susitarimus ir ragina jų laikytis. Pvz., rezoliucija 1466 (2003) kvietė Eritrėją ir Etiopiją laikytis įsipareigojimų pagal Alžyro susitarimus ir bendradarbiauti su Sienų komisija. Rezoliucijoje 1515 (2003) ST patvirtino Artimųjų Rytų Kvarteto planą taikai, skirtą padėti išspręsti ilgametį Izraelio–Palestinos konfliktą.

Vienas iš dažniausiai ST rekomenduojamų ginčo sprendimo metodų yra derybos. Pvz., rezoliucijoje 1590 (2005), pabrėždama, jog konfliktas Darfūre negali būti išspręstas karinėmis priemonėmis, ST kvietė Sudano vyriausybę ir sukilėlių grupes besąlygiškai ir skubiai grįžti prie Abuja derybų, derėtis gera valia ir skubiai pasiekti susitarimą. Rezoliucija 1789 (2007) ST ragino šalis Kipre demonstruoti lankstumą ir politinę valią siekiant pažangos pradėdant derybas. Rezoliucija 1979 (2011) dėl Vakarų Sacharos ST kvietė šalis tęsti dialogą bei pereiti į intensyvesnį derybų etapą.

Kitas taikus metodas siekiant išvengti situacijos peraugimo į grėsmę taikai yra ST rekomendacija imtis demokratinių priemonių, tokių kaip rinkimai ar demokratinių institucijų steigimas. Pvz., rezoliucija 1468 (2003) sveikino KDR konflikto šalių pasiektą susitarimą ir ragino šalis kuo greičiau įsteigti pereinamąją vyriausybę. Rezoliucija 1626 (2005) ST ragino užtikrinti taikius, skaidrius, laisvus ir sąžiningus prezidento ir parlamento rinkimus Liberijoje.

Didelį vaidmenį taikiai sprendžiant ginčus atlieka GS, trečiosios šalys ar regioninės organizacijos. Viena iš procedūrų, kurias gali rekomenduoti ST šalims, yra naudotis tokiais esamais mechanizmais ir jų siūlomomis gerosiomis paslaugomis, tarpininkavimu ar sutaikinimu. Pvz., rezoliucijoje 1798 (2008) ST ragino Eritrėją ir Etiopiją sutikti su GS gerosiomis paslaugomis. Blogėjant humanitarinei, saugumo ir politinei situacijai Haityje 2004 m., Amerikos

⁸¹ Security Council Report. *Security Council Statistics in 2013* [interaktyvus]. February 2014, Monthly Forecast. [žiūrėta 2014-04-06]. <http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2014-02/security_council_statistics_in_2013.php>

Valstybių Organizacija (toliau – AVO) ir Karibų sandrauga (CARICOM) ėmėsi aktyvaus vaidmens, skatino taikiai spręsti situaciją ir atkurti pasitikėjimą tarp konfliktuojančių šalių. ST savo ruožtu gyrė jų veiklą, išreiškė paramą ir skatino šalis rinktis derybas, o ne konfrontaciją.⁸² GS ir regioninės organizacijos koordinuoja savo veiksmus su ST, praneša apie planus imtis priemonių, reguliariai informuoja apie pažangą. Pvz., rezoliucijoje 1973 (2011) ST sveikino GS paskirtą specialųjį pasiuntinį Libijai ir išreiškė paramą jo pastangoms rasti taikų Libijos krizės sprendimą.

Apibendrinus galima pastebėti, kad taikus ginčų sprendimas, nors nesusilaukia tiek spaudos ir mokslininkų dėmesio, kiek VII skyriaus priemonių taikymas, yra svarbus ir dažnai taikomas ST veiklos aspektas. Didėjantis GS ir regioninių organizacijų įsitraukimas į diplomatinį ginčų sprendimą nepaneigia fakto, kad ST atidžiai stebi situacijas ir vertina padarytą pažangą. Reguliariai teikiamos ataskaitos yra pagrindas ST spręsti, kokių tolesnių veiksmų imtis. Įvairaus pobūdžio diplomatinės priemonės, kurias ST taiko ar remia, ne visada yra sėkmingos. Šiais atvejais ST turi teisę imtis priemonių pagal Chartijos VII skyrių.

2.2. Grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui

2003–2013 m. nė karto nenustatytas taikos pažeidimas ar agresijos aktas, tuo tarpu grėsmę tarptautinei taikai ST konstatuoja gana dažnai. 2003–2013 m. naujų grėsmių tarptautinei taikai kilo Haityje⁸³, Sudane⁸⁴, Libane⁸⁵, Sudano, Čado ir CAR pasienyje⁸⁶, Pietų Sudane⁸⁷, Libijoje⁸⁸, Malyje⁸⁹, Sirijoje⁹⁰, CAR⁹¹ (2013 m.). Rezoliucijoje 1907 (2009) nustatyta, kad Eritrėjos veiksmai, trukdantys Somalio taikos procesui, bei ginčas tarp Džibučio ir Eritrėjos kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui. Grėsmės taikai, kurias kelia masinio naikinimo ginklų platinimas, nuo 2006 m. buvo svarstytos Irano ir Šiaurės Korėjos kontekstuose.

Rezoliucijose, susijusiose su Burundžiu (nuo 2006 m.), Siera Leone (nuo 2008 m.) ir Iraku (nuo 2009 m.), anksčiau egzistavusi grėsmė taikai nebuvo nustatoma. Tuo tarpu ankstesnės grėsmės Afganistane, Bosnijoje ir Hercegovinoje, DKK, KDR, Liberijoje, Somalyje ir toliau kėlė grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui 2003–2013 m. Pvz., rezoliucijoje 1521 (2003) ST nustatė, kad situacija Liberijoje ir ginklų bei ginkluotų grupių, įskaitant samdinius, plitimas

⁸² 2004 m. vasario 26 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2004/4.

⁸³ ST rezoliucija 1529 (2004).

⁸⁴ ST rezoliucija 1556 (2004).

⁸⁵ ST rezoliucija 1701 (2006).

⁸⁶ ST rezoliucija 1778 (2007).

⁸⁷ ST rezoliucija 1996 (2011).

⁸⁸ Rezoliucijoje 1973 (2011) ST nustatė, kad situacija Libijoje ir toliau kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui ir sankcionavo visas būtinas priemones civilių apsaugai. Pažymėtina, kad grėsmė taikai Libijoje nustatyta pirmą kartą, nors ankstesnėje rezoliucijoje 1970 (2011) nustatytos priemonės pagal 41 str.

⁸⁹ ST rezoliucija 2056 (2012).

⁹⁰ ST rezoliucija 2118 (2013) nustatyta, kad grėsmę taikai kelia cheminio ginklo panaudojimas Sirijoje. Ankstesni rezoliucijų projektai, nustatantys, kad grėsmę taikai kelia situacija Sirijoje, nepriimti dėl nuolatinių narių veto.

⁹¹ ST rezoliucija 2127 (2013).

subregione ir toliau kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui Vakarų Afrikoje, ypač Liberijos taikos procesui.

Apibendrinant ST svarstytas situacijas 2003–2013 m., galima daryti išvadą, kad grėsmės tarptautinei (ir regiono) taikai ir saugumui, patvirtinant literatūroje nurodomas tendencijas, apėmė konfliktus tarp valstybių (sienų ginčas tarp Džibučio ir Eritrėjos); vidaus konfliktus (Siera Leoneje, DKK, Liberijoje ir kt.); vidaus konfliktus, turinčius regioninį aspektą (rezoliucijoje 1778 (2007) nustatyta, kad situacija Sudano, Čado ir CAR pasienio regione kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui). Rezoliucijoje 1478 (2003) nustatyta, kad Liberijos teikiama parama ginkluotoms sukilėlių grupėms, įskaitant DKK sukilėlius, kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui regione.

Grėsmės taikai susijusios ir su masiniais žmogaus teisių pažeidimais. Rezoliucijoje 1973 (2011) nustatyta, kad situacija Libijoje, kurioje sisteminės atakos prieš civilių populiaciją gali prilygti nusikaltimams žmogiškumui, kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui. Smerkdamą žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus Darfūro regione, ST nustatė, kad situacija Sudane kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui (pvz., rezoliucija 1591 (2005)).

Demokratiškas principų pažeidimai, galintys pakenkti valstybių saugumui ir skatinti konfliktų plėtrą į kaimynines valstybes, taip pat buvo pagrindas ST nustatyti egzistuojančią grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui. Pvz., rezoliucija 1529 (2004) nustatyta, kad situacija Haiityje kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui bei Karibų regiono stabilumui, ypač dėl potencialaus asmenų persikėlimo (angl. *outflow*) į kitas subregiono valstybes. Rezoliucija 2056 (2012) nustatyta grėsmė taikai Malyje buvo susijusi su ginkluotųjų pajėgų narių sukilimu prieš demokratiškai išrinktą Malio valdžią.

Tarptautinis terorizmas kelia vieną iš rimčiausių grėsmių tarptautinei taikai ir saugumui. ST grėsme taikai įvardija ne tik terorizmą kaip abstraktų reiškinį, bet ir konkrečius teroro aktus. Pvz., rezoliucijoje 1636 (2005) nustatyta, kad teroro aktas, per kurį žuvo buvęs Libano premjeras, bei šio akto pasekmės kelia grėsmę taikai ir saugumui. Terorizmo grėsmė minima ir sprendimuose, susijusiuose su konfliktinėmis situacijomis, pvz., rezoliucijose 1589 (2005) dėl Afganistano, 2056 (2012) dėl Malio ir kt.

Rezoliucijoje 1540 (2004) ST nustatė bendrąją branduolinių, cheminių ir biologinių ginklų bei jų pristatymo priemonių platinimo keliamą grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui. Ši grėsmė pakartota vėlesniuose sprendimuose tiek teminiais klausimais, tiek konkrečių valstybių kontekste (pvz., rezoliucijoje 1696 (2006) dėl Irano). Rezoliucijoje 1718 (2006) ST nustatė, kad tariamai Šiaurės Korėjos atliktas branduolinių ginklų bandymas kelia aiškia grėsmę tarptautinei

taikai ir saugumui. Rezoliucijoje 2118 (2013) nustatyta, kad grėsmę tarptautinei taikai kelia cheminio ginklo panaudojimas Sirijoje.

Rezoliucijoje 1816 (2008) grėsmę taikai kelianti situacija Somalyje pirmą kartą susieta su piratavimu ir ginkluotais laivų užpuolimais Somalio teritoriniuose vandenyse ir atvirojoje jūroje prie Somalio krantų. Šioje ir vėlesnėse su Somalio susijusiose rezoliucijose nustatyta, kad piratavimo incidentai sunkina situaciją valstybėje, todėl valstybėms suteikta teisė imtis priemonių su jais kovojant. Visgi piratavimas kaip reiškinys nebuvo pripažintas keliančiu grėsmę taikai ir saugumui, nes, pvz., rezoliucija 2018 (2011) piratavimo veiksmai Gvinėjos įlankoje buvo pasmerkti, tačiau grėsme taikai nepripažinti.

Sprendimuose teminiais klausimais ST identifikuoja bendrąsias grėsmes, keliančias ar galinčias sukelti grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui, kartu išreikšdama ryžtą svarstyti tokias situacijas ir imtis atitinkamų Chartijoje nustatytų priemonių. Pvz., per posėdį apie civilių apsaugą ginkluotame konflikte priimta rezoliucija 1674 (2006), kurioje ST pažymėjo, kad sąmoningos atakos, nukreiptos prieš civilius ir kitus saugomus asmenis, bei sisteminiai ir paplitę tarptautinės humanitarinės teisės bei žmogaus teisių pažeidimai ginkluoto konflikto situacijose, gali kelti grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui.

ST nevengia išreikšti nuomonės transnacionalinių grėsmių įtakos tarptautinei taikai ir saugumui klausimais. Pvz., 2009 m. pirmininko pareiškime ST atkreipė dėmesį į rimtą grėsmę, kurią kai kuriais atvejais kelia prekyba narkotikais bei su ja susijęs tarptautinis organizuotas nusikalstamumas tarptautiniam saugumui skirtinguose pasaulio regionuose⁹². Rezoliucijoje 1943 (2010) dėl Afganistano ST pripažino grėsmę, kurią tarptautinei taikai ir stabilumui kelia neteisėta narkotikų gamyba ir prekyba. Susirūpinimas šiomis grėsmėmis išreiškiamas ir konfliktinių Afrikos valstybių kontekste. Visgi reikėtų pripažinti, kad transnacionalinės grėsmės yra siejamos su konkrečia situacija ir savaime nėra pagrindas ST imtis veiksmų.

2007 m. JK iniciatyva surengtas pirmas ST posėdis dėl klimato kaitos kaip galimos grėsmės taikai. Diskusijose kai kurios valstybės kėlė abejonių, ar ST yra tinkama institucija svarstyti šį klausimą. Pvz., Pakistano atstovas Grupės 77 vardu pabrėžė, jog ekonominio ir socialinio vystymosi klausimus turi svarstyti ECOSOC, o didėjantis ST skverbimasis į kitų JT institucijų kompetenciją „iškreipia Chartijos tikslus ir principus, pažeidžia jų autoritetą ir kelia pavojų Jungtinių Tautų narių teisėms“⁹³. 2011 m. klimato kaitos pasekmės svarstytos pagal darbotvarkės temą „Tarptautinės taikos ir saugumo palaikymas“. Pirmininko pareiškime ST išreiškė susirūpinimą, kad galimos neigiamos klimato kaitos pasekmės ilgainiui gali padidinti

⁹² 2009 m. gruodžio 8 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2009/32.

⁹³ *Mr. Amil (Pakistan)*. Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.5663). United Nations, 17 April 2007.

egzistuojančias grėsmes taikai ir saugumui. Visgi kartu ST pripažino, kad tvaraus vystymosi klausimai, įskaitant klimato kaitą, yra GA ir ECOSOC kompetencijoje.⁹⁴

2010 m. priimtame pirmininko pareiškimė ST pripažino besivystančias grėsmes tarptautinei taikai bei saugumui, kurios apima ginkluotus konfliktus, terorizmą, masinio naikinimo ginklų ir lengvųjų ginklų platinimą, tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, piratavimą, prekybą narkotikais ir žmonėmis⁹⁵. Kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių, visi šie veiksniai buvo įvardyti keliančiais grėsmę taikai įvairių diskusijų metu, tačiau tik keli iš jų nustatyti tokiais konkrečioms situacijoms skirtuose sprendimuose pagal Chartijos VII skyrių.

Visgi ST, remdamasi Chartijos VII skyriaus įgaliojimais, keliančiais grėsmę taikai pripažįsta ir abstrakčius reiškinius, pvz., tarptautinį terorizmą ar masinio naikinimo ginklų platinimą, ir nustato valstybėms susijusias pareigas. Analizuojamu laikotarpiu priimta rezoliucija 1540 (2004) literatūroje vadinama ST teisėkūros pavyzdžiu⁹⁶. Negalima atmesti tikimybės, kad kol kas tik diskusijose ir teisiškai neįpareigojančiuose pirmininko pareiškimuose konstatuojamos tokios grėsmės, kaip lytinis smurtas, prekyba narkotikais ar klimato kaita, ateityje gali būti pagrindu nustatyti pareigas valstybėms.

Bendro reiškinio pripažinimas grėsme taikai gali kelti problemų praktikoje. Pvz., 2008 m. Irano užsienio reikalų ministras laiške, adresuotame GS, nurodė, kad ST rezoliucijoje 1803 (2008) nustatytos Chartijos 41 str. priemonės, susijusios su Irano branduoline programa, prieštarauja Chartijai, kadangi ST „niekada nenustatė, kad Irano branduolinė programa kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui pagal Chartijos 39 str., todėl negalėjo imtis Chartijos VII skyriaus priemonių prieš Iraną“⁹⁷. Iš tiesų, nei rezoliucija 1696 (2006), priimta pagal Chartijos 40 str.⁹⁸, nei 1737 (2006) ar kitos rezoliucijos, priimtose pagal 41 str., nenustato, kad Irano branduolinė programa kelia grėsmę tarptautinei taikai.

2.3. Su jėgos naudojimu nesusijusios priemonės

2003–2013 m. ST nustatė 13 naujų sankcijų režimų (žr. 3 priedą⁹⁹). 2008 m. vienas rezoliucijos projektas, kuriuo siūloma nustatyti ginklų embargą Zimbabvei ir kelionių draudimą bei lėšų užšaldymą konkrečioms asmenims, nebuvo priimtas dėl Kinijos ir Rusijos veto. Šias

⁹⁴ 2011 m. liepos 20 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2011/15.

⁹⁵ 2010 m. rugsėjo 23 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2010/18.

⁹⁶ Kitas pavyzdys – rezoliucija 1373 (2001). Pvz., Grigaitė, G., *supra* note 21.

⁹⁷ Letter dated 24 March 2008 from the Permanent Representative of the Islamic Republic of Iran to the United Nations addressed to the Secretary-General (A/62/767 – S/2008/203).

⁹⁸ Tai vienintelė rezoliucija per aptariamą laikotarpį, kurioje ST nurodė, kad imasi priemonių pagal Chartijos 40 str.

⁹⁹ Sankcijų režimai Talibanui ir Al-Qaidai nelaikytini naujais, kadangi jie buvo sukurti išskaidžius ankstesnę 1267 (1999) bendrą režimą. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad tam tikrais atvejais sankcijų režimas konkrečiai valstybei gali būti iš esmės modifikuotas ir reikšti naują režimą. Pateikti skaičiai supaprastintai parodo, kelioms valstybėms aptariamam laikotarpiu buvo nustatytos sankcijos.

sankcijas buvo siūloma nustatyti dėl Zimbabvės vyriausybės vykdomos smurto kampanijos prieš politinę opoziciją bei piliečius¹⁰⁰.

Aptariamuoju laikotarpiu nutrauktos sankcijos Libijai¹⁰¹, Ruandai, Siera Leonei. Rezoliucija 1506 (2003), atsižvelgdama į Libijos priemones įgyvendinant susijusius ST reikalavimus, ST nedelsiant nutraukė aviacijos, kelionių, ginklų, diplomatines, atstovavimo ir su nafta susijusias priemones, nustatytas rezoliucijomis 748 (1992) ir 883 (1993). ST, atsižvelgdama į Ruandos prašymą ir sveikindama pažangą valstybėje bei visame Didžiųjų ežerų regione, nutraukė ginklų embargą, nustatytą rezoliucija 1011 (1995). Likusios sankcijos nutrauktos rezoliucija 1823 (2008). Atsižvelgdama į ženkliai gerėjančią situaciją Siera Leonėje, ST rezoliucija 1940 (2010) nutraukė sankcijas, nustatytas 1997–1998 m.

Rezoliucija 1483 (2003) nutrauktos Irakui 1990–1992 m. nustatytos sankcijos ir sukurtas naujas sankcijų režimas, skirtas padėti valstybei pereiti į demokratinį režimą. 2011 m. ST išskyrė 1267 (1999) ir vėlesnėmis rezoliucijomis nustatytą bendrą sankcijų režimą Talibanui ir Al-Qaidai į du: asmenims, susijusiems su Talibanu ir keliantiems grėsmę Afganistano taikai bei stabilumui (rezoliucija 1988 (2011)) bei Al-Qaidai ir su ja susijusiems asmenims (rezoliucija 1989 (2011)). Šiomis rezoliucijomis ST siekė išreikšti paramą Afganistano taikos procesui bei ryžtą toliau aktyviai kovoti su Al-Qaida keliamo grėsme tarptautinei taikai ir saugumui.

Konkrečiu atveju nustatytas sankcijų režimas paprastai apima kelių rūšių priemones. Kaip matyti iš 3 priede pateiktos lentelės, 2003–2013 m. ST dažniausiai taikė ginklų embargą, kelionių draudimą, lėšų užšaldymą, tam tikrų prekių eksporto ir (ar) importo draudimą.

Ginklų embargas gali būti nustatytas visai valstybės teritorijai (pvz., Irakui, Libijai), arba nevalstybiniais subjektams (pvz., veikiantiems Darfūre, CAR ir kt.). Atsižvelgiant į gerėjančią situaciją, embargas gali būti pamažu lengvinamas: pvz., rezoliucija 1521 (2003) nustatytas ginklų draudimas visai Liberijos teritorijai, tačiau nuo 2009 m. taikomas tik nevalstybiniais subjektams, trukdantiems taikos procesui. Išimtys paprastai nustatomos ginklams, kurie yra reikalingi taikos palaikymo operacijoms ar pajėgoms ir konkrečiu atveju leidus sankcijų komitetui. Pvz., rezoliucija 1903 (2009) ST modifikavo nustatytą ginklų embargą, kad Liberijos vyriausybė ir JT misija valstybėje galėtų gauti tam tikrų karinių medžiagų.

Kelionių draudimas taip pat gali būti taikomas visai valstybės teritorijai (rezoliucija 1973 (2011) nustatytas skrydžių draudimas Libijai) ar konkrečioms asmenims (pvz., ginkluotų grupių lyderiams, asmenims, trukdantiems taikos procesui ar susijusiems su terorizmu), kuriuos į

¹⁰⁰ Australia, Belgium, Canada, Croatia, France, Italy, Liberia, Netherlands, New Zealand, Sierra Leone, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America: draft resolution (S/2008/447).

¹⁰¹ Dėl 2011 m. kilusio konflikto Libijai nustatytas naujas sankcijų režimas, nesusijęs su anksčiau taikytomis sankcijomis dėl teroristų finansavimo.

sankcijų sąrašą įrašo ST ir (ar) komitetas. Išimtyms nustatomos dėl humanitarinių priežasčių (pvz., vykdyti religines pareigas) ar siekiant užtikrinti asmens dalyvavimą teismo procese.

ST gali reikalauti užšaldyti konkrečių į sąrašus įrašytų asmenų ar nevalstybinių subjektų lėšas ir kitą finansinį turtą. Pvz., rezoliucija 1596 (2005) nurodyta užšaldyti ginkluotų grupių, veikiančių KDR teritorijoje, lyderių lėšas. Dažniausiai ST užšaldo lėšas asmenų, kurie trukdo taikos procesui (pvz., rezoliucija 1532 (2004) dėl Liberijos), atlieka grubius tarptautinės humanitarinės teisės ar žmogaus teisių pažeidimus (pvz., rezoliucija 1572 (2004) dėl DKK) ar trukdo įgyvendinti ankstesnes ST rezoliucijas (pvz., rezoliucija 1907 (2009) dėl Eritrėjos). Lėšų užšaldymas paprastai netaikomas esminiams ar nenumatytiems poreikiams, humanitarinei paramai bei teismo išlaidoms. Rezoliucijose 1483 (2003) ir 1973 (2011) užšaldytos atitinkamai buvusios Irako vyriausybės ir institucijų bei Libijos valdžios institucijų lėšos.

Kelioms valstybėms ST nustatė konkrečių prekių importo ir (ar) eksporto draudimą. Prekybos sektorius pasirenkamas neatsitiktinai – šios prekės, ST manymu, trukdo taikos procesui, finansuoja ginkluotų grupių veiklą. Pvz., rezoliucija 1521 (2003) uždraustas medienos ir jos produktų eksportas iš Liberijos, rezoliucija 1643 (2005) – deimantų eksportas iš DKK, rezoliucija 2036 (2012) – anglis iš Somalio. Rezoliucija 1718 (2006) nustatytas draudimas eksportuoti prabangos prekes į Šiaurės Korėją.

ST, remdamasi Chartijos 41 str., ST taiko ir vadinamąsias teismines priemones. Rezoliucija 1757 (2007) ST, veikdama pagal Chartijos VII skyrių ir atsižvelgdama į Libano ministro pirmininko prašymą, suteikė leidimą įsteigti specialųjį tribunolą Libanui, skirtą nagrinėti asmenų, įtariamų prisidėjus prie teroristų išpuolio Beirute 2005 m. Rezoliucija 1688 (2006) ST nustatė, kad besitęsiantis buvusio prezidento Charles Taylor buvimas subregione trukdo stabilumui bei kelia grėsmę Liberijos bei Siera Leonės taikai ir tarptautinei taikai. Dėl šios priežasties buvo suteiktas leidimas naudoti Tarptautinio Baudžiamojo Teismo (toliau – TBT) patalpas Nyderlanduose buvusio prezidento bylos nagrinėjimui. Dvi situacijos perduotos TBT prokurorui pagal Romos statuto 13 str.¹⁰²: rezoliucija 1593 (2005) – situacija Darfūre nuo 2002 m. liepos 1 d., rezoliucija 1970 (2011) – situacija Libijoje nuo 2011 m. vasario 15 d.

Remdamasi Chartijos 29 str. nustatyta teise steigti pagalbines institucijas, ST steigia sankcijų komitetus, kurie prižiūri sankcijų įgyvendinimą, teikia reguliarias ataskaitas, administruoja sąrašų sudarymą ir nustato išimtis. Daugeliui komitetų sankcijų įgyvendinimo priežiūrą ir ataskaitų teikimą padeda atlikti ST steigiamos nepriklausomų ekspertų grupės. Sankcijų įgyvendinimo užtikrinimas gali būti suteiktas vietoje dislokuotoms taikos palaikymo

¹⁰² Pagal Romos statuto 13 (b) str., ST, remdamasi VII skyriumi, gali perduoti situaciją Prokurorui. Tai yra vienas iš TBT jurisdikcijos pagrindų: toks perdavimas yra privalomas, todėl nereikia, kad atitinkama valstybė būtų Romos statuto šalis. (Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutas, priimtas 1998 m. liepos 17 d. Jungtinių Tautų diplomatinėje įgaliotųjų atstovų konferencijoje, skirtoje Tarptautinio baudžiamojo teismo įsteigimui. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 49-2165).

operacijoms. Pvz., rezoliucija 1493 (2003) nustatydamą ginklų embargą KDR, ST prašė MONUC stebėtojų prižiūrėti oro uostų aikštelių Kivu ir Ituri regionuose naudojimą ir reguliariai teikti informaciją, susijusią su ginklų tiekimu.

Valstybės yra įpareigosotos bendradarbiauti su minėtomis pagalbinėmis ST institucijomis. Teigiama, kad sankcijų komitetų ir nepriklausomų ekspertų grupių steigimas tapo toks įprastas, kad vieno iš jų neįsteigus kyla įtarimų dėl ST įsipareigojimo užtikrinti efektyvų sankcijų įgyvendinimą. Pvz., rezoliucija 2048 (2012) nustatytas kelionių draudimas tam tikriems asmenims iš Bisau Gvinėjos galėtų būti laikomas simboliniu, kadangi ST neįsteigė ekspertų grupės, o tiesioginis ryšys tarp sankcijų nurodytiems asmenims ir deklaruojamo tikslo atkurti konstitucinę tvarką nėra visiškai aiškus.¹⁰³

Fizinius ir juridinius asmenis į sankcijų sąrašus įtraukia ST rezoliucijose arba sankcijų komitetas, kuris naudojasi ST nustatytais kriterijais. Daugelyje šiuolaikinių sankcijų režimų rimti žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimai yra pagrindas įtraukti asmenį į sankcijų sąrašą. Vaikų teisių pažeidimai ginkluoto konflikto metu pirmą kartą atskiru kriterijumi nustatyti rezoliucijoje 1698 (2006), nustatančioje sankcijas KDR. Modifikuojant KDR nustatytą sankcijų režimą rezoliucija 1807 (2008) nustatyta, kad į sankcijų sąrašus įtraukiami asmenys, vykdančys žmogaus teisių pažeidimus prieš moteris. Šie kriterijai dažnai taikomi vėlesniuose sankcijų režimuose.

Asmenų pašalinimo iš sankcijų sąrašų procedūra pastaraisiais metais sukėlė tiek kritikos, tiek vis didėjančio ST dėmesio. Žmogaus teisių gynėjai kėlė klausimų dėl asmenų teisės į teisingą procesą, ypač atsižvelgiant į tai, kad pagal nustatytą procedūrą skundą sankcijų komitetui asmenys galėjo teikti tik per savo valstybę. Asmenys, įtraukti į sankcijų sąrašus, kreipėsi į teismus dėl jų nuosavybės teisės ar teisės į gynybą pažeidimo. Pvz., 2005 m. tuometinis Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas nagrinėjo bylą, kurioje ieškovai prašė panaikinti Europos Bendrijų teisės aktus, įgyvendinančius ST rezoliuciją 1333 (2000) dėl lėšų užšaldymo asmenims, susijusiems su Al-Qaida. Teismas atmetė ieškovų argumentus dėl teisės disponuoti turtu, teisės į gynybą ir teisės kreiptis į teismą pažeidimo, motyvuodamas kovos su terorizmu svarba, ST nustatyta periodine sankcijų peržiūrėjimo tvarka, galimybe kreiptis (per pilietybės ar gyvenamosios vietos valstybę) į sankcijų komitetą bei bendro intereso palaikyti tarptautine taiką ir saugumą viršenybe.¹⁰⁴

¹⁰³ Security Council Report. *UN Sanctions* [interaktyvus]. Special Research Report No.3, 2013. [žiūrėta 2014-04-06]. <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/special_research_report_sanctions_2013.pdf>.

¹⁰⁴ Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo (antroji išplėstinė kolegija) sprendimas 2005 m. rugsėjo 21 d. Ahmed Ali Yusuf ir Al Barakaat International Foundation prieš Europos Sąjungos Tarybą ir Europos Bendrijų Komisiją. Byla T-306/01. Teismų praktikos rinkinys 2005, P. II-03533.

Atsižvelgdama į konkrečius asmenims nustatomų sankcijų keliamas žmogaus teisių problemas ir siekdama užtikrinti aiškias ir skaidrias procedūras, rezoliucija 1730 (2006) ST paprašė GS įsteigti Išbraukimo iš sąrašų centrą (angl. *Focal Point for De-Listing*), į kurį asmenys gali kreiptis tiek tiesiogiai, tiek per gyvenamosios vietos valstybę. Rezoliucija 1904 (2009) įsteigta Ombudsmeno tarnyba, skirta peržiūrėti skundus dėl išbraukimo iš Al-Qaida sankcijų režimo sąrašų. Pagal rezoliuciją 1989 (2011), Ombudsmeno rekomendacijos išbraukti asmenį iš sankcijų sąrašo tapo galutinės, nebent jas vienbalsiai pakeičia sankcijų komitetas arba ST.

Apibendrinant, visos 2003–2013 m. nustatytos sankcijos buvo tikslinės, t. y. taikomos konkrečiam ekonomikos sektoriui, asmenims ar nevalstybiniam subjektams, tiesiogiai susijusiems su grėsme tarptautinei taikai keliančia situacija. Sankcijomis ST siekia nutraukti konfliktą, užtikrinti civilių, įskaitant moteris ir vaikus, apsaugą, užtikrinti ankstesnių ST sankcijų įgyvendinimą. Sankcijos Iranui ir Šiaurės Korėjai skirtos užkirsti kelią masinio naikinimo ginklų platinimui. Rezoliucijos 1636 (2005) dėl Libano, 1988 (2011) dėl Afganistano ir 1989 (2011) priskirtinos ST kovos su terorizmu priemonės.

Pastaruoju metu ST keliuose sprendimuose nurodė, kad priemonės nustato remdamasi Chartijos 41 str.: rezoliucijos 1718 (2006) dėl Šiaurės Korėjos, 1737 (2006) dėl Irano, 1970 (2011) dėl Libijos, 2048 (2012) dėl Bisau Gvinėjos ir kt. Darytina išvada, kad 41 str. nurodytas siekiant išvengti netinkamo rezoliucijos aiškinimo dėl leidimo naudoti jėgą. Rezoliucijose dėl Irano ir Šiaurės Korėjos ST papildomai nurodė, kad prireikus imtis tolesnių priemonių, būtinas kitas sprendimas. Keletu atvejų, manydama, kad sankcijos nepasiekė ar nepasieks planuoto tikslo, ST sankcionavo jėgos panaudojimą pagal Chartijos 42 str.

2.4. Su jėgos naudojimu susijusios priemonės

Kaip minėta aptariant ST įgaliojimus, JT ginkluotųjų pajėgų neturi. Chartijos 42 str. nustatytais įgaliojimais ST naudojasi leisdama valstybėms narėms, regioninėms organizacijoms arba taikos palaikymo operacijoms imtis visų būtinų priemonių užtikrinti jos reikalavimų taikos ir saugumo palaikymui ar atkūrimui vykdymą. Siekiant nustatyti šio leidimo ribas, būtina analizuoti visas konkrečios ST rezoliucijos sąlygas, kadangi „imtis visų būtinų priemonių“ ST leidžia siekiant įgyvendinti konkretų mandatą ar atskirus jo elementus. Sąlyginis su jėgos naudojimu susijusių funkcijų, nustatytų 2003–2013 m., suskirstymas pateiktas 4 priede.

Šiuo laikotarpiu pratęstas leidimas naudoti jėgą jau dislokuotoms pajėgoms Afganistane (ISAF), Bosnijoje ir Hercegovinoje (SFOR), Kosove (KFOR) ir Irake (MNF-I). MNF-I mandatas baigėsi 2008 m. gruodžio 31 d. NATO vadovaujamą SFOR operaciją Bosnijoje ir Hercegovinoje 2004 m. pakeitė ES pajėgos. Rezoliucija 1575 (2004) ST suteikė leidimą valstybėms, veikiančioms per (ar bendradarbiaujant su) ES, įsteigti multinacionalines

stabilizavimo pajėgas Bosnijoje ir Hercegovinoje (EUFOR ALTHEA), kaip teisėtą SFOR perėmėją, kuri mandatą turėjo įgyvendinti kartu su NATO. Suteikta teisė imtis būtinų priemonių užtikrinti Dayton taikos susitarimų įgyvendinimą bei užtikrinti Bosnijos ir Hercegovinos oro erdvės taisyklių ir procedūrų laikymąsi.

2003–2013 m. leidimas imtis visų būtinų priemonių pagal Chartijos 42 str. suteiktas 14 valstybių teritorijose¹⁰⁵. Visais atvejais ši leidimą ST suteikė valstybėse, kuriose vyko vidaus ginkluoti konfliktai. Somalio atveju leidimas imtis visų būtinų priemonių suteiktas siekiant kovoti su piratavimu prie Somalio krantų.

Dažniausiai pajėgos siunčiamos su priimančiosios valstybės sutikimu. Pvz., po 2004 m. vykusio sukilimo Haiityje priimta rezoliucija 1529 (2004), kurioje laikinosios vyriausybės prašymu suteiktas leidimas trims mėnesiams skubiai dislokuoti multinacionalines pajėgas. Rezoliucija 1671 (2006), atsižvelgiant į KDR prašymą, suteikta teisė laikinai ten dislokuoti ES pajėgas (EUFOR R.D. Congo). Malio prašymu priimta rezoliucija 2085 (2012), kuria suteiktas leidimas dislokuoti Vakarų Afrikos valstybių ekonominės bendrijos (toliau – ECOWAS) Tarptautinę paramos misiją Malyje (AFISMA), skirtą padėti Malio valdžios institucijoms ginti civilius, stabilizuoti situaciją ir teikti humanitarinę paramą šiaurės Malyje.

Libijos atveju leidimas naudoti jėgą buvo susijęs su tuometinės valdžios vykdomais veiksmais. Rezoliucija 1973 (2011) ST suteikė teisę valstybėms narėms, veikiančioms savarankiškai ar per tarptautines organizacijas, imtis visų būtinų priemonių siekiant apginti civilius ir civiliais apgyvendintas vietas Libijoje nuo atakų grėsmės bei užtikrinti skrydžių draudimą. Paminėtina, kad rezoliucijoje nurodyta, jog jėgos panaudojimo leidimas neapima jokios formos užsienio okupacijos jokioje Libijos teritorijos dalyje. Šios priemonės nutrauktos rezoliucija 2016 (2011).

Leidimas naudoti jėgą suteikiamas konkrečiam ST nustatytam tikslui ar uždaviniui įgyvendinti. Iš pateiktos lentelės (žr. 4 priedą) matyti, kad dažniausiai jis yra susijęs su teritorijos apsauga bei siekiu užtikrinti bendrą saugumą. Tikimasi, kad užsienio pajėgų ar taikdarių patruliavimas užkirs kelią atakoms ir stabilizuos įtemptą situaciją. Pvz., rezoliucija 1990 (2011) įsteigta UNISFA (Sudano Abyei regione), kuriai suteikta teisė imtis visų būtinų priemonių užtikrinti Abyei regiono saugumą ir apsaugoti jį nuo nesankcionuotų subjektų užpuolimų.

Civilių apsauga nuo gresiančio smurto yra kita dažniausiai pasitaikanti funkcija, kurios įgyvendinimui suteikiama teisė imtis visų būtinų priemonių. Pvz., 2011 m. jėgos panaudojimas Libijoje sankcionuotas siekiant apginti civilius. Pratęsdama kai kurių taikos palaikymo operacijų mandatą ir leidimą imtis visų būtinų priemonių, ST pabrėžia, kad civilių gynybai turi būti

¹⁰⁵ Į šį skaičių neįtraukti dar iki 2003 m. suteikti leidimai naudoti jėgą Afganistane, Bosnijoje ir Hercegovinoje bei Kosove.

teikiamas prioritetas priimant sprendimus dėl turimų išteklių ir pajėgumų naudojimo. Pvz., rezoliucijoje 1906 (2009) pabrėžta, kad efektyvi civilių ir humanitarinio personalo apsauga KDR yra MONUC prioritetas įgyvendinant mandatą ir paskirstant turimus išteklius.

Daugeliui multinacionalinių pajėgų suteikta teisė naudoti jėgą siekiant užkirsti kelią ginkluotiems veiksams. Pastaruoju metu šią funkciją ST patiki ir taikos palaikymo operacijoms. Pvz., UNAMID operacijai Sudane, UNMISS – Pietų Sudane, MINUSMA – Malyje. Tokia teisė taip pat suteikta rezoliucija 1925 (2010) įsteigtai MONUSCO. Rezoliucijoje 2098 (2013), modifikuodama pastarosios operacijos mandatą, ST suteikė leidimą joje dislokuoti JT Intervencijos brigadą (angl. *UN Force Interventions Brigade*), kuri turi teisę vykdyti puolamąsias operacijas prieš ginkluotas grupes, keliančias grėsmę rytinėje KDR dalyje. Tai pirmas kartas ST praktikoje, kai puolamuosius karinius veiksmus leista vykdyti taikos palaikymo operacijai¹⁰⁶.

Multinacionalinės pajėgos kartais siunčiamos siekiant suteikti pagalbą taikos palaikymo operacijai. Pvz., rezoliucija 1778 (2007) suteikta teisė ES metams dislokuoti operaciją rytų Čade ir šiaurės rytų CAR (EUFOR Chad/RCA), kurios tikslas – padėti naujai įsteigtai taikos palaikymo misijai MINURCAT. Rezoliucija 1671 (2006) įsteigtos EUFOR R.D. Congo pajėgos, skirtos padėti MONUC. Rezoliucija 2127 (2013) ST leido dislokuoti Afrikos Sąjungos (toliau – AS) vadovaujamą Tarptautinę paramos misiją CAR (MISCA), kuri kartu su vietoje esančiomis Prancūzijos pajėgomis imtųsi visų būtinų priemonių atkurti tvarką po CAR vykusio sukilimo.

Leidimą imtis visų būtinų priemonių ST suteikia ir kitų funkcijų įgyvendinimui. Pvz., rezoliucija 1774 (2007) suteiktas leidimas steigti AS misiją Somalyje (AMISOM), skirtą užtikrinti Pereinamosios Federalinės Vyriausybės apsaugą ir padėti jai įgyvendinti nacionalinį saugumo ir stabilizavimo planą. Rezoliucija 1545 (2004) įsteigta ONUB (Burundyje), be kita ko, įgaliota naudoti visas būtinas priemones, skirtas atlikti nuginklavimo ir demobilizavimo veiksmus, stebėti neteisėtą ginklų plitimą per valstybės sienas, padėti pabėgėlių ir perkeltųjų asmenų grįžimui, išminavimo bei rinkimų procesams.

2008 m. priimtos kelios VII skyriaus rezoliucijos, kuriose suteikta teisė valstybėms narėms, bendradarbiaujant su Somalio pereinamąja vyriausybe, imtis visų būtinų priemonių užkirsti kelią piratavimui ir ginkluotam plėšimui jūroje prie Somalio krantų. Priemonės buvo palaiapsniui plečiamos. 1816 (2008) ST nusprendė, kad valstybės turi teisę patekti į Somalio teritorinius vandenis siekiant sustabdyti piratavimo veiksmus tokiu būdu, kaip leidžiama atvirojoje jūroje pagal tarptautinę teisę, bei šiam tikslui naudoti visas būtinas priemones. Rezoliucija 1838 (2008) valstybės, kurių karo laivai ir kariniai orlaiviai veikia atvirojoje jūroje ir

¹⁰⁶ United Nations, Department of Public Information. *'Intervention Brigade' Authorized As Security Council Grants Mandate Renewal For United Nations Mission In Democratic Republic Of Congo* [interaktyvus]. UN Doc. SC/10964, 28 March 2013 [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.un.org/News/Press/docs/2013/sc10964.doc.htm>>.

oro erdvėje prie Somalio krantų, kviečiamos imtis būtinų priemonių užkirsti kelią piratų atakoms. Rezoliucija 1851 (2008) numatyta teisė valstybėms ir regioninėms organizacijoms naudoti visas būtinas priemones kovojant su piratavimu Somalio teritorijoje, pereinamosios vyriausybės prašymu.

Tam tikrais atvejais ST modifikuoja mandatą ir suteikia teisę imtis visų būtinų priemonių siekiant įgyvendinti papildomas funkcijas. Pvz., rezoliucija 1528 (2004) DKK įsteigta UNOCI, kuriai suteikta teisė imtis visų būtinų priemonių prižiūrint ugnies nutraukimą ir ginkluotų grupių judėjimą, ginti civilius ir kt. Rezoliucija 1609 (2005) UNOCI funkcijos papildytos ginklų embargo priežiūra, o rezoliucija 1739 (2007) suteikti papildomi įgaliojimai, susiję su rinkėjų registracija bei pagalba reformuojant saugumo sektorių. Rezoliucija 1590 (2005) įsteigta UNMIS (Sudane), kurios įgaliojimai buvo susiję su civilių apsauga, tačiau rezoliucija 1706 (2006) misijai suteiktas mandatas prižiūrėti taikos susitarimo ir ugnies nutraukimo įgyvendinimą. Visais minėtais atvejais ST nurodė, kad taikos palaikymo operacija turi teisę imtis visų būtinų priemonių įgyvendinti papildomas funkcijas.

Kartais multinacionalinėms pajėgoms suteiktas mandatas vėliau perleidžiamas taikos palaikymo operacijoms. Pvz., priėmus rezoliuciją 1542 (2004), multinacionalinių pajėgų Haiityje įgaliojimus perėmė MINUSTAH. Rezoliucija 2100 (2013) Malyje įsteigta MINUSMA perėmė AFISMA funkcijas, susijusias su pagalba pereinamajai valdžiai stabilizuoti valstybę ir įgyvendinti su saugumu susijusias užduotis.

Suteikdama teisę naudoti jėgą ST reguliariai prašo valstybių – dažnai regiono – suteikti pajėgoms paramą: finansinių išteklių, personalo, įrangos ir pan. Pvz., rezoliucija 1511 (2003), sankcionuodama multinacionalines pajėgas imtis visų būtinų priemonių siekiant užtikrinti Irako saugumą ir stabilumą, ST ragino visas JT valstybes nares teikti paramą, įskaitant ginkluotąsias pajėgas. Rezoliucija 1778 (2007) steigdama MINURCAT, ST ragino visas valstybes, ypač tas, kurios ribojasi su Čadu ir CAR, palengvinti personalo, įrangos ir kitų medžiagų, reikalingų operacijai, tiekimą. Stiprindama pastarąją operaciją rezoliucija 1834 (2008), ST skatino karius siunčiančias valstybes suteikti reikalingų išteklių pajėgoms, ypač sraigtasparnių, žvalgybos padalinių, inžinierių, logistinę ir medicinos įrangą. Rezoliucijoje 1973 (2011) ST, pripažindama Arabų valstybių lygos vaidmenį palaikant tarptautinę taiką ir saugumą regione, prašė šios organizacijos valstybių narių padėti įgyvendinti suteiktą teisę naudoti jėgą Libijoje.

Kaip matyti, pastaruoju metu steigiami vis daugiau taikos palaikymo operacijų, kurioms suteikta teisė naudoti jėgą ne tik savigynai, bet ir kitoms funkcijoms įgyvendinti, dažniausiai – apginti civilius nuo neišvengiamos fizinio smurto grėsmės. Tačiau ne visos taikos palaikymo operacijos turi leidimą imtis visų būtinų priemonių įgyvendinti savo mandatą ar atskirus jo elementus.

2.5. Taikos palaikymo operacijos ir politinės misijos

Per aptariamąjį laikotarpį ST įsteigė 14 naujų taikos palaikymo operacijų (žr. 5 priedą), iš jų šešios baigė mandatą. Pažymėtina, kad trys operacijos (MINUCI, ONUB ir UNMIS) pakeistos naujomis, atsižvelgiant į pasikeitusią situaciją. MINURCAT ir UNMIT nutrauktos atsižvelgiant į valstybių prašymus ir išreikštą siekį pačioms prisiimti atsakomybę už numatytas funkcijas. Tuo tarpu JT Priežiūros misija Sirijoje (UNSMIS) truko vos 4 mėnesius ir buvo nutraukta dėl besitęsiančio ginkluoto smurto šalyje. Visos naujos operacijos, išskyrus UNMIT Rytų Timore ir UNSMIS Sirijoje, visa apimtimi ar iš dalies įsteigtos remiantis Chartijos VII skyriaus įgaliojimais. Vis dar veikia 5 taikos palaikymo operacijos, įsteigtos per Šaltąjį karą.

Kaip matyti iš lentelėje pateiktų duomenų (žr. 5 priedą), daugelis taikos palaikymo operacijų sprendžia ne tik saugumo klausimus, bet ir politines bei humanitarines problemas. Operacijos prižiūri ugnies nutraukimą ir teritorijos saugumą, gina civilius bei padeda įgyvendinti nuginklavimo ir demobilizacijos programas. Daugelis jų kartu vykdo policijos įgaliojimus, teikia paramą rinkimams, padeda užtikrinti teisės viršenybę ir žmogaus teisių apsaugą, stiprinti valdžios institucijas ir kt. Pvz., JT integruota misija Rytų Timore (UNMIT) buvo paskutinis eilės JT pastangų atkurti tvarką ir stabilumą žingsnis, pasibaigęs 2012 m. gruodžio 31 d., perdavus visas funkcijas naujai vyriausybei po sėkmingų parlamento ir prezidento rinkimų.

Aptariant ST įgaliojimus minėta, kad pagrindiniai klasikinių taikos palaikymo operacijų principai yra nešališkumas, jėgos nenaudojimas ir priimančiosios valstybės sutikimas. Minėta ir tai, kad vis daugiau jų nepatenka į vadinamųjų klasikinių operacijų apimtį, nes turi ST įgaliojimus naudoti jėgą ne tik savigynai, bet ir civilių ar valdžios institucijų gynybai. Šis faktas patvirtina literatūroje išreikštą pastebėjimą, kad po Šaltojo karo „skirtumas tarp taikos palaikymo ir užtikrinimo veiksmų kai kuriose operacijose susiliejo“¹⁰⁷. Tam tikrais atvejais ST suteikia teisę naudoti jėgą operacijoms, anksčiau įsteigtoms remiantis valstybių sutikimu, kurių originalus mandatas jėgos panaudojimo nenumatė. Pvz., rezoliucija 1778 (2007) įsteigtai JT Misijai CAR ir Čade (MINURCAT) leidimas imtis visų priemonių civilių apsaugai numatytas rezoliucijoje 1861 (2009). 1978 m. įsteigtai UNIFIL šis leidimas suteiktas priėmus rezoliuciją 1701 (2006).

Pažymėtina, kad priimančiosios valstybės sutikimas yra svarbus siekiant įsteigti operaciją. Pvz., Sudano vyriausybė iki 2007 m. nepritarė JT operacijai. Rezoliucija 1796 (2007) įsteigta jungtinė AS ir JT operacija Darfūre (UNAMID), kuriai Sudanas pritarė tik su sąlyga, kad taikdariai bus siunčiami iš Afrikos valstybių. Rezoliucijoje pažymėtas „pirmiausia Afrikos valstybėmis paremtas“ operacijos pobūdis. UNAMID yra pirmoji jungtinė taikos palaikymo operacija. Jai suteikti įgaliojimai remti efektyvų Darfūro taikos susitarimo įgyvendinimą, užkirsti kelią ginkluotoms atakoms bei ginti civilius. Literatūroje minima, kad šia praktika ST ir

¹⁰⁷ Gray, C., *supra* note 6, p. 326.

regioninės organizacijos gali pasinaudoti ir vėliau, siekdamas užtikrinti regioninio personalo dalyvavimą suteikiant atitinkamas žinias, įrangą bei logistinę paramą¹⁰⁸.

Security Council Report nurodo dvi svarbiausias naujoves 2013 m., susijusias su taikos palaikymo operacijoms suteikiamu leidimu naudoti jėgą¹⁰⁹. Pirma, pagal minėtą rezoliuciją 2098 (2013) įsteigta intervencijos brigada KDR veikiančioje MONUSCO, kurios pagrindinė užduotis – vykdyti puolamąsias operacijas ir neutralizuoti ginkluotas grupes, keliančias grėsmę valstybės valdžiai ir civilių saugumui. Visgi ST pabrėžė, jog brigada steigiama išskirtinėmis aplinkybėmis ir nesukuria precedento bei nepaneigia taikos palaikymo operacijų principų. Antra, rezoliucijoje 2100 (2013) įsteigta JT Multidimensinei integruotai stabilizavimo misijai Malyje (MINUSMA) suteiktas leidimas imtis visų priemonių, skirtų stabilizuoti apgyvendintas teritorijas ir šiame kontekste atitolinti grėsmę bei imtis aktyvių veiksmų siekiant užkirsti kelią ginkluotoms grupėms grįžti į šias teritorijas. Atkreiptinas dėmesys, kad abiem šiais atvejais vykdomieji įgaliojimai suteikti Afrikos valstybių prašymu.

Toks kai kurių operacijų karinių aspektų plėtimas, jei bus tęsiamas, gali kelti papildomų rūpesčių dėl tinkamo karių parengimo ir dėl jų saugumo. Taikdarius, įgyvendinančius su jėgos naudojimu susijusius įgaliojimus, konflikto šalys gali laikyti kombatantais bei teisėtais taikiniais, kadangi vykdant puolamąsias operacijas nesilaikoma nešališkumo principo¹¹⁰. Kyla klausimų, ar karius teikiančios valstybės yra pasirengusios sutikti su potencialiai didesnėmis aukomis. Minėta, kad ST organizuoja reguliarius uždarus posėdžius su P/TCC, dažniausiai prieš modifikuodama konkrečių operacijų mandatą ar keisdama jų personalo skaičių. Atsižvelgiant į minėtas tendencijas, ST konsultacijos su šiomis valstybėmis tampa dar svarbesnės. Tokių operacijų sėkmė priklauso ir nuo atitinkamo jų aprūpinimo įranga bei kitais ištekliais.

Įsitraukdama į visą konfliktinių situacijų ciklą ST steigia arba remia GS ar regioninių organizacijų iniciatyvą steigti politines misijas bei taikos stiprinimo biurus, visada remdamasi priimančiosios valstybės sutikimu. Pagrindinės šių misijų užduotys dažniausiai yra susijusios su politiniu procesu, parama rinkimams bei įvairių veiksmų koordinavimu. Pvz., rezoliucija 1500 (2003) įsteigta JT Paramos Irakui misija (UNAMI), skirta koordinuoti įvairių agentūrų humanitarinę paramą ir padėti valstybei sukurti bei stiprinti vietos institucijas. JT Misija Nepale (UNMIN) įsteigta rezoliucija 1740 (2007), atsižvelgiant į Nepalo vyriausybės prašymą suteikti pagalbą organizuojant laisvus ir sąžiningus Konstitucinės asamblėjos rinkimus. Rezoliucija 1959 (2011) įsteigta JT Biurui Burundyje (BNUB) patikėta teikti paramą vyriausybei stiprinant jos pajėgumus bei pagrindinių institucijų teisinę bazę, skatinti dialogą tarp nacionalinių veikėjų,

¹⁰⁸ Shaw, M. N., *supra* note 1, p. 1267.

¹⁰⁹ Security Council Report. *In Hindsight: Changes to UN Peacekeeping in 2013* [interaktyvus]. February 2014, Monthly Forecast [žiūrėta 2014-04-06]. <http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2014-02/in_hindsight_changes_to_un_peacekeeping_in_2013.php>.

¹¹⁰ *Ibid.*

kovoti su nebaudžiamumu ir užtikrinti žmogaus teises. Rezoliucija 2009 (2011) įsteigta Paramos misija Libijoje (UNSMIL), be kita ko, skirta skatinti politinį dialogą bei nacionalinį sutaukinimą, padėti pereinamosioms valdžios institucijoms rengti naujos konstitucijos projektą bei organizuoti rinkimus.

Taikos palaikymo operacijos ir politinės misijos, atsižvelgiant į besivystančią situaciją konkrečioje valstybėje, keičia viena kitą. Pvz., 1999 m. remiantis Chartijos VII skyriumi įsteigta taikos palaikymo operacija Siera Leonėje UNAMSIL, kuri iki 2005 m. pabaigos padėjo valstybei įgyvendinti taikos susitarimą ir nuginkluoti sukilėlius. Ją pakeitė rezoliucija 1620 (2005) įsteigtas JT Integruotas biuras Siera Leonėje (UNIOSIL), kuris įpareigotas padėti vyriausybei stiprinti institucijų pajėgumus ir saugumo sektorių bei įsteigti žmogaus teisių komisiją. Šią politinę misiją pakeitė JT Integruotas taikos kūrimo biuras Siera Leonėje (UNIPSIL), kuriam rezoliucija 1829 (2008) patikėta teikti politinę paramą, nacionalinės policijos ir saugumo pajėgų mokymus, padėti didinti įsteigtų demokratinių institucijų pajėgumus, skatinti žmogaus teisių apsaugą. Rezoliucija 2097 (2013) ST sveikino Siera Leonės pažangą siekiant taikos ir stabilumo ir nusprendė pratęsti UNIPSIL mandatą paskutiniam laikotarpiui iki 2014 m. kovo 31 d.

Apibendrinant, taikos palaikymo operacijos ir politinės misijos išlieka viena svarbiausių ir dažniausiai taikomų priemonių, skirtų palaikyti ar atkurti tarptautinę taiką ir saugumą. Politinės misijos yra skirtos užkirsti kelią kilti konfliktui arba atkurti stabilumą pokonfliktinėse valstybėse. Didžioji dauguma naujų taikos palaikymo operacijų yra steigiamos remiantis VII skyriumi. Nors pagrindiniai taikos palaikymo principai – nešališkumas, jėgos nenaudojimas ir priimančiosios valstybės sutikimas – yra svarbūs, visgi pastaruoju metu vis dažniau steigiamos „stiprios“ (angl. *robust*) operacijos, kurioms suteikiama teisė naudoti jėgą ne tik savigynai. Nors tokios operacijos neturėtų būti painiojamos su taikos užtikrinimo operacijomis¹¹¹, 2013 m. pastebimos naujovės dar labiau naikina šių priemonių ribas.

2.6. Teminės diskusijos ir kita Saugumo Tarybos veikla

2003–2013 m. apie 10 % visų ST posėdžių buvo skirti teminėms diskusijoms. GS teigimu, teminių klausimų svarstymui skiriama vis daugiau laiko dėl dabartinių grėsmių taikai ir saugumui kompleksinės prigimties, nes šiuolaikinių pilietinių konfliktų „nebaudžiamumo zonos“ klesti mūsų laikų rykštės: prekyba narkotikais, ginklais ir žmonėmis, teroristų mokymai¹¹². Reguliariai organizuojami atviri ST posėdžiai tokiomis temomis kaip civiliai ginkluotame konflikte, vaikai ir ginkluotas konfliktas, moterys, taika ir saugumas, lengvoji ginkluotė ir kt. Teminėse diskusijose kartu su ST narėmis bei kitų valstybių atstovais dalyvauja ir kitų

¹¹¹ United Nations, Department of Peacekeeping Operations Department of Field Support. *United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines*. [Interaktyvus]. United Nations, 2008, p. 19 [žiūrėta 2014-04-06]. <http://pbpu.unlb.org/pbps/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf>.

¹¹² Report of the Secretary-General on the Work of the Organization, 2003, *supra* note 8, para 12.

organizacijų ar agentūrų (pvz., Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus Komiteto, Pasaulio Banko, Pasaulio Sveikatos Organizacijos ir kt.) atstovai.

Terorizmo klausimas išliko svarbus ST darbotvarkėje, nors nuo 2009 m. jam posėdžių skirta ženkliai mažiau nei aptariamojo laikotarpio pradžioje (žr. 2 priedą). Pagal temą „Grėsmės taikai ir saugumui, kurias kelia teroro aktai“ ST svarsto ir nustato kovos su terorizmu priemonės, klauso Kovos su terorizmu komiteto ataskaitų bei priima sprendimus, kuriuose smerkia konkrečius teroro aktus, įvykdytus įvairiose pasaulio dalyse. Rezoliucija 1535 (2004), siekiant stiprinti Kovos su terorizmu komiteto efektyvumą, įsteigtas Komiteto vykdomasis direktoratas, kuris įgyvendina Komiteto sprendimus, vertina valstybių narių taikomas kovos su terorizmu priemonės ir teikia valstybėms techninę paramą. Rezoliucija 1566 (2004) įsteigta darbo grupė, turinti teikti rekomendacijas dėl priemonių, skirtinų asmenims, grupėms ar subjektams, dalyvaujantiems ar susijusiems su teroristų veikla.

2004 m. į ST darbotvarkę įtraukta nauja tema – „Masinio naikinimo ginklų neplatinimas“. Teminėje rezoliucijoje 1540 (2004) ST patvirtino, kad masinio naikinimo ginklų bei jų pristatymo priemonių platinimas kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui. Joje ST įpareigojo JT valstybes neres neteikti paramos nevalstybiniam subjektams, siekiantiems juos gaminti, įsigyti ar naudoti, bei imtis atitinkamų prevencinių priemonių. Kartu įsteigtas komitetas, prižiūrintis šios rezoliucijos įgyvendinimą.

Civilių apsaugai ST pastaruoju metu skiria vis daugiau dėmesio. Teminis klausimas „Civiliai ginkluotame konflikte“ į ST darbotvarkę įtrauktas dar 1999 m. Svarstydamą šią temą ST atsižvelgia į įvairius civilių apsaugos aspektus. Pvz., rezoliucijoje 1502 (2003) ST pasmerkė smurtą prieš humanitarinį, JT ir susijusį personalą. Rezoliucijoje 1674 (2006) išreikštas susirūpinimas neteisėta prekyba lengvąją ginkluote bei šių ginklų naudojimu prieš civilius. Rezoliucijoje 1894 (2009) nustatyta, kad civilių apsaugą nuo fizinio smurto turi papildyti teisės viršenybė, žmogaus teisės, nuginklavimas ir pilietinės visuomenės įgalinimas.

Reguliariai vyksta posėdžiai, skirti vaikams ir ginkluotiems konfliktams, kuriuose ST svarsto atakų prieš vaikus bei vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose problemas. Nuo 2003 m. GS sudaro ir pateikia ST „gėdos sąrašus“, t. y. įvardija konfliktų šalis, kurios verbuoja vaikus kareivius. Rezoliucija 1612 (2005) įsteigta ST darbo grupė dėl vaikų ir ginkluotų konfliktų bei sukurtas priežiūros ir atskaitomybės mechanizmas valstybėms, kuriose vykdomi sunkūs vaikų teisių pažeidimai. Rezoliucija 1882 (2009) išplėsti kriterijai, pagal kuriuos valstybės įtraukiamos į GS sąrašus: į juos turi būti įtrauktos konfliktų šalys, kurios žudo, žaloja, prievartauja vaikus ar naudoja kitą lytinį smurtą. Rezoliucija 1998 (2011) kriterijai išplėsti dar labiau: į GS ataskaitas paprašyta įtraukti tas konfliktų šalis, kurios rengia pasikartojančias atakas prieš mokyklas ir (ar) ligonines ar su jomis susijusį saugomą personalą.

Pagal darbotvarkės temą „Moterys, taika ir saugumas“ svarstomi du pagrindiniai aspektai: moterų dalyvavimas taikos procesuose (pagal rezoliuciją 1325 (2000)) ir lytinis smurtas konflikte (pagal rezoliuciją 1820 (2008)). Rezoliucija 2122 (2013) ST sustiprino priemones, skirtas užtikrinti didesnę moterų dalyvavimą visuose konfliktų prevencijos ir sprendimo etapuose¹¹³. Rezoliucijoje 1820 (2008) ST pabrėžė, jog seksualinis smurtas, naudojamas kaip karinė taktika, gali ženkliai pasunkinti konflikto situaciją ir užkirsti kelią tarptautinės taikos ir saugumo atkūrimui. ST pareikalavo visų konfliktų šalių nedelsiant nutraukti lytinį smurtą prieš civilius ir imtis priemonių juos apsaugoti nuo šio smurto. Kartu ST prašė GS pateikti informaciją apie sisteminių lytinį smurtą konflikto vietose ir pateikti pasiūlymus, kaip sumažinti jo plitimą, bei įsipareigojo atsižvelgti į paplitusį smurtą prieš moteris nustatydamą tikslines sankcijas.

Iki 2007 m. į ST darbotvarkę kasmet įtraukiamos naujos specifinės temos. Pvz., 2004 m. – „Civiliniai konfliktų valdymo ir taikos stiprinimo aspektai“, „Verslo vaidmuo konfliktų prevencijoje, taikos palaikyme ir pokonfliktiniame taikos stiprinime“, 2005 m. – „Pilietinės visuomenės vaidmuo konfliktų prevencijoje ir taikiai sprendžiant ginčus“ ir kt. (žr. 6 priedą). Siekiant supaprastinti darbotvarkę ir palengvinti posėdžių organizavimą, 2007 m. įtraukta apibendrinanti tema „Taikos ir saugumo palaikymas“. Pagal šią temą rengiamuose posėdžiuose ST narės ir kiti dalyviai diskutuoja įvairiomis temomis: pagarba tarptautinei humanitarinei teisei, mediacija, ryšys tarp gamtinių išteklių ir konfliktų, nusiginklavimas, tarpkultūrinis dialogas, preventyvi diplomatija, saugumas ir vystymasis, piratavimas ir kt.

2007 m. JK iniciatyva vyko teminės diskusijos dėl klimato kaitos, tačiau po jų ST nepriėmė jokie sprendimo. Pirmą kartą susirūpinimas, kad galimas neigiamas klimato kaitos poveikis ilgainiui gali pabloginti egzistuojančią grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui, išreikštas 2011 m. pirmininko pareiškimu¹¹⁴. Šiame sprendime ST kartu atkreipė dėmesį, kad jos svarstomose situacijose yra svarbi konflikto ir jo konteksto analizė, įskaitant galimą klimato kaitos poveikį saugumui, kai šios problemos skatina konfliktą, trukdo įgyvendinti ST mandatą ar kelia grėsmę taikos įtvirtinimui. ST prašė GS į ataskaitas įtraukti tokią konteksto informaciją. 2013 m., taip pat JK iniciatyva, svarstytas gamtinių išteklių ir konfliktų prevencijos ryšys¹¹⁵.

Likusius 10 % ST posėdžių sudarė bendrųjų klausimų svarstymas. Šiuose posėdžiuose ST svarsto įvairių pareigūnų pranešimus (pvz., ST pagalbinių institucijų atstovų, GS pavaduotojo humanitariniams reikalams, JT Vyriausiojo pabėgėlių komisaro ir kt.), ST darbo metodus ir kt. (žr. 2 priedą). Bendriesiems klausimams priskirtini ir posėdžiai, kuriuose ST įgyvendina

¹¹³ United Nations, Department of Public Information. *Security Council Adopts Resolution 2122 (2013), Aiming To Strengthen Women's Role In All Stages Of Conflict Prevention, Resolution* [interaktyvus]. UN Doc. SC/11149, 18 October 2013 [žiūrėta 2014-04-12]. <<https://www.un.org/News/Press/docs/2013/sc11149.doc.htm>>.

¹¹⁴ 2011 m. liepos 20 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2011/15.

¹¹⁵ Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.6982). United Nations, 19 June 2013.

Chartijoje nustatytas ST pareigas dalyvauti TTT ir GS rinkimuose bei priimant naujas JT nares ar teikti metinį ST pranešimą GA. Rezoliucija 1715 (2006) ST rekomendavo Ban Ki-moon JT GS pareigoms, o rezoliucija 1987 (2011) vienbalsiai pasiūlė GA jį paskirti antrajai kadencijai.

Reguliariose ST diskusijose aptariamas JT ir įvairių regioninių organizacijų bendradarbiavimo palaikant tarptautinę taiką ir saugumą stiprinimas. Pvz., 2010 m. surengtame posėdyje dėl bendradarbiavimo su regioninėmis ir subregioninėmis organizacijomis dalyvavo AS, Pietryčių Azijos Tautų Asociacijos, Kolektyvinio Saugumo Sutarties Organizacijos, ES, Arabų Lygos, NATO, AVO, Islamo Konferencijos Organizacijos, Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizacijos, Ramiojo Vandenyno Salų Forumo ir Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacijos atstovai¹¹⁶. Pirmininko pareiškime ST išreiškė siekį stiprinti JT ir visų šių organizacijų bendradarbiavimą konfliktų prevencijos, taikos kūrimo, palaikymo ir stiprinimo srityse bei užtikrinti jų pastangų sąsajas, sinergiją ir kolektyvinę efektyvumą¹¹⁷.

Remdamasi Chartijos 2 str. 3 d., ST rekomendavo GA priimti JT narėmis dvi naujas valstybes: rezoliucija 1691 (2006) – Juodkalniją, rezoliucija 1999 (2011) – Pietų Sudaną. 2011 m. rugsėjo mėn. ST svarstė Palestinos prašymą dėl narystės JT. Prašymas buvo perduotas Naujų narių priėmimo komitetui, tačiau jis dėl narių nesutarimo negalėjo pateikti vieningos rekomendacijos¹¹⁸, todėl šis klausimas toliau nebuvo sprendžiamas.

Apibendrinant, ST svarsto įvairias temas, susijusias su tarptautine taika ir saugumu, nors yra valstybių, kurios išreiškia abejonių, ar ST turėtų diskutuoti tam tikru klausimu. Po teminių diskusijų, susijusių su civiliais, vaikais ginkluotame konflikte bei moterų teisėmis, dažnai priimamos rezoliucijos, kurių nuostatos vėliau integruojamos į konkrečius konfliktams skirtus sprendimus. Pvz., vaikų ir moterų teisių pažeidimai pastaraisiais metais dažnai įtraukiami tarp kriterijų, kuriais remiantis taikomos tikslinės sankcijos.

2.7. Veiklos tendencijos

Apibendrinant analizuotą ST 2003–2013 m. veiklą galima pastebėti keletą tendencijų.

ST daug dažniau naudojami Chartijos VII skyriaus įgaliojimai. D. Malone teigimu, iki 2004 m. trečdalis rezoliucijų priimtų remiantis VII skyriaus nuostatomis¹¹⁹. Tuo tarpu, pvz., 2011 m. iš 66 priimtų rezoliucijų net 43 (arba 62.5 %) buvo priimtų remiantis VII skyriumi.¹²⁰

¹¹⁶ Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.6275). United Nations, 13 January 2010.

¹¹⁷ 2010 m. sausio 13 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2010/1.

¹¹⁸ Report of the Committee on the Admission of New Members concerning the application of Palestine for admission to membership in the United Nations (S/2011/705). United Nations Security Council, 11 November 2011.

¹¹⁹ Malone, D. M., *An Evolving UN Security Council*. *Supra* note 32, p. 599.

¹²⁰ Highlights of Security Council Practice 2011 [interaktyvus]. SCAD/DPA/United Nations, June 2012 [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/highlights/2011.pdf>>.

Nors 2012 m. šis santykis nukrito iki 60.4 % (32 rezoliucijos iš 53)¹²¹, o 2013 m. – iki 51 % (24 VII skyriaus rezoliucijos iš 47)¹²², visgi išliko gana aukštas. Tiesa, daugelis šių sprendimų buvo skirti pratęsti sankcijas ir egzistuojančių pajėgų ar taikos palaikymo operacijų mandata¹²³. Platesnis VII skyriaus taikymas pastebimas steigiant taikos palaikymo operacijas. Nustatydama kai kurias sankcijas ST sprendimuose įvardijo teisinį pagrindą (Chartijos 41 str.), siekdama išvengti anksčiau praktikoje kilusių nesusipratimų ir netinkamo jos rezoliucijų aiškinimo.

Pastebimas didėjantis ST dėmesys žmogaus teisėms, ypač civilių gynybai, pabrėžiant specialią moterų ir vaikų apsaugą. ST vis dažniau nustato sankcijas už žmogaus teisių pažeidimus ar suteikia teisę naudoti jėgą įgyvendindama atsakomybės ginti doktriną. Daugelio taikos palaikymo operacijų ir politinių misijų funkcijos apima žmogaus teisių apsaugą ir priežiūrą. Be to, ST sprendimuose pabrėžia, kad valstybės, įgyvendindamos jos sankcionuotas priemones, turi nepažeisti tarptautinės teisės, ypač pabėgėlių, humanitarinės ir žmogaus teisių teisės (pvz., terorizmo, piratavimo ir kt. kontekstuose).

Taikos palaikymas evoliucionuoja į taikos užtikrinimą, nes dauguma naujų operacijų turi teisę naudoti jėgą civilių apsaugai bei kitoms ST nustatytoms funkcijoms įgyvendinti. Kartu pažymėtina, kad leidimas naudoti jėgą (tiek taikos palaikymo operacijoms, tiek multinacionalinėms pajėgoms) dažniausiai suteikiamas su priimančiosios valstybės sutikimu, todėl gali būti efektyviau įgyvendintas.

Naujieji sankcijų režimai apima tikslines sankcijas, taikomas tam tikram ekonomikos sektoriui (pvz., deimantų, medienos, anglies ir kt.) ir konkreitiems asmenims ar nevalstybiniam subjektams. Maksimaliai pritaikius sankcijas tiems, kurie savo veiksmais trukdo palaikyti ar atkurti taiką, mažinamos neigiamos pasekmės visuomenei bei trečiosioms valstybėms. Beveik visus sankcijų režimus padeda įgyvendinti sankcijų komitetai ir nepriklausomų ekspertų grupės.

ST dalijasi atsakomybe už taikos ir saugumo palaikymą su regioninėmis organizacijomis, kurios aktyviai padeda įgyvendinti iš esmės visus pagrindinius ST įgaliojimus: padeda šalims spręsti ginčus taikiai, steigia taikos palaikymo operacijas, įgyvendina ST sankcionuotas priemones, susijusias su jėgos naudojimu. Siekiant mobilizuoti išteklius ir pasiskirstyti našta, regioninių organizacijų ir JT veiksmai derinami arba jungiami. Pvz., multinacionalinės pajėgos padeda įgyvendinti įsteigtų taikos palaikymo operacijų mandata, Darfūre įsteigta jungtinė JT ir AS taikos palaikymo operacija UNAMID ir pan.

ST į darbotvarkę įtraukia naujas, netradicines temas (pvz., klimato kaita, verslo vaidmuo konfliktų prevencijoje, prekyba narkotikais ir kt.). Yra valstybių (įskaitant ST nares),

¹²¹ Highlights of Security Council Practice 2012 [interaktyvus]. SCPCRB/SCAD/DPA/United Nations, February 2013 [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/highlights/2012.pdf>>.

¹²² Highlights of Security Council Practice 2013 [interaktyvus]. SCPCRB/SCAD/DPA/United Nations, January 2014 [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/highlights/2013.pdf>>.

¹²³ Žr. *op.cit* notes 120, 121, 122.

kurios nepalaiko ST galių plėtros svarstyti tam tikras problemas, jų nuomone, tiesiogiai nesusijusias su taikos ir saugumo palaikymu. Daugelyje teminių sprendimų ST susieja tam tikrą reiškinį (pvz., lytinis smurtas ar prekyba narkotikais) su konfliktinėmis situacijomis, pabrėždama, kad jis galėtų daryti neigiamą įtaką konflikto sprendimui. Teminių rezoliucijų nuostatos gali tapti privalomos jas integravus į konkrečioms valstybėms skirtus sprendimus.

3. SAUGUMO TARYBOS EFEKTYVUMAS

Chartijos 1 str. įtvirtintas JT siekis imtis efektyvių kolektyvinių priemonių tarptautinės taikos ir saugumo palaikymui. Būtent tam, kad būtų užtikrinti greiti ir efektyvus veiksmai, Chartijos 24 str. atsakomybė už pagrindinį JT tikslą patikėta ST, kuri veikia visų JT valstybių narių vardu. Prielaidos efektyviai ST veiklai įvardytos Chartijoje: ribota sudėtis ir nuolatinis veikimas užtikrina, kad prireikus sprendimai bus priimti greitai; teisė priimti įpareigojančius sprendimus sudaro prielaidas tikėtis, kad priimti sprendimai bus įgyvendinti; plati galimų veiksmų diskrecija padeda lanksčiai aiškinti ir taikyti įvairias priemones, skirtas palaikyti ar atkurti taiką konkrečioje situacijoje. Tačiau ribotos sudėties, nuolat veikiančios ir įpareigojančius sprendimus priimančios institucijos egzistavimas savaime neužtikrina jos efektyvumo.

ST, suvokdama jai patikėtos atsakomybės svarbą, diskutuoja dėl galimų priemonių, didinančių jos efektyvumą bei tarptautinės bendruomenės pasitikėjimą ja. 2010 m. Turkijos iniciatyva surengtas aukšto lygio ST posėdis „Saugumo Tarybos efektyvaus vaidmens palaikant tarptautinę taiką ir saugumą užtikrinimas“, kuriame dalyviai išreiškė nuomones dėl besikeičiančio tarptautinio saugumo bei ST efektyvumo palaikant tarptautinę taiką¹²⁴. Per posėdį priimtas pirmininko pareiškimas, atspindintis daugelį išreikštų pasiūlymų dėl ST efektyvumo stiprinimo¹²⁵. ST įsipareigojo laikytis išsamaus požiūrio į tarptautinę taiką ir saugumą ir atsižvelgti į konfliktų šaknis, vystymąsi ir žmogaus teises. Pabrėžta, kad JT preventyvos diplomatijos, taikos kūrimo, palaikymo ir stiprinimo priemonės būtina taikyti išsamiai, integruotai ir lanksčiai. ST pakartojo įsitikinimą, kad civilių, ypač moterų ir vaikų, apsauga ginkluotame konflikte yra svarbus bet kokios konflikto sprendimo strategijos aspektas. Kartu ST pažadėjo aktyviai bendradarbiauti su kitomis institucijomis bei pareigūnais ir remti jų veiklą. Galiausiai, ST įsipareigojo įgyvendinti savo atsakomybę už taikos ir saugumo palaikymą efektyviausiu būdu.¹²⁶

D. Bosco nuomone, tinkamą ST vaidmenį palaikant tarptautinę taiką ir saugumą galima vertinti pagal du požiūrius. Daugelis, autoriaus manymu, tikisi, kad ST valdys, t. y. aktyviai sustabdys nesaugumą, užkirs kelią agresijai, numalšins vietinius konfliktus, stabilizuos nestabilias valstybes, užkirs kelią pavojingų ginklų platinimui, vystys tarptautinę teisę, baus karo nusikaltėlius ir prievarta įgyvendins tarptautines sankcijas. Pasak jo, vertinant ST efektyvumą šiuo požiūriu, rezultatai dažnai būna nepatenkinami. Pagal kitą požiūrį, esminis ST tikslas yra užkirsti kelią konfliktui tarp „galingųjų“ valstybių, todėl efektyvumas vertinamas atsakant į

¹²⁴ Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.6389). United Nations, 23 September 2010.

¹²⁵ 2010 m. rugsėjo 23 d. pirmininko pareiškimas S/PRST/2010/18.

¹²⁶ *ibid.*

klausimą, ar ST pagerino jos nuolatinių narių santykius.¹²⁷ „Reliatyvi taika tarp pasaulio galingiausių valstybių, kuri tęsiasi daugiau nei pusę šimtmečio, nėra neišvengiama ir neturėtų būti laikoma savaime suprantamu dalyku“, – daro išvadą autorius¹²⁸.

Literatūroje paprastai analizuojami ir vertinami konkretūs ST veiksmai, specifinių ST sankcijų, taikos palaikymo operacijų ar jėgos naudojimo efektyvumas. J. G. Merrills JT efektyvumą analizuoja išskeldamas du klausimus: kokia apimtimi organizacija reguliariai įsitraukia į tarptautinius ginčus, o kai įsitraukia – kiek jos dalyvavimas yra sėkmingas, t. y. ar ginčas (ar konfliktas) yra išsprendžiamas. Atsakant į antrą klausimą J. G. Merrills siūlo svarstyti sėkmes, dalines sėkmes ir nesėkmes, kartu atkreipdamas dėmesį, kad nėra įmanoma skaičiais įvertinti, kiek iš tikrųjų JT – ar jos institucijos – prisidėjo prie tam tikrų ginčų išsprendimo.¹²⁹

Šiame darbe vertinamas ST, kaip tarptautinės institucijos, efektyvumas, remiantis 2 skyriuje pateiktu ST veiklos apibendrinimu ir pastebėtomis tendencijomis. Gaires tolimesnei analizei, be kita ko, suteikia ir ankščiau minėtas 2010 m. ST pirmininko pareiškimas Nr. 18 bei diskusijos dėl ST efektyvumo stiprinimo. Šiame skyriuje analizuojami 2003–2013 m. ST svarstyti ir nesvarstyti klausimai, atkreipiamas dėmesys į naujas ir senias į darbotvarkę įtrauktas situacijas. Aptariama, kokią įtaką ST efektyvumui turi 2.7. skyriuje paminėtos veiklos tendencijos. Atsižvelgiant į kritiką dėl ST skaidrumo ir vieningumo, atskiri poskyriai skirti ST darbo metodams bei balsavimo praktikai. 3.5. skyriuje aptariama ST reforma, kuria siekiama padidinti ST reprezentatyvumą, ir kartu – efektyvumą.

3.1. Svarstyti ir nesvarstyti klausimai

2003–2013 m. į ST darbotvarkę įtrauktas 61 naujas klausimas (žr. 6 priedą). Iki 2007 m. daugelis į darbotvarkę įtrauktų klausimų buvo skirti teminėms diskusijoms. 2007 m. įtrauktos naujos apibendrinančios temos, kurios reguliariai svarstytos nustatant konkrečią susijusią problemą. Pvz., pagal darbotvarkės temą „Taika ir saugumas Afrikoje“ vėliau rengtos tiek teminės diskusijos (pvz., prekyba narkotikais), tiek posėdžiai dėl situacijos konkrečiose valstybėse (pvz., Malyje, Libijoje ir kt.). Nuo 2008 m. visi nauji darbotvarkės klausimai yra susiję su konkrečiomis valstybėmis, todėl, palyginti su ankstesniais metais, naujų darbotvarkės temų ženkliai sumažėjo.

Pateiktoje lentelėje (6 priedas) neatsispindi visos situacijos, į kurias ST dėmesį atkreipė suinteresuotos ar trečiosios valstybės pagal Chartijos 35 str. Pirma, tiek valstybės, tiek GS dažnai informuoja ST apie naujus pokyčius, susijusius su ST darbotvarkėje jau esančia tema. Pvz., valstybės (dažnai regioninių organizacijų vardu) nuolat prašo ST rengti posėdžius ir imtis

¹²⁷ Bosco, D. Uncertain Guardians: the UN Security Council's Past and Future. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*. June 2011, 66: 442–443.

¹²⁸ *Ibid.*, p. 449

¹²⁹ Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 250–253.

veiksmų dėl Izraelio veiksmų prieš Palestiną, ypač apgyvendinimą, sienos statybas ir kt.¹³⁰ Nors posėdžiai paprastai surengiami, visgi konkrečių veiksmų dėl situacijos Artimuosiuose Rytuose ST imasi retai. 2008 m. Rusijos ir Serbijos atstovai prašė ST skubiai svarstyti vienašalį Kosovo savivaldos institucijų nepriklausomybės paskelbimą¹³¹. Kitą dieną sušauktas posėdis pagal darbotvarkėje esančią temą, susijusią su Kosovu. ST nepriėmė jokių sprendimų.

Antra, ne visada ST rengia oficialų posėdį, net jei valstybės to prašo. Pvz., 2007 m. rugpjūčio 9 d. ST pirmininkui adresuotame laiške Gruzijos atstovas, remdamasis Chartijos 35 str., prašė ST sušaukti posėdį dėl Gruzijos teritorijos bombardavimo ir pabrėžė, jog „šis agresijos prieš Gruziją aktas kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui“¹³², tačiau ST posėdžio nesurengė. 2008 m. Kambodžos atstovas prašė ST surengti skubų posėdį ir svarstyti Tailando veiksmus Kambodžos teritorijoje, „keliančius didelę grėsmę taikai ir saugumui regione“¹³³. ST nusprendė atidėti situacijos svarstymą ir šio klausimo oficialiame posėdyje nesprenė iki 2011 m., kai Kambodža vėl prašė surengti skubų posėdį dėl Tailando agresijos prieš Kambodžos suverenitetą ir teritorinį vientisumą¹³⁴. Šiuo atveju po uždaro ST posėdžio priimtas spaudos pranešimas, kuriame ST išreiškė susirūpinimą ginkluotais susirėmimais¹³⁵.

Pastebėtina, kad daug ginčų ar situacijų, galinčių kelti grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui, „nepasiekia JT, nes nėra jokios paskatos apie juos pranešti“¹³⁶. Pirma, valstybės gali manyti, kad ST yra netinkama institucija, ypač jei ginčas yra susijęs su viena iš nuolatinių narių, turinčių veto teisę. Kita priežastis, kodėl valstybės nepraneša ST apie tam tikrus ginčus, yra aktyvesnė kai kurių regioninių organizacijų veikla, kuri lemia, kad tam tikri ginčai sprendžiami be ST pagalbos. Pvz., pagrindinį vaidmenį sprendžiant Lotynų Amerikoje vykusias ir vykstančias krizes, atlieka AVO. 2003–2013 m. ST perduotos svarstyti dvi situacijos: 2004 m. Jamaika (Karibų bendrijos valstybių vardu) atkreipė dėmesį į nuosekliai blogėjančią situaciją

¹³⁰ Žr., pvz., Communications bringing disputes or situations to the attention of the Security Council during the period 2004-2007 [interaktyvus]. (Repertoire of the Practice of the Security Council. 15th Supplement (2004–2007), United Nations) [žiūrėta 2014-04-06]. <http://www.un.org/en/sc/repertoire/2004-2007/04-07_10.pdf#page=11>.

¹³¹ Letter dated 17 February 2008 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2008/104); Letter dated 17 February 2008 from the Permanent Representative of Serbia to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2008/103).

¹³² Letter dated 8 August 2007 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Georgia to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2007/480).

¹³³ Letter dated 21 July 2008 from the Permanent Representative of Cambodia to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2008/475).

¹³⁴ Letter dated 6 February 2011 from the Permanent Representative of Cambodia to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2011/58).

¹³⁵ United Nations, Department of Public Information. *Security Council Press Statement On Cambodia-Thailand Border Situation* [interaktyvus]. UN Doc. SC/10174, 14 February 2011 [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.un.org/News/Press/docs//2011/sc10174.doc.htm>> .

¹³⁶ Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 251.

Haityje¹³⁷; 2009 m. Brazilija atkreipė dėmesį į situaciją dėl Brazilijos ambasados Hondūre saugumo. Pastaruoju atveju Brazilijos atstovas pabrėžė, kad AVO yra tinkamas forumas ieškant politinio sprendimo (Hondūro prezidentui suteiktas prieglobstis Brazilijos ambasadoje), tačiau nusprendė informuoti ST apie susidariusią situaciją, atsižvelgdamas į Hondūro *de facto* valdžios viešus pareiškimus ir priemones prieš ambasadą. ST surengė vieną posėdį, o po jo pateiktame spaudos pranešime pabrėžė būtinybę gerbti tarptautinę teisę ir Brazilijos ambasados neliečiamybę.¹³⁸ Situacija Haityje svarstyta visą aptariamąjį laikotarpį, nuolat pabrėžiant svarbą AVO ir kitų tarptautinių organizacijų vaidmenį.

Visgi apie situacijas, susijusias su gresiančiu arba realiu jėgos panaudojimu, ST paprastai informuojama. Atkreipdamos ST dėmesį į joms susirūpinimą keliančią situaciją valstybės ne tik prašo imtis tam tikrų veiksmų, bet dažnai situaciją kvalifikuoja kaip „agresijos aktą“, „grėsmę tarptautinei taikai“ ir kt. Pagal Chartijos 39 str., grėsmės taikai nustatymas priklauso ST diskrecijai. Todėl, pvz., dėl kai kurių situacijų, kurios pagal GA rezoliuciją „Dėl agresijos apibrėžimo“¹³⁹ būtų laikomos agresijos aktais, ST nepriėmė jokių sprendimų. Vienu iš tokių pavyzdžių galėtų būti Rusijos ir Gruzijos konfliktas 2008 m. Nesiekiant analizuoti visos šio konflikto eigos, paminėtini keli aspektai, susiję su ST efektyvumo vertinimu.

2008 m. rugpjūčio 7 d. Rusijos atstovas prašė surengti skubų posėdį dėl „agresyvių Gruzijos veiksmų prieš Pietų Osetiją, tarptautiniu mastu pripažintą konflikto šalį“¹⁴⁰. Kitą dieną Gruzijos atstovas informavo, kad Rusijos karinis orlaivis kirto Gruzijos oro erdvę ir bombardavo Gruzijos teritorijoje esančias karines bazines bei civilius, o reguliarieji Rusijos kariuomenės daliniai įsiveržė į Gruzijos Cchinalio regioną. Laiške Gruzija prašė ST surengti skubų posėdį dėl minėtų veiksmų, kurie „kelia grėsmę Gruzijos nepriklausomybei, suverenitetui ir teritoriniam vientisumui“.¹⁴¹ 2008 m. rugpjūčio 8 d. sušaukti du posėdžiai, kuriuose ST narės išreiškė susirūpinimą situacija Pietų Osetijoje, tačiau skirtingai ją kvalifikavo. Per pirmąjį posėdį pažymėta, jog konsultacijose ST narės negalėjo susitarti dėl pareiškimo šiuo klausimu¹⁴².

Vėlesni Gruzijos ir Rusijos bei kitų valstybių (JAV, Prancūzijos) laiškai ir ST posėdžiai buvo skirti aptarti besikeičiančią situaciją, tačiau ST nepriėmė jokių sprendimų. Dvi nuo konflikto pradžios priimtos rezoliucijos pratęsė UNOMIG mandata, tačiau 2009 m. projektas, dar kartą jį pratęsiantis, nepriimtas dėl Rusijos veto. Pagrindine veto priežastimi Rusijos atstovas

¹³⁷ Letter dated 23 February 2004 from the Permanent Representative of Jamaica to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2004/143).

¹³⁸ Security Council Report. *UN Documents for Honduras* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/honduras/>>.

¹³⁹ GA rezoliucija 3314 (XXIX), *supra* note 28.

¹⁴⁰ Letter dated 7 August 2008 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2008/533).

¹⁴¹ Letter dated 8 August 2008 from the Permanent Representative of Georgia to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2008/536).

¹⁴² *Ms. Pierce (UK)*. Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.5951). United Nations, 8 August 2008.

įvardijo pasikeitusias politines ir teisines aplinkybes, t. y. „dvi naujos valstybės atsirado pasaulio žemėlapyje – Abchazijos Respublika ir Pietų Osetijos Respublika“¹⁴³.

2 priede pateiktoje lentelėje nurodyta, kada kuris klausimas įtrauktas į ST darbotvarkę. J. G. Merrills teigimu, „tai, kad besitęsiantis ginčas išlieka darbotvarkėje, gali būti laikoma dar viena [...] nesėkme“¹⁴⁴. Tačiau sudėtingos ST sprendžiamos problemos bei ankstesnės „skuboto atsitraukimo“ nesėkmės¹⁴⁵ parodo nuoseklus ir išsamus ST dėmesio svarbą. Todėl, pvz., vis dar svarstoma 1993 m. į darbotvarkę įtraukta situacija Burundyje, tačiau šiuo metu ST dėmesys sutelktas į pokonfliktinį taikos stiprinimą, o posėdžių ir sprendimų dėl Burundžio mažėja. 2010 m. JT veiklos ataskaitoje GS pabrėžė, jog Burundžio taikos procese pasiekta esminė pažanga, konkrečiai paminėdamas vykusius rinkimus, prie kurių sėkmingo organizavimo prisidėjo JT taikdariai¹⁴⁶. Nors Somalio klausimas į darbotvarkę įtrauktas dar 1992 m., aktyviau svarstyti situaciją Somalyje ST pradėjo nuo 2008 m., kai pripažino piratavimo įtaką valstybės taikos procesui ir suteikė teisę valstybėms imtis būtinų priemonių su juo kovojant.

Visgi reikėtų atkreipti dėmesį į situacijas, kurios į ST darbotvarkę įtrauktos dar Šaltojo karo metais. Situaciją Artimuosiuose Rytuose ST svarsto nuo 1967 m.: stebi 1978 m. įsteigtą JT Pereinamųjų pajėgų Libane (UNIFIL) ir nuo 1974 m. veikiančią JT Pasitraukimo stebėtojų pajėgų (UNDOF) veiklą ir pratęsia jų mandatus. Pagal šią temą ST taip pat svarsto naujas regiono problemas, pvz., Libane, Jemene, Sirijoje. Pvz., 2012 m. pusė surengtų posėdžių šiuo klausimu buvo skirta Sirijos konfliktui, nors dėl nuolatinių narių nesutarimo konkrečių priemonių ST nesiėmė.

Kipro klausimas ST darbotvarkėje yra nuo 1974 m. Kasmet ST sušaukia du posėdžius, per kuriuos pratęsia taikos palaikymo operacijos UNIFCYP mandatą. Visgi realios pažangos dėl konflikto sprendimo nei ST, nei GS nepasiekė. Vakarų Sacharos klausimas pradėtas svarstyti 1975 m., o nuo 2008 m. ST kasmet priima vieną sprendimą, kuriame pratęsia 1991 m. įsteigtos Misijos dėl referendumo Vakarų Sacharoje (MINURSO) mandatą, nepaisant to, kad pažangos sprendžiant problemą nėra. Šiais atvejais JT taikdariai gali būti traktuojami kaip alternatyva problemos išsprendimui, o ne pagalba ją spręsti¹⁴⁷.

¹⁴³ *Mr. Churkin (Russian Federation)*. Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.6143). United Nations, 15 June 2009.

¹⁴⁴ Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 256.

¹⁴⁵ Pvz., Rytų Timoras, Haitis. Pasak GS, „stebint nesėkmę Rytų Timore, akivaizdu, kad nors į Organizacijos finansinių ir personalo teikėjų nerimą visada reikia atsižvelgti, svarbu, kad tarptautinė bendruomenė neatsitrauktų per greitai iš konflikto nusiaubtų valstybių.“ Žr. Report of the Secretary General on the Work of the Organization (A/61/1). United Nations. New York, 2006, para. 66.

¹⁴⁶ Report of the Secretary General on the Work of the Organization (A/65/1). United Nations. New York, 2010, para. 58.

¹⁴⁷ C. D. Gray nurodo, kad tebeveikiančios taikos palaikymo operacijos, įsteigtos Šaltojo karo metais, parodo taikos palaikymo probleminių bruožą, t.y. kad jis „gali padėti išsaldyti situaciją ar netgi ginti agresoriaus teritorines pretenzijas“. Gray C. D., *supra* note 6, p. 263.

Apibendrinant galima padaryti tris išvadas. Pirma, akivaizdu, kad ST narių vieningumas turi įtakos ne tik sprendimų priėmimui, bet ir tam, ar ST svarstys konkrečią situaciją. Antra, ST negali išspręsti ginčų, kuriuose dalyvauja ar turi interesų viena iš nuolatinių narių: jie gali būti neperduodami (pvz., Lotynų Amerika) arba neišsprendžiami (pvz., Gruzija). Trečia, klausimo įtraukimas į darbotvarkę ir reguliarius posėdžiai nelemia efektyvaus konkrečios problemos išsprendimo.

3.2. Pastebėtų veiklos tendencijų įtaka efektyvumui

Minėtame 2010 m. pirmininko pareiškimе Nr. 18 ST išreiškė savo nuomonę dėl priemonių, padedančių stiprinti jos efektyvumą. Apibendrinant, pagrindiniai pareiškimе nurodyti veiklos aspektai, padedantys užtikrinti efektyvų taikos ir saugumo palaikymą, yra išsamus požiūris į taiką, lankstus ir integruotas priemonių taikymas, civilių apsauga, bendradarbiavimas su kitomis tarptautinėmis organizacijomis ir JT sistemos institucijomis. Didžiąja dalimi ST gana kryptingai laikosi šios strategijos, siekdama efektyviai palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą.

Viena iš 2.7. skyriuje nurodytų ST veiklos tendencijų yra tai, kad ST dažniau naudojami Chartijos VII skyriaus įgaliojimai, tai įvardydamas priimamuose sprendimuose. Platesnis Chartijos VII skyriaus taikymas gali turėti dvejopą poveikį ST efektyvumui. Pirma, tai parodo, kad vis dažniau ST imasi įpareigojančių priemonių¹⁴⁸, taip parodydama ne tik rimtą susirūpinimą konkrečia situacija, bet ir ryžtą imtis aktyvių veiksmų ją spręsti. Antra, atskirų priemonių, kurių ST imasi pagal šio skyriaus įgaliojimus, efektyvumas gali būti vertinamas pagal atskirus kriterijus. Šiame darbe nėra siekiama vertinti atskirų ST taikomų priemonių efektyvumo. Tačiau pažymėtina, jog taikos palaikymo operacijų efektyvumą lemia ne tik politinis sutarimas steigti operaciją ir suteikti jai atitinkamą mandatą, bet ir pakankami žmogiškieji ir finansiniai ištekliai. Nustatant tikslines sankcijas būtina aiškiai apibrėžti jų tikslus, terminus, kriterijus ir išimtis. Chartijos 42 str. priemonių efektyvumas, be kita ko, priklauso nuo jas įgyvendinančių subjektų veiksmų priežiūros.

Kaip minėta 2.7. skyriuje, kai kuriuose sprendimuose ST nurodo konkretų sprendimo teisinį pagrindą. Tai ypač pastebima rezoliucijose, kuriose nustatomos sankcijos Šiaurės Korėjai bei Iranui dėl masinio naikinimo ginklų neplatavimo. ST, atsakydama į Šiaurės Korėjos tariamą branduolinį bandymą, rezoliucijoje 1718 (2006), nurodė, kad imasi priemonių pagal Chartijos 41 str., ir nustatė sankcijas. Jos vėliau buvo plečiamos dėl toliau vykdomų branduolinių bandymų. Minėta, kad rezoliucijoje 1696 (2006) ST, nurodydama, jog veikia pagal Chartijos 40 str., pareikalavo Irano sustabdyti urano sodrinimo veiklą. Dėl laiku neįvykdytų įpareigojimų priimta rezoliucija 1737 (2006), kurioje ST, nurodydama, kad imasi Chartijos 41 str. priemonių, nustatė

¹⁴⁸ Minėta, kad doktrinoje nėra sutariama, ar Chartijos VI skyrius suteikia ST teisę priimti įpareigojančius sprendimus, tačiau tokių abejonių nėra dėl VII skyriaus.

sankcijas Iranui. Vėliau, atsižvelgdama į Tarptautinės atominės energijos agentūros pranešimus, kad Iranas nevykdo minėtų rezoliucijų reikalavimų, ST stiprino sankcijas rezoliucijomis 1747 (2007), 1803 (2008), 1929 (2010), visada nurodydama, kad remiasi Chartijos 41 str.

Ši praktika įvardyti teisinį sprendimo pagrindą, kurią, be kita ko, sukėlė bandymas ankstesnėmis rezoliucijomis pateisinti invaziją į Iraką 2003 m., potencialiai galėtų turėti teigiamos įtakos ST efektyvumui. Teisinis aiškumas užkerta kelią lanksčiai aiškinti rezoliucijų nuostatas ir užtikrina, kad nebus peržengtos nustatytos ribos. Tačiau iš dviejų minėtų pavyzdžių matyti, kad nepaisant nustatytų įpareigojimų, sprendimai ne visada vykdomi. Šiaurės Korėjos atliekami branduoliniai bandymai parodo, jog ST sankcijos iki šiol nepasiekė savo tikslo – sustabdyti branduolinių ginklų gamybos. Taigi taikomų priemonių efektyvumas visų pirma priklauso nuo sprendimus turinčių įgyvendinti subjektų politinės valios.

Antra 2.7. skyriuje nurodyta ST veiklos tendencija – didėjantis dėmesys žmogaus teisėms. Imdamasi atitinkamų priemonių civilių ginkluotuose konfliktuose apsaugai, ST turi galimybę efektyviai prisidėti prie tarptautinės taikos palaikymo. Pvz., 2011 m. situacija Libijoje, susijusi su atakomis prieš civilius, sulaukė greitos ir ryžtingos ST reakcijos. 2011 m. vasario 21 d. Libijos nuolatinis atstovas JT prašė surengti skubų ST posėdį dėl sudėtingos situacijos Libijoje ir imtis atitinkamų veiksmų¹⁴⁹. Kitą dieną surengtas uždaras posėdis, vasario 26 d. priimta rezoliucija 1970 (2011), nustatanti sankcijas Libijos režimui, kovo 17 d. nustatytas skrydžių draudimas ir suteiktas leidimas imtis visų būtinų priemonių civilių apsaugai. Iš viso 2011 m. surengta 20 posėdžių dėl situacijos Libijoje, per kuriuos priimtos 5 rezoliucijos, nustatančios ir modifikuojančios sankcijas.

Tačiau ši veiklos tendencija nėra nuosekli tam tikrais masinių tarptautinės humanitarinės teisės ir žmogaus teisių pažeidimų atvejais. Paminėtinos ilgai besitęsiančios ir ryžtingos ST reakcijos nesulaukiančios krizės Darfūre (Sudanas) ir Sirijoje (žr. 3.4 skyrių). Todėl nors prioritetas civilių gynybai ir apskritai žmogaus teisių apsaugai yra sveikintinas, nenuosekli praktika rodo ST efektyvumo stoką.

Su didėjančiu ST dėmesiu žmogaus teisėms susijęs ir taikos palaikymo operacijų mandatų plėtimas. Daugelis taikos palaikymo operacijų yra įgaliotos imtis įvairių funkcijų, skirtų apsaugoti ar užtikrinti žmogaus teises. Jos, pvz., teikia paramą rinkimams, padeda tirti žmogaus teisių pažeidimus, užtikrina sąlygas humanitarinei paramai ir kt. Be to, kaip minėta aptariant ST veiklą, daugumai šių operacijų suteikiama teisė imtis visų būtinų priemonių civilių gynybai (žr. 4 ir 5 priedus). Taikos palaikymo operacijos steigiamos su priimančiosios valstybės sutikimu, todėl plačios taikdaryų funkcijos gali turėti realios teigiamos įtakos konkrečioje situacijoje. Visgi

¹⁴⁹ Letter dated 21 February 2011 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of the Libyan Arab Jamahiriya to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2011/102).

viena didžiausių problemų, susijusių su taikos palaikymo operacijomis ir efektyvių jų funkcijų įgyvendinimu, yra nepakankami ištekliai. Ambicingi mandatai, kurių nelydi kompetentingi žmogiškieji ir pakankami finansiniai resursai, nebus efektyviai įgyvendinami ir gali mažinti pasitikėjimą ST galimybėmis užtikrinti taikos palaikymą.

ST praktika nustatyti tikslesnes sankcijas užtikrina, kad jas įgyvendinant nebus sukelta nenumatytų neigiamų padarinių trečiosioms valstybėms ar gyventojams. Aptariant ST veiklą taip pat minėta, kad šiuolaikiniai sankcijų režimai paprastai yra skirti tiems, kurie trukdo užtikrinti taiką ir stabilumą konkrečioje valstybėje (pvz., vykdančioms žmogaus teisių pažeidimus). Be to, pastaruoju metu ST nevengia nustatyti tikslinių antrinių sankcijų tiems, kurie trukdo įgyvendinti originalų sankcijų režimą. Pvz., Eritrėjai nustatytos sankcijos tiesiogiai susietos su Somaliui nustatyto ginklų embargo nesilaikymu.

Tikslinių sankcijų taikymas lemia, kad vis didesnis vaidmuo yra suteikiamas sankcijų komitetams. *Security Council Report* analizėje nurodoma, kad būna atvejų, jog nepaisant pranešimų apie ST nustatytus kriterijus atitinkančius pažeidimus, komitetai tikslinių sankcijų sąrašus pildo gana vangiai. Pvz., 2013 m. į sankcijų asmenims, susijusiems su civilių teisių pažeidimais Darfūre, sąrašą neįrašytas nė vienas asmuo, nepaisant pranešimų apie plataus masto civilių teisių pažeidimus.¹⁵⁰ Visgi pastebėtina, jog siekdama užtikrinti šių pagalbinių institucijų efektyvumą, ST paprastai nustato aiškius kriterijus, kuriais remiantis komitetai turi įrašyti asmenis į sankcijų sąrašus, ir sankcijų išimtis. *Security Council Report* daro išvadą, kad pastaruoju metu tiek ST, tiek jos steigiami sankcijų komitetai ėmėsi konkrečių žingsnių, siekdami padidinti sankcijų režimų efektyvumą¹⁵¹.

Pastebimas ST darbo pasidalijimas su regioninėmis organizacijomis gali turėti teigiamos įtakos tarptautinei taikai ir saugumui. Viena vertus, regioninės organizacijos turi daugiau konkrečiam regionui specifinių žinių, todėl gali adekvačiai reaguoti į kilusias problemas ir taip užtikrinti sprendimo sėkmę. Ypač aktyvus regioninių ir subregioninių organizacijų vaidmuo taikiai sprendžiant ginčus, todėl tikėtina, kad daugelis situacijų išsprendžiamos ir neperauga į konfliktą. Tuo tarpu ST teikiama parama gali padėti užtikrinti dar didesnę politinį spaudimą ir platesnę palaikymą. Nors kyla grėsmė, kad regioninės organizacijos gali imtis vienašalių veiksmų, taip mažindamos ST autoritetą, apskritai ST bendradarbiavimas su regioninėmis organizacijomis turi teigiamos įtakos taikos ir saugumo palaikymui.

Galiausiai, teminės diskusijos parodo išsamų ST požiūrį į taiką, kuris apima ir ekonomines, aplinkosaugos, socialines bei kitas sąlygas. Kartu pastebima, kad kai kurios ST narės kritikuoja šių klausimų svarstymą ST. Skirtinga ST narių nuomonė į ST, kaip institucijos,

¹⁵⁰ Security Council Report. *UN Sanctions*, supra note 103.

¹⁵¹ *Ibid.*

vaidmenį sprendžiant tam tikras problemas pasireiškia ne tik teminių diskusijų metu, bet ir svarstant konkrečias situacijas. Pvz., Kinijos atstovas 2007 m., balsuodamas prieš JAV ir JK parengtą rezoliucijos projektą dėl Mianmaro, nurodė, kad „dabartinė situacija Mianmare nekelia grėsmės tarptautinei ar regiono taikai ir saugumui“, nepaisant „rimtų iššūkių, susijusių su pabėgėliais, vaikų darbu, ŽIV/AIDS, žmogaus teisėmis ir narkotikais“¹⁵². Jam pritarė Rusijos atstovas, kartu pabrėždamas, kad „bet koks bandymas naudoti Saugumą Tarybą [siekiant] svarstyti klausimus, nepriklausančius jos kompetencijai, yra nepriimtinas“¹⁵³. Tai, kad ST narės laikosi skirtingo požiūrio į ST vaidmenį, gali turėti įtakos tiek jos veiklai, tiek efektyvumui.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima daryti tris išvadas. Pirma, dažniau priimami įpareigojantys sprendimai ir teisinis jų aiškumas ne visada lemia platesnį jų įgyvendinimą. Antra, ST imasi kryptingesnių priemonių, skirtų palaikyti taiką ir saugumą, tačiau praktika yra nenuosekli. Trečia, ST sprendimus įgyvendina įvairūs subjektai: valstybės, JT sekretoriatas, regioninės ar subregioninės organizacijos, sankcijų komitetai ir kt., todėl efektyvus jų įgyvendinimas priklauso, be kita ko, ir nuo darbo metodų, įskaitant skaidrumą, bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą.

3.3. Darbo metodai

Tiek ST, tiek išorės subjektai skiria dėmesį ST darbo metodų, ypač skaidrumo ir bendradarbiavimo su ST narėmis nesančiomis valstybėmis, didinimui, įskaitant tų metodų formalizavimą¹⁵⁴. Pastebėtina, kad ST darbo metodus imta keisti platesnės ST reformos kontekste, atsižvelgiant į ilgai užsitęsusias diskusijas dėl institucinės reformos bei tai, kad metodų keitimui nėra reikalingos Chartijos pataisos.

ST yra vienintelė pagrindinė JT institucija, kuri vis dar vadovaujasi 1946 m. priimtomis Laikinosiomis procedūrų taisyklėmis. Japonijos iniciatyva nuo 2006 m. aktyviau ėmė veikti 1993 m. įsteigta ST Neformali dokumentacijos ir kitų procedūrinių klausimų darbo grupė. Šios grupės pateiktos rekomendacijos dėl ST veiklos skaidrumo ir efektyvumo didinimo patvirtinamos ST pirmininko notose¹⁵⁵. Kasmet rengiami ST posėdžiai dėl šių notų įgyvendinimo, kuriuose dalyvauja ir ST narėmis nesančios valstybės. Pvz., 2013 m. surengtas atviras posėdis dėl darbo metodų, per kurį nuomonę dėl ST efektyvumo didinimo išreiškė beveik

¹⁵² Mr. Wang Guangya (China). Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.5619). United Nations, 12 January 2007.

¹⁵³ Mr. Churkin. *Ibid.*

¹⁵⁴ Security Council Report detaliai analizuoja ST darbo metodų vystymosi istoriją, įskaitant pasiekimus ir trūkumus. Žr. Security Council Report. *Security Council Transparency, Legitimacy and Effectiveness...*, supra note 16.; Security Council Report. *Security Council Working Methods – A Work in Progress?* [interaktyvus]. Special Research Report 2010, No. 1 (30 March 2010) [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.securitycouncilreport.org/special-research-report/lookup-c-glKWLeMTIsG-b-5906427.php>>.

¹⁵⁵ Pvz., S/2006/507, S/2010/507, S/2012/402, S/2013/515 ir kt. žr. *Relevant Notes By The President And Presidential Statements*. Security Council Informal Working Group on Documentation and Other Procedural Questions [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-04-07]. <<http://www.un.org/sc/wgdocs/presstatements.shtml>>.

50 valstybių narių atstovų. Dalyviai ragino didinti ST atskaitomybę ir skaidrumą bei riboti veto teisės naudojimą humanitarinių krizių atvejais.¹⁵⁶

Vis didėjančių ST skaidrumą ir operatyvų veiksmų koordinavimą, pvz., pasinaudojant naujausiomis informacinėmis technologijomis, iš dalies parodo 1 priede pateikti duomenys. Nuo 2010 m. ST pastebimai dažniau naudojasi vaizdo telekonferencijomis, siekdama per posėdžius ar konsultacijas gauti tikslią informaciją iš asmenų, esančių vietoje. „Arria formulės“ susitikimai suteikia ST narėms galimybę susipažinti su nevyriausybinų organizacijų nuomone ir išvadomis.

ST rengia daugiau viešų posėdžių: 2003–2013 m. vidutiniškai 13 % visų posėdžių buvo uždari. Mažiausiai jų vyko 2011 m. (9 %) ir 2012 m. (8 %). Uždari posėdžiai dažniausiai rengiami diskusijoms su P/TCC, TTT narių rinkimams ar rekomendacijai dėl GS. Pvz., 2012 m. tik vienas uždaras posėdis buvo skirtas ne diskusijoms su P/TCC, o situacijai Artimuosiuose Rytuose, įskaitant Palestinos klausimą. Šiame posėdyje dalyvavo 45 JT valstybės narės, nesančios ST narėmis, Palestinos, Europos Sąjungos (toliau – ES) ir Arabų lygos atstovai.

Vis dažniau rengiamuose atviruose posėdžiuose dalyvauja suinteresuotų JT valstybių narių ar tarptautinių organizacijų atstovai. Tačiau atviri posėdžiai, per kuriuos priimami sprendimai, dažnai yra tik formalus 5 min. trunkantis susitikimas, kadangi, kaip paprastai pažymi posėdžio pirmininkas, dėl projekto susitarta konsultacijų metu. Neformalios ST narių konsultacijos, skirtos deryboms ir projektų parengimui, nelaikomi oficialiais ST posėdžiais ir juose nedalyvauja valstybės, nesančios ST narėmis. Kaip matyti 1 priede, ST rengia neformalias konsultacijas tik šiek tiek rečiau nei viešus posėdžius.

Apibendrinant, pastaruoju metu didelis dėmesys skiriamas ST darbo metodų tobulinimui, siekiant skaidresnės ir atviresnės veiklos ir taip stiprinant ST efektyvumą. Tačiau siekiant įvertinti šių pokyčių įtaką realiai ST veiklai ir priimtiems sprendimams, būtina detalesnė analizė, kuri nėra šio darbo objektas.

3.4. Vieningi sprendimai ir veto teisė

Absoliuti dauguma ST sprendimų yra priimami vienbalsiai (žr. 1 priedą). Pirmiausia atkreiptinas dėmesys į didėjančią praktiką priimti pirmininko pareiškimus, kurie privalo būti priimti bendru ST narių sutarimu. Be to, 2003–2013 m. konsensusu priimta 94 % rezoliucijų. *Security Council Report* duomenimis, 1990-aisiais bendru sutarimu priimta 88.9 % rezoliucijų,

¹⁵⁶ United Nations, Department of Public Information. *Speakers Call For Voluntary Suspension Of Veto Rights In Cases Of Mass Atrocity Crimes, As Security Council Debates Working Methods* [interaktyvus]. UN Doc. SC/11164, 29 October 2013 [žiūrėta 2014-04-07]. <<http://www.un.org/News/Press/docs//2013/sc11164.doc.htm>>.

nors šiuo laikotarpiu ST „buvo laikoma itin aktyvi ir palyginti efektyvesnė bei mažiau susiskaldžiusi“¹⁵⁷.

Per aptariamą laikotarpį 41 rezoliucija (vidutiniškai 4 rezoliucijos per metus) priimta kai kurioms ST narėms susilaikius ar balsavus prieš¹⁵⁸. Šiuo laikotarpiu viena rezoliucija priimta tik devynių balsų dauguma¹⁵⁹. Vieną sprendimą ST priėmė nepaisant to, kad viena narė (Sirija) nedalyvavo posėdyje¹⁶⁰. Vienas rezoliucijos projektas 2013 m. nebuvo priimtas, nes nesurinko reikalingo 9 balsų skaičiaus: už projektą balsavo tik 7 narės, likusios 8 susilaikė¹⁶¹.

Bendro sutarimo ne visada sulaukia Irako, Libijos, Libano, Irano, Eritrėjos, Kipro klausimai. 8 rezoliucijos, skirtos konfliktui Sudano Darfūro regione, priimtose ne konsensu. Rusija nuo 2007 m., kritikuodama baudžiamųjų tribunolų nesugebėjimą laiku vykdyti pabaigos strategijos, susilaiko sprendimuose dėl teisėjų kadencijų pratęsimo. Rezoliucija 1973 (2011), suteikianti teisę imtis visų priemonių civilių apsaugai Libijoje, priimta susilaikius penkioms valstybėms: Kinijai, Rusijai, Indijai, Brazilijai ir Vokietijai. Atkreiptinas dėmesys, jog diskusijose dėl ST reformos Indija, Brazilija ir Vokietija yra vienos realiausių pretendencijų į nuolatines ST nares, įskaitant galimybę gauti veto teisę (žr. kitą poskyrį).

Po Šaltojo karo pastebimai sumažėjęs naudojimas veto teise būdingas ir 2003–2013 m. laikotarpiui, nors yra teigiančių, jog nuo 2003 m. dėl liberalesnio požiūrio į veto ST iš dalies grįžta prie Šaltojo karo modelio¹⁶². Per šį 11 metų laikotarpį JAV, Kinija ir Rusija 19 kartų pasinaudojo joms suteikta privilegija ir blokavo 14 rezoliucijų projektų (žr. 7 priedą). Prancūzija ir JK veto teise nesinaudoja nuo 1989 m.¹⁶³ Visi 7 JAV blokuoti projektai buvo susiję su Izraelio ir Palestinos klausimu, Rusijos – su Kipru (2004 m.) ir Gruzija (2009 m.). 2007 m. pirmą kartą nuo 1989 metų rezoliucijos projektą blokavo dviejų narių – Rusijos ir Kinijos – veto. Šios valstybės susivienijo dėl 5 joms nepriimtinių projektų: dėl Mianmaro 2007 m., dėl sankcijų Zimbabvei 2008 m. ir trijų projektų dėl Sirijos 2011–2012 m.

¹⁵⁷ Security Council Report. *In Hindsight: Consensus in the Security Council* [interaktyvus]. January 2014, Monthly Forecast. [žiūrėta 2014-04-06]. <http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2014-01/in_hindsight_consensus_in_the_security_council.php>.

¹⁵⁸ Valstybės paprastai susilaiko. Tik 6 sprendimai aptariamam laikotarpiu buvo priimti nenuolatiniams narėms balsavus prieš: rezoliucijos 1696 (2006) dėl Irano (Kataras), 1907 (2009) dėl sankcijų Eritrėjai (Libija), 1898 (2009), 1930 (2010) ir 1953 (2010) dėl UNFICYP mandato pratęsimo (Turkija), 1929 (2010) dėl papildomų sankcijų Iranui (Turkija ir Brazilija).

¹⁵⁹ Rezoliucija 1559 (2004) dėl situacijos Libane, kurioje ST skatina išvesti užsienio šalių pajėgas iš valstybės. Už rezoliucijos projektą balsavo Angola, Beninas, Čilė, Prancūzija, Vokietija, Rumunija, Ispanija, JK ir JAV; susilaikė Alžyras, Brazilija, Kinija, Pakistanas, Filipinai ir Rusija.

¹⁶⁰ Priimant rezoliuciją 1483 (2003) dėl Irako–Kuveito, kuria nutrauktos prekybos ir finansinės sankcijos.

¹⁶¹ Projekte TBT prašoma 12 mėnesių atidėti Kenijos prezidento ir viceprezidento tyrimą ir bylos nagrinėjimą pagal Romos Statuto 16 str. Žr. Azerbaijan, Burundi, Ethiopia, Gabon, Ghana, Kenya, Mauritania, Mauritius, Morocco, Namibia, Rwanda, Senegal, Togo and Uganda: draft resolution (S/2013/660).

¹⁶² Van Oudenaren, J. Effectiveness and Ineffectiveness of the UN Security Council in the Last Twenty Years: A US Perspective [interaktyvus]. *Istituto Affari Internazionali*, Documenti IAI 09 | 30 – November 2009 [žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iai0930.pdf>>.

¹⁶³ Security Council - Veto List [interaktyvus]. United Nations, Research Guides and Resources, Dag Hammarskjöld Library [žiūrėta 2014-04-04]. <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_en.shtml>.

Visuose projektuose, kuriuos blokavo JAV, buvo siūloma pasmerkti Izraelio veiksmus ir išreikšti paramą Palestinei. JAV savo balsą grindė nesubalansuotais, vienašališkais projektais, kuriuose nėra smerkiamas terorizmas (žr. 7 priedą). Siūlymą įsteigti naują taikos palaikymo misiją Kipre ir nustatyti ginklų embargą Rusija atmetė dėl, jos nuomone, skubotai parengto projekto. Mianmarui ir Zimbabvei skirti projektai nepriimti motyvuojant nepateisinamu kišimusi į šių valstybių vidaus reikalus. Prieš sprendimą pratęsti taikos palaikymo operacijos Gruzijoje (UNOMIG) mandatą Rusija balsavo todėl, kad projektas buvo skirtas „patvirtinti Gruzijos teritorinį vientisumą ir paneigti Abchazijos valstybės egzistavimą“¹⁶⁴.

Balsavimui teiktuose ST sprendimų projektuose dėl Sirijos vis griežčiau smerkiamas smurtas, reikalaujama nutraukti žmogaus teisių pažeidimus. Į paskutinį projektą 2012 m. įtraukta nuostata, numatanti, kad ST imsis Chartijos 41 str. sankcijų, jei per 10 dienų Sirijos valdžia neatitrauks karių ir ginklų iš apgyvendintų vietų. Kinija visais atvejais, balsuodama prieš sprendimų priėmimą, pabrėžė nesikišimo į Sirijos vidaus reikalus principą. Rusijai projektai buvo nepriimtini dėl vienašališkų kaltinimų Sirijos valdžiai. Kinijos ir Rusijos naudojimąsi veto teise dėl gilėjančios Sirijos krizės smerkė kitos nuolatinės narės, pvz., Prancūzijos užsienio reikalų ministras siūlė nustatyti nuolatinių narių „elgesio kodeksą“, pagal kurį jos įsipareigotų nesinaudoti veto teise masinių nusikaltimų atvejais¹⁶⁵.

Oficialūs duomenys tikrosios veto galios neparodo. Priimti sprendimą dažnai trukdo grasinimas, kad bus pasinaudota veto teise, kuris gali būti išreikštas konsultacijų ar posėdžių metu arba numanomas vien dėl pačios teisės egzistavimo. Dalis parengtų projektų neteikiami balsavimui. Pvz., 2007 m. JAV ir kelios ES valstybės parengė ST rezoliucijos projektą, kuriame remiamas JT specialiojo pasiuntinio Martti Ahtisaari pasiūlytas planas dėl Kosovo statuso. Rusija, pabrėždama, jog šis projektas atveria kelią Kosovo nepriklausomybei, teigė, jog tikimybė, kad toks projektas bus priimtas, lygi nuliui¹⁶⁶. Rengėjai šį projektą atsiėmė ir balsavimui neteikė¹⁶⁷. Tai tik vienas iš pavyzdžių, parodantis ST efektyvumo stoką išspręsti tam tikras konkrečias problemas, keliančias susirūpinimą tarptautinei bendruomenei.

Paminėtina, kad Turkija, būdama nenuolatine ST nare 2009–2010 m., balsavo prieš ST sprendimus, pratęsiančius taikos palaikymo operacijos Kipre mandatą. Atkreiptinas dėmesys, kad, remiantis Chartijos 27 str. 3 d., priimant sprendimus pagal VI skyrių, ginčo šalis turi susilaikyti nuo balsavimo. Deja, iš ST praktikos panašu, jog šis Chartijoje nustatytas „privalomas

¹⁶⁴ Mr. Churkin (Russian Federation). Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.6143). *supra* note 143.

¹⁶⁵ United Nations, *Speakers Call For Voluntary Suspension Of Veto Rights...*, *supra* note 156.

¹⁶⁶ Russia rejects U.N. draft resolution on Kosovo. *USA Today* [interaktyvus]. The Associated Press, Updated 7/16/2007 [žiūrėta 2014-04-06]. <http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2007-07-16-un-kosovo_N.htm>.

¹⁶⁷ Security Council Report. *UN Documents for Kosovo: Other* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-04-13]. <<http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/search.php?IncludeBlogs=10&limit=15&tag=%22Other%22+AND+%22Kosovo%22&ctype=Kosovo&rtype=Other&cbtype=kosovo>>.

susilaikymas dingo bendru sutarimu¹⁶⁸. Tai turi ypač didelės įtakos ST efektyvumui situacijose, kuriose ginčo šalimi yra viena iš nuolatinių narių.

Apibendrinant, dauguma ST sprendimų priimami vieningai. Pritartina J. G. Merrills išvadai, jog ST „ne kartą įrodė, kad gali efektyviai veikti, tačiau situacijos, kai ji neveikia visiškai, netgi jei jų yra mažiau nei sėkmės istorijų, visgi trukdo daryti teigiamą išvadą dėl efektyvios [jos] veiklos¹⁶⁹. Pateikta analizė taip pat patvirtina teiginį, kad nuolatinių narių veto teisė yra viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurių JT nesugeba atlikti savo pagrindinės užduoties, t. y. palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą¹⁷⁰.

3.5. Saugumo Tarybos reforma

Per GA posėdį, vykusį 2013 m. spalio 17 d., nenuolatine ST nare, kartu su Lietuva ir kitomis valstybėmis, buvo išrinkta Saudo Arabija. Kitą dieną Saudo Arabija, atkreipdama dėmesį, kad ST nesugeba išspręsti Palestinos klausimo ir sustabdyti masinio naikinimo ginklų Artimuosiuose Rytuose plitimo bei konflikto Sirijoje, atsisakė narystės ST tol, kol nebus įgyvendinta ST reforma¹⁷¹. Saudo Arabijos teigimu, „veiksmų pobūdis ir mechanizmai bei dvigubi standartai, egzistuojantys Saugumo Taryboje, trukdo jai atlikti pareigas ir prisiimti atsakomybę užtikrinant tarptautinę taiką ir saugumą¹⁷². Po šio beprecedenčio sprendimo nenuolatine ST nare išrinkta Jordanija.

ST reformos klausimas į GA darbotvarkę įtrauktas dar 1992 m. Kasmet svarstoma, kaip pakeisti ST narių skaičių ir sudėtį, kad ji atspindėtų šiuolaikinę geopolitinę realybę ir užtikrintų atstovavimą visiems pasaulio regionams. Šiame poskyryje apžvelgiami pagrindiniai derybų dėl ST reformos etapai ir konkretūs valstybių pasiūlymai, pateiktų siūlymų ir pačios reformos pagrindumas bei įtaka ST efektyvumui. Lietuvos pateikta pozicija aptariama 4 skyriuje.

2003 m. atgavinta idėja dėl būtinybės kuo skubiau įgyvendinti ST reformą. Tuometinis GS Kofi Annan įsteigė Aukšto lygio grupę dėl grėsmių, iššūkių ir pokyčių. Grupė 2004 m. ataskaitoje „Saugesnis pasaulis: mūsų bendra atsakomybė“ pateikė du pasiūlymus dėl galimos ST reformos, pagal kuriuos ST narių skaičius didintinas iki 24¹⁷³. Darbo grupė rekomendavo

¹⁶⁸ Security Council Report. *In Hindsight: Obligatory Abstentions* [interaktyvus]. April 2014, Monthly Forecast [žiūrėta 2014-04-04]. <http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2014-04/in_hindsight_obligatory_abstentions.php>.

¹⁶⁹ Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 254.

¹⁷⁰ Katuoka, S.; Čepinskytė, A., *supra* note 52, p. 159.

¹⁷¹ Letter dated 12 November 2013 from the Permanent Representative of Saudi Arabia to the United Nations addressed to the Secretary-General (A/68/599).

¹⁷² *Ibid.*

¹⁷³ Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change. *A More Secure World: Our Shared Responsibility* (A/59/565). United Nations, 2 December 2004.

neplėsti veto teisę turinčių narių skaičiaus, o nuolatinėjų narių prašė „susilaikyti nuo veto naudojimo genocido ir plataus masto žmogaus teisių pažeidimų atvejais“¹⁷⁴.

2005 m. vykusio Pasaulio viršūnių susitikimo baigiamajame dokumente rekomenduota ST „pritaikyti darbo metodus taip, kad padidėtų valstybių, nesančių Tarybos narėmis, įsitraukimas į jos darbą, kiek tai yra tinkama, didinti savo atskaitomybę plačiajai narystei ir darbo skaidrumą“¹⁷⁵. Kaip minėta 3.3. skyriuje, nuo 2006 m. didesnis dėmesys skiriamas ST darbo metodų tobulinimui.

Tolesnės diskusijos dėl ST narystės reformos „buvo prieštaringos, pasikartojančios ir lėtos“¹⁷⁶. 2008 m. nutarta tęsti tarpvyriausybinių lygmens derybas penkiose srityse: narių kategorijos, veto, regioninis atstovavimas, ST dydis ir darbo metodai, ST ir GA santykiai¹⁷⁷. 2013 m. GA pirmininkas įsteigė Patariamąją grupę, sudarytą iš valstybių narių nuolatinėjų atstovų ir turinčią pateikti idėjų apie vykstančias tarpvyriausybines derybas. Patariamoji grupė 2013 m. pabaigoje pateikė konsoliduotus derybose išreikštus pasiūlymus minėtose penkiose srityse¹⁷⁸.

Susivienijusios į grupes valstybės yra pateikusios konkrečių pasiūlymų dėl ST reformos. Afrikos grupė siūlo didinti ST skaičių iki 26, iš kurių 7 vietos būtų skirtos Afrikos žemynui: 5 renkamos ir 2 nuolatinės narės su veto teise, nors pati veto teisė turėtų būti palaiapsniui panaikinta. Keturių valstybių grupė, žinoma kaip G4 (Brazilija, Indija, Japonija ir Vokietija), siekdamas nuolatinės narystės, siūlo papildyti ST 6 nuolatinėmis ir 4 nenuolatinėmis narėmis. 2007 m. besivystančios valstybės (grupė, vėliau vadinama L.69) pateikė rezoliucijos projektą, kuriame siūloma didinti abiejų kategorijų narių skaičių bei atstovavimą besivystančioms valstybėms, įskaitant mažas ir salų valstybes¹⁷⁹. 2012 m. ši grupė pateikė kitą rezoliucijos projektą, kuriame derinant ankstesnį pasiūlymą ir Afrikos grupės poziciją, veto teisė iškart suteikiama 6 naujoms nuolatinėms narėms. Ši naują siūlymą palaiko Indija ir Brazilija, tuo tarpu Vokietija ir Japonija sutiktų nuolatinę vietą ir veto teisę įgyti palaiapsniui, t. y. po iš anksto numatytos privalomos peržiūros.¹⁸⁰

¹⁷⁴ *Ibid.*, Para 256.

¹⁷⁵ GA rezoliucija Nr. 60/1 „2005 m. Viršūnių susitikimo baigiamasis dokumentas“. UN Doc A/RES/60/1, 24 October 2005, para. 153.

¹⁷⁶ Swart, L. Reform of the Security Council 2007–2013. *Governing & Managing Change at the United Nations: Security Council Reform from 1945 to September 2013* (ed. Swart, L.; Perry, E.) [interaktyvus]. New York: Center For UN Reform Education, Vol. 1, September 2013, p. 44 [žiūrėta 2014-03-29]. <<http://nebula.wsimg.com/d1c5ba495f003b04e7f766a3b570ea28?AccessKeyId=41791172F0E6AB1AA1DC&disposition=0&alloworigin=1>>.

¹⁷⁷ *Ibid.* p. 26 ir toliau.

¹⁷⁸ Generalinės Asamblėjos pirmininko 2013 m. gruodžio 10 d. laiškas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-03-30]. <http://www.un.org/en/ga/president/68/pdf/letters/12102013Security_Council_Reform_Informals-10_December_2013.pdf>.

¹⁷⁹ Barbados, Benin, Bhutan, Brazil, Burundi, Cape Verde, Fiji, Grenada, Guyana, Haiti, India, Jamaica, Liberia, Mauritius, Nauru, Nigeria, Palau, Papua New Guinea, Rwanda, Saint Vincent and the Grenadines, Seychelles, Solomon Islands, South Africa, Tuvalu and Vanuatu: draft resolution (A/61/L.69).

¹⁸⁰ Swart, L. *supra* note 176, p. 47.

Grupė „Susivieniję dėl konsensuso“ nesutinka didinti nuolatinių narių skaičiaus, be to, mano, kad bet koks sprendimas dėl ST reformos turi būti priimtas bendru sutarimu. Šiai grupei priklausančios Italija ir Kolumbija 2009 m. pasiūlė kompromisą: naują narių kategoriją, kurią sudarytų nuo 3 iki 5 metų trukmės vietos be galimybės perrinkti arba 2 metų trukmės vietos, į kurias valstybes galima perrinkti antrai ir trečiai kadencijai. Kartu pasiūlyta po vieną nenuolatinę vietą suteikti mažoms valstybėms (iki 1 mln. gyventojų) ir vidutinio dydžio valstybėms (1–10 mln. gyventojų). 2012 m. L.69 grupė taip pat pasiūlė suteikti vieną renkamą vietą besivystančioms mažoms ir salų valstybėms, neatsižvelgiant į regioną.¹⁸¹ Atkreiptinas dėmesys, kad šie pasiūlymai neatitinka Chartijos 23 str. 1 d. nuostatos, pagal kurią nenuolatinės ST narės renkamos atsižvelgiant į teisingą geografinį pasiskirstymą.

Buvęs GS pavaduotojas Mark Malloch–Brown, skatindamas ES imtis aktyvesnio vaidmens įgyvendinant ST reformą, siūlo sukurti naują ST narystės struktūrą. Jo nuomone, subalansuotą ir lankstesnę atstovavimą regionams galima pasiekti nustačius dešimties metų trukmės regionines vietas, į kurias valstybės galėtų būti perrinktos. Tokiu būdu būtų užtikrintas „dinamiškas, atskaitingas – ir demokratiškas – tarptautinis valdymas“.¹⁸² Šis pasiūlymas, jei susilauktų dabartinių nuolatinių narių palaikymo, galėtų būti tinkama išeitis siekiant įgyvendinti ST reformą ir užtikrinti efektyvesnę ST veikimą.

Didinti ST narių skaičių būtina, nes nuo JT įkūrimo 1945 m. šios organizacijos narystė padidėjo beveik keturis kartus. Natūralu, kad „institucija, kuri veikia tarptautinės bendruomenės vardu, kuri gali autorizuoti jėgos panaudojimą, siųsti taikos palaikymo pajėgas ir imtis kitų plačių priemonių, privalo, tam, kad jos veiksmai būtų laikomi teisėti, būti atitinkamai reprezentatyvi“¹⁸³. 1945 m. JT narėmis buvo 51 valstybė, o jų vardu ST sprendimus priėmė 11 valstybių, t. y. 21,5 % visų JT narių. Dėl daugiau nei dvigubai padidėjusio JT narių skaičiaus 1963 m. priimtos Chartijos pataisos, pagal kurias ST narių skaičius padidėjo iki 15, arba 13 % tuometinio JT narių skaičiaus. Kasmet JT narių daugėjo, o 2011 m. pasiekė dabartinį narių skaičių (193 narės). Nepakeistas ST narių skaičius šiuo metu atspindi 7,8 % JT narystės. Siūlymai dėl didesnio ST narių skaičiaus svyruoja nuo 20 (pvz., JAV, Rusija) iki 27 (L.69 pasiūlymas). Šiuo metu tai sudarytų atitinkamai 10–14 % visos JT narystės. Siekiant išlaikyti maždaug 13 % santykį, ST turėtų sudaryti 24–25 narės.

Visos grupės, išskyrus „Susivieniję dėl konsensuso“, siūlo didinti nuolatinių narių skaičių, po dvi vietas suteikiant Afrikai ir Azijai, po 1 – Lotynų Amerikai ir Vakarų Europai.

¹⁸¹ Diskusijų dėl ST reformos raida ir pasiūlymai detalai aprašyti *Governing & Managing Change at the United Nations: Security Council Reform from 1945 to September 2013* (ed. Swart, L.; Perry, E), *supra* note 176.

¹⁸² Malloch–Brown, M. The Struggle to Reform the UN. *Europe's World*. Brussels, Spring 2014, No. 26, p. 18.

¹⁸³ Merrills, J. G., *supra* note 5, p. 296.

Taip pat yra siūlymų suteikti nuolatinę vietą arabų valstybėms¹⁸⁴. Tarp galimų kandidačių į nuolatinės nares, skirtas Afrikos žemynui, dažniausiai minimas Egiptas, Pietų Afrika ir Nigerija, tačiau kol kas Afrikos grupė nemato būtinybės spręsti šio klausimo¹⁸⁵. Tikėtina, kad kitos vietos būtų suteiktos G4 valstybėms, nors regioniniai šių valstybių priešininkai prieštarauja jų kandidatūroms. Visgi ekonominė ir politinė šių valstybių svarba šiuolaikiniame pasaulyje pagrindžia jų siekį tapti nuolatinėmis ST narėmis. Pagal įnašus į JT biudžetą, Japonija ir Vokietija yra atitinkamai antroje (10.8 %) ir trečioje (7.1 %) vietose¹⁸⁶. Indija ir Brazilija yra sparčiai besivystančios ir didelę populiaciją turinčios šalys. Visos šios valstybės ženkliai prisideda prie taikos palaikymo operacijų: pvz., 2013 m. pagal personalo teikimą Indija buvo 3, Brazilija – 16, Japonija – 47, Vokietija – 51 vietoje¹⁸⁷.

Reikėtų paminėti, jog pastaruoju metu keliami idėja dėl bendros ES nuolatinės vietos ST, ypač įsigaliojus Lisabonos sutarčiai. „Jei Europa ir toliau kurs bendrą saugumo darbotvarkę, britų ir prancūzų vietos turėtų palaiapsniui būti konsoliduotos į vieną vietą Europos Sąjungai“, – teigia D. Bosco, pažymėdamas, jog šiuo atveju balsą ST gautų ir Vokietija¹⁸⁸. Nors šis siūlymas atrodo pagrįstas atsižvelgiant į ES vykdomą bendrą užsienio ir saugumo politiką, šiuo metu jis negalėtų būti realiai įgyvendintas. Pagal Chartiją, ST narėmis gali būti tik JT valstybės narės, tuo tarpu ES yra JT stebėtoja ir dabartinėmis sąlygomis negalėtų tapti JT nare.

Derybose dėl ST reformos taip pat diskutuojama apie veto teisės taikymo ribas ir apie tai, ar veto teisė turi būti suteikta naujoms nuolatinėms narėms, jei tokios būtų priimtos. Pvz., grupė „Susivieniję dėl konsensuso“ siūlo arba panaikinti veto teisę, arba apriboti jos apimtį, pvz., tik Chartijos VII skyriaus sprendimams¹⁸⁹. Atsižvelgiant į Chartijos pataisų priėmimo procedūrą, nustatytą Chartijos 108 str., veto teisės panaikinimas yra mažai tikėtinas. Chartijos pataisoms taikomas „dvigubas veto“: vieną kartą priimant pataisus, kitą – jas ratifikuojant. Abejotinas, tačiau realesnis siūlymas yra nuolatinėms narėms savanoriškai, nekeičiant Chartijos, įsipareigoti nesinaudoti veto teise masinių žmogaus teisių pažeidimų atvejais. Kaip minėta anksčiau, tokį siūlymą 2013 m. pateikė Prancūzija, smerkdama naudojimąsi veto teise Sirijos krizės atveju¹⁹⁰.

¹⁸⁴ United Nations, Department Of Public Information. *Calling For Security Council Reform, General Assembly President Proposes Advisory Group To Move Process Forward* [interaktyvus]. UN Doc. GA/11450, 7 November 2013 [žiūrėta 2014-03-30]. <<http://www.un.org/News/Press/docs/2013/ga11450.doc.htm>>.

¹⁸⁵ Swart, L., *supra* note 176, p. 44.

¹⁸⁶ Assessment of Member States' contributions to the United Nations regular budget for the year 2013 and of new Member States' advances to the Working Capital Fund for the biennium 2010-2011 and contributions to the United Nations regular budget for 2011 and 2012 (ST/ADM/SER.B/866) [interaktyvus]. UN Secretariat, 24 December 2012 [žiūrėta 2014-03-29]. <http://www.un.org/zh/members/contribution_2013.pdf>.

¹⁸⁷ *Troop and police contributors* [interaktyvus]. United Nations, Department of Peacekeeping Operations [žiūrėta 2014-03-29]. <<http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors.shtml>>

¹⁸⁸ Bosco, D., *supra* note 127, p. 448.

¹⁸⁹ Martini, E. Restarting Negotiations for the Reform of the Security Council [interaktyvus]. *Istituto Affari Internazionali*, Documenti IAI 10|08 – May 2010 [žiūrėta 2014-04-07]. <<http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iai1008.pdf>>.

¹⁹⁰ United Nations, *Speakers Call For Voluntary Suspension Of Veto Rights...*, *supra* note 156.

Teikdamos pasiūlymus dėl ST reformos valstybės neužsimena apie sprendimo priėmimui reikalingą balsų skaičių didesnėje ST. Šiuo metu sprendimai priimami 9 balsų dauguma, t. y. jam pritarti turi 60 % ST narių. Siekiant išlaikyti šį santykį, 25 narių ST sprendimui priimti reikėtų 15 balsų, t. y. visos dabartinės apimties ST pritarimo. 3.4. skyriuje pastebėta, kad ST daugumą sprendimų priima konsensusu. Jei ST narės sieks gauti kuo daugiau paramos teikiams pasiūlymams ir kuo labiau suderinti 24 ar 25 nepriklausomų valstybių požiūrį, galima daryti prielaidą, jog projektų tekstai būtų švelninami, o sprendimo priėmimas užtruktų. Be to, atkreiptinas dėmesys, jog pirmininko pareiškimai ir spaudos pranešimai privalo būti priimti bendru visų ST narių sutarimu.

JT valstybių narių atstovavimas ST turėtų būti vertinamas ne tik jos sudėties atžvilgiu, bet ir pagal tai, ar jos veiksmai atspindi tarptautinės bendruomenės valią. Diskusijose dėl ST reformos dažnai neatsižvelgiama į Chartijos 24 str. 1 d. nuostatą, kad vykdydama pareigas ST veikia visų JT valstybių narių vardu. Sprendimų priėmimo procesas netaps demokratiškesnis padidinus ST narių skaičių, jei jos remsis savo nacionaliniais, o ne tarptautiniais, interesais.

Nors iš esmės sutariama, kad ST narių skaičių reikia didinti, kai kurie autoriai perspėja, kad tai gali būti pavojinga, nes dabartinės sudėties ir dydžio ST „jau dabar yra arti savo maksimalių efektyvių pajėgumų“¹⁹¹. S. Chesterman nuomone, yra tendencija painioti ST reprezentatyvumo klausimą su efektyvumu¹⁹². Atsižvelgiant į tai, kad dažnai būtina sprendimus priimti skubiai, yra rizika, kad per didelė ST, ypač veto teisę suteikus daugiau narių, gali tapti per lėta, todėl mažiau efektyvi. Vis dėlto didesnis atstovavimas neabejotinai sustiprintų ST autoritetą tarptautinės bendruomenės akyse, ir taip – platesnį jos priimamų sprendimų įgyvendinimą.

Siekiant stiprinti ST efektyvumą, būtina kuo skubiau įgyvendinti jos reformą. Užsitęsios diskusijos dėl ST narių skaičiaus, vietų paskirstymo regionams bei veto teisės vis dar yra nerezultatyvios. Pritartina M. Malloch–Brown idėjai, kad aktyvesnio vaidmens siekiant pažangos derybose galėtų imtis ES. ES valstybių narių vieningas pasiūlymas dėl tinkamo regioninio atstovavimo ST, atsižvelgiant į šiuolaikinių ekonomiškai ir politiškai stipriausių valstybių išsidėstymą, galėtų tapti pavyzdžiu kitoms JT narėms ir paspartinti ST reformos įgyvendinimą.

¹⁹¹ Bosco, D., *supra* note 127. p. 449.

¹⁹² Chesterman, S., *The Outlook for UN Reform. NYU School of Law, Public Law Research Paper No. 11-55*, p. 4 [interaktyvus]. New York, 2011 [žiūrėta 2014-04-07]. <<http://ssrn.com/abstract=1885229>>.

4. LIETUVA IR SAUGUMO TARYBA

GA, 2013 m. gruodžio 17 d. įvykusiame posėdyje, 187 balsų dauguma išrinko Lietuvą nenuolatine ST nare. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 m. programa, Lietuvos narystė ST sudaro „unikalias galimybes aktyviai dalyvauti sprendžiant globalias saugumo užtikrinimo, ekonomikos ir socialinės politikos problemas, [padidina] Lietuvos autoritetą pasaulyje“¹⁹³. Besirengdama rinkimams Lietuva ėmėsi aktyvių priemonių, siekdama parodyti savo įsipareigojimą tarptautinei bendruomenei ir tarptautinei taikai. Lietuvos kariai ir civiliai dalyvauja ST įsteigtose taikos palaikymo operacijose. Lietuva 2012 m. tapo Tarpininkavimo draugų grupės bei Draugų grupės moterims, taikai ir saugumui nare¹⁹⁴. 2011 m. patvirtintas ST rezoliucijos 1325 (2000) dėl moterų, taikos ir saugumo, įgyvendinimo Lietuvoje priemonių planas¹⁹⁵. Be to, 2012 m. Lietuva su išlygomis pripažino privalomą TTT jurisdikciją pagal TTT Statuto 36 str. 2 d.¹⁹⁶, ratifikavo privalomas ginčų sprendimų procedūras numatančius Vienos konvencijų dėl diplomatinių santykių ir konsulinių santykių papildomus protokolus¹⁹⁷.

Šiame darbe nesiekama detaliai analizuoti Lietuvos prioritetų ir veiklos ST – Lietuvos pasirengimas rinkimams į ST bei jos veikla narystės metu galėtų būti atskiro darbo objektas. Šiame skyriuje atkreipiamas dėmesys į du aspektus, susijusius su nagrinėjama tema: ST veiklą Lietuvos pirmininkavimo metu 2014 m. vasario mėnesį bei Lietuvos poziciją dėl ST reformos.

Abėcėlinė ST narių tvarka lėmė, kad Lietuva pirmininkavo ST 2014 m. vasario mėnesį. Mėnesio pradžioje Lietuvos ambasadorė JT R. Murmokaitė pristatė planuojamą ST darbo programą, pažymėdama, kad pagrindiniai ST prioritetai bus civilių gynyba, teisės viršenybė ir situacija Sirijoje¹⁹⁸. Lietuva sušaukė 16 posėdžių, per kuriuos priimtos 4 rezoliucijos ir 3 pirmininko pareiškimai. Visi pirmininko pareiškimai priimti per teminėms diskusijoms skirtus posėdžius: civilių apsauga ginkluotame konflikte, bendradarbiavimas su regioninėmis organizacijomis, konkrečiai – su ES, ir teisės viršenybė. Rezoliucijomis 2137 (2014) ir 2138

¹⁹³ Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės Programos. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 149-7630.

¹⁹⁴ Lietuvos Respublikos nuolatinės misijos Jungtinėse Tautose informacija. *Tematiniai klausimai* [interaktyvus, žiūrėta 2014-03-31]. <<http://un.mfa.lt/index.php?1898577966>>.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2011 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. V-263 „Dėl Jungtinių Tautų saugumo tarybos rezoliucijos Nr.1325 (2000) įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ (*Neskelbtas*) [interaktyvus, žiūrėta 2014-04-06]. <<http://www.urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuvos-saugumo-politika/jtst-rezoliucijos-nr-1325-igyvendinimas>>.

¹⁹⁶ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos pareiškimo pagal prie Jungtinių Tautų chartijos pridėto Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalį dėl privalomosios Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisdikcijos pripažinimo. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 110-5565.

¹⁹⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Vienos konvencijos dėl diplomatinių santykių fakultatyvinio protokolo dėl privalomo ginčų sprendimo ratifikavimo (*Valstybės žinios*, 2012, Nr. 57-2833) ir Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Vienos konvencijos dėl konsulinių santykių fakultatyvinio protokolo dėl privalomo ginčų sprendimo ratifikavimo (*Valstybės žinios*, 2012, Nr. 57-2834).

¹⁹⁸ United Nations, Department of Public Information. *Press Conference By Security Council President On Work Programme For February* [interaktyvus]. Press Conference, 5 February 2014 [žiūrėta 2014-03-31]. <http://www.un.org/News/briefings/docs/2014/140205_SC.doc.htm>.

(2014) atitinkamai pratęsti JT Biuro Burundyje (BNUB) ir ekspertų grupės, prižiūrinčios sankcijų Sudanui įgyvendinimą, mandatai.

Vienbalsiai priimtoje rezoliucijoje 2139 (2014) ST pareikalavo visų konflikto Sirijoje šalių nutraukti smurtą prieš civilius, leisti suteikti humanitarinę pagalbą, užtikrinti greitą, saugią ir netrukdomą evakuaciją asmenų, norinčių palikti šalį, imtis tinkamų priemonių apsaugoti civilius, demilitarizuoti gydymo įstaigas bei mokyklas ir kt. Rusijos atstovas, džiaugdamsis subalansuotu tekstu, ST posėdyje pabrėžė, kad „rezoliucija nenumato automatinio sankcijų taikymo – Saugumo Taryba to nebūtų leidusi“¹⁹⁹. Lietuvos ambasadorė pažymėjo, kad ST „turėtų ir privalo būti pasirengusi imtis būtinų tolimesnių žingsnių, jei konflikto šalys nepaisys ST reikalavimų“²⁰⁰. Pažymėtina, kad, nepaisant nustatytų įpareigojimų Sirijos valdžiai ir ginkluotoms grupėms, šioje rezoliucijoje nėra remiamasi Chartijos VII skyriumi, o situacija Sirijoje nepripažinta keliančia grėsmę tarptautinei taikai.

Tuo tarpu rezoliucijoje 2140 (2014) konstatuota, kad situacija Jemene kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui regione. Veikdama pagal Chartijos VII skyrių, ST nustatė tikslines sankcijas asmenims, vykdančioms veiksmus, keliančius grėsmę Jemeno taikai, saugumui ar stabilumui, įskaitant tuos, kurie trukdo sėkmingai įgyvendinti politinį pereinamąjį laikotarpį ir pažeidžia tarptautinę žmogaus teisių ar humanitarinę teisę. Kartu rezoliucijoje ST sveikino Jemeno politinį pereinamąjį procesą bei pabrėžė konstitucinės reformos ir rinkimų svarbą. Po balsavimo JK atstovas nurodė, jog šia rezoliucija ST, be kita ko, aiškiai parodo, jog „kai Taryba veikia kartu ir siunčia stiprią žinią, ji gali sukurti katalizatorių pokyčiams“²⁰¹.

Siekdama didinti ST skaidrumą, Lietuva 2014 m. vasario 27 d. organizavo uždara apibendrinamąjį (angl. vad. „wrap-up“) posėdį, kuriame pristatė ST vasario mėnesio veiklą. Šiame posėdyje, be ST narių, dalyvavo 68 JT valstybių narių, ES ir Šventojo Sosto atstovai²⁰². Paskutinę pirmininkavimo ST dieną Lietuva į ST darbotvarkę įtraukė naują klausimą – „Ukrainos nuolatinio atstovo Jungtinėse Tautose 2014 m. vasario 28 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2014/136)“. Šiame laiške Ukraina, remdamasi Chartijos 34 ir 35 str., prašė surengti skubų ST posėdį dėl blogėjančios situacijos Krymo autonominėje respublikoje, keliančios grėsmę Ukrainos teritoriniam vientisumui²⁰³. Tą pačią dieną buvo sušauktas uždaras ST posėdis.

¹⁹⁹ Mr. Churkin (Russian Federation). Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.7116). United Nations, 22 February 2014.

²⁰⁰ Lietuvos ambasadorė JT R. Murmokaitė. *Ibid.*

²⁰¹ Sir Mark Lyall Grant (UK). Security Council, Provisional Meeting Record (S/PV.7119). United Nations, 26 February 2014.

²⁰² Official communiqué of the 7122nd (closed) meeting of the Security Council (S/PV.7122), 27 February 2014.

²⁰³ Letter dated 28 February 2014 from the Permanent Representative of Ukraine to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2014/136).

Rusijos veiksmai Ukrainos Krymo teritorijoje 2014 m. vasario–kovo mėn., įskaitant ginkluotų pajėgų įvedimą ir Krymo aneksiją, neišvengiamai kelia klausimų apie ST efektyvumą palaikant tarptautinę taiką ir saugumą. Prof. Vytautas Landsbergis Parlamentiniame demokratijos forume 2014 m. kovo 27 d. teigė, kad Krymo krizės atžvilgiu tik ST „įrodė esanti neveiksminga ir neturinti pareigų“, tačiau tarptautinė bendruomenė galėtų imtis veiksmų, ar bent diskusijų, pagal GA rezoliuciją „Vienybė taikos labui“, kuri suteikia galimybę GA imtis priemonių, kai „viena iš nuolatinių narių pati tampa agresore ir vetuoja žingsnius, būtinus siekiant apginti pasaulio taiką“²⁰⁴. Iki 2014 m. balandžio 7 d. priimta viena GA rezoliucija, kurioje patvirtintas GA įsipareigojimas Ukrainos suverenitetui, politinei nepriklausomybei, vienybei ir teritoriniam vientisumui; pabrėžta, kad 2014 m. kovo 16 d. referendumas Kryme ir Sevastopolio mieste yra neteisėtas; o valstybės, tarptautinės organizacijos ir specializuotos agentūros kviečiamos nepripažinti jokio šios teritorijos statuso pasikeitimo²⁰⁵. Lietuva buvo viena iš šios rezoliucijos projekto teikėjų. Panašų ST rezoliucijos projektą 2014 m. kovo 15 d. vetavo Rusija²⁰⁶.

Akivaizdu, kad situacija Ukrainoje nebus išspręsta ST dėl Rusijos turimos veto teisės. Dar 1992 m. prof. V. Landsbergis GA Lietuvos vardu pasiūlė beprasidedančiose diskusijose dėl ST reformos apsvastyti galimybę, kad tik dviejų nuolatinių narių veto galėtų užkirsti kelią ST priimti sprendimą²⁰⁷. 3.5. skyriuje minėtos Patariamiosios grupės 2013 m. konsoliduotame įvairių pasiūlymų dėl ST reformos sąrašė šis idėja yra įtraukta²⁰⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad pastaruoju metu net penki rezoliucijų projektai buvo nepriimti dėl vieningo Rusijos ir Kinijos prieštaravimo, įskaitant tris projektus 2011–2012 m. dėl situacijos Sirijoje.

Reikalavimas, kad blokuoti sprendimą gali tik dviejų nuolatinių narių balsai „prieš“, padėtų labiau pateisinti ST neveikimą tam tikrais tarptautinei bendruomenei susirūpinimą keliančiais atvejais, ypač padidinus nuolatinių narių skaičių. Dviejų veto idėją palaiko ir buvęs GS pavaduotojas Mark Malloch–Brown, pabrėždamas, kad taip būtų „išlaikyta galių pusiausvyra Saugumo Taryboje [...] ir kartu padidėtų institucijos teisėtumas ir reprezentatyvumas“²⁰⁹.

²⁰⁴ Prof. Vytauto Landsbergio kalba. Parliamentary Forum of Democracy, European Parliament, Brussels, 27-03-2014. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-03-30] <<http://www.landsbergis.lt/articles/view/1885>>.

²⁰⁵ Generalinės Asamblėjos 2014 m. kovo 27 d. Nr. 68/262 „Ukrainos teritorinis vientisumas“. UN Doc. A/RES/68/262.

²⁰⁶ Albania, Australia, Austria, Belgium, Bulgaria, Canada, Croatia, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Japan, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, Malta, Montenegro, Netherlands, New Zealand, Norway, Poland, Portugal, Republic of Moldova, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, Turkey, Ukraine, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America: draft resolution (S/2014/189).

²⁰⁷ *President Landsbergis*. General Assembly, Provisional Verbatim Record (A/47/PV.15). United Nations, 7 October 1992.

²⁰⁸ Generalinės Asamblėjos pirmininko 2013 m. gruodžio 10 d. laiškas. *Supra* note 178.

²⁰⁹ Malloch–Brown, M., *supra* note 182, p. 17.

Lietuva nuo pat narystės JT pradžios laikosi nuoseklios pozicijos dėl ST reformos: didinti abiejų kategorijų narystę ir suteikti papildomą nenuolatinę vietą kiekvienai regioninei grupei, įskaitant Rytų Europos grupę. ST narių skaičiaus didinimas „sustiprintų visų Jungtinių Tautų autoritetą ir pajėgumus“, – 1995 m. GA teigė tuometinis užsienio reikalų ministras Povilas Gylys²¹⁰. 1999 m. jam antrino ir tuometinis užsienio reikalų ministras Algirdas Saudargas, kartu pažymėdamas, jog „platesnis atstovavimas besivystančioms valstybėms Taryboje taip pat sustiprintų jos teisėtumą ir padidintų pagarbą jai“²¹¹. 2000 m. Lietuvos nuolatinis atstovas JT Gediminas Šerkšnys nurodė, jog, Lietuvos nuomone, veto teisė yra „iš principo nedemokratiška ir pagrindinė kliūtis [ST] reformai“, todėl turėtų būti „apribota ir ilgainiui panaikinta“; veto naudojimas turėtų būti susijęs tik su VII skyriaus įgaliojimais, bet netaikomas, pvz., Chartijos pataisoms²¹². 2005 m. dr. Oskaras Jusys išreiškė Lietuvos paramą G4 valstybių kandidatūrai į nuolatinės ST nares bei sutiko, jog Afrikai turi būti atstovaujama abejose kategorijose²¹³.

Lietuvos pozicija labiausiai atitinka minėtą grupės L.69 2012 m. pasiūlymą dėl naujų narių skaičiaus paskirstymo, išskyrus vienos nenuolatinės vietos suteikimą mažoms ir salų valstybėms bei neribojamos veto teisės visoms naujoms nuolatinėms narėms. Jei L.69 atsisakytų siūlymo dėl mažų valstybių, kuris, kaip minėta, prieštarauja Chartijos 23 str. 1 d. dėl teisingo geografinio atstovavimo, reformuotos ST sudėtis atrodytų taip (žr. Lentelę):

*Lentelė. Modifikuotas grupės L.69 pasiūlymas dėl ST narių skaičiaus ir sudėties*²¹⁴

Regioninė grupė (narių skaičius)	JT narių proc.	Dabartinės nuolatinės	Naujos nuolatinės	Dabartinės nenuolatinės	Naujos nenuolatinės	Iš viso
Afrika (54)	28 %	–	2	3	2	7 (2+5)
Azija–Ramusis vandenynas (53)	28 % ²¹⁵	1	2	2	1	6 (3+3)
Lotynų Amerika ir Karibai (33)	17 %	–	1	2	1	4 (1+3)
Rytų Europa (23)	12 %	1	–	1	1	3 (1+2)
Vakarų Europa ir kitos (29)	15 %	3	1	2	–	6 (4+2)
IŠ VISO	100 %	5	6	10	5	26

Kaip matyti iš pateiktos lentelės duomenų, Vakarų Europos valstybėms, palyginti su kitais regionais, ST atstovaujama per daug, net ir nepadidinus nenuolatinųjų narių skaičiaus.

²¹⁰ M. Gylys (Lithuania). General Assembly, Official Records (A/50/PV.7). United Nations, 26 September 1995.

²¹¹ Mr. Saudargas (Lithuania). General Assembly, Official Records (A/54/PV.17). United Nations, 29 September 1999.

²¹² Mr. Šerkšnys (Lithuania). General Assembly, Official Records (A/55/PV.66). United Nations, 17 November 2000.

²¹³ Mr. Jusys (Lithuania). General Assembly, Official Records (A/60/PV.16). United Nations, 20 September 2005.

²¹⁴ Lentelė sudaryta remiantis grupės 2012 m. grupės L.69 pasiūlymu, neįtraukiant papildomos nenuolatinės vietos besivystančioms mažoms ir salų valstybėms. Regioninės grupės ir jų narių skaičius imtas iš United Nations, Department for General Assembly and Conference Management. *United Nations Regional Groups of Member States* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-03-31] <<http://www.un.org/depts/DGACM/RegionalGroups.shtml>>.

²¹⁵ Oficialiai Kiribatis, salų valstybė Ramiajame Vandenyne, nepriklauso jokiai geografinėi grupei. Žr. *ibid.*

Siekiant tinkamai atstovauti pasaulio regionams ir per daug nepadidinti ST narystės, Vakarų Europos ir kitų valstybių grupei skirtas bendras narių skaičius galėtų būti sumažintas iki 5, pvz., nenuolatinių narių skaičių mažinant iki 1, jei nuolatinė vieta būtų suteikta Vokietijai. Alternatyva būtų pasiūlyti Afrikos regionui suteikti 1, o ne 2 naujas renkamas vietas. Tokiu atveju ST narių skaičius būtų 25, minimalus reikalingas balsų skaičius priimti sprendimą – 15.

Siekiant stiprinti ST efektyvumą būtina ne tik didinti jos narių skaičių, bet ir išspręsti veto teisės klausimą. Vienas iš galimų būdų užtikrinti, kad reforma bus įgyvendinta ir naujos sudėties ST veiks efektyviai, galėtų būti reikalavimas, kad sprendimą blokuoti gali tik dviejų nuolatinių narių veto.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

1. ST atlieka svarbų vaidmenį palaikant tarptautinę taiką ir saugumą. Siekti šio tikslo padeda platūs įgaliojimai, teisė priimti visas JT valstybes nares įpareigojančius sprendimus ir galimybė lanksčiai taikyti įvairaus pobūdžio priemonės. Greiti ir ryžtingi ST sprendimai reaguojant į pasaulyje kylančias grėsmes pagrindžia ST svarbą ir galimybes reikšmingai prisidėti prie tarptautinės taikos ir saugumo palaikymo.
2. ST potencialas ne visada efektyviai panaudojamas dėl priimtų sprendimų neįgyvendinimo ir nenuoseklaus turimų priemonių taikymo, kurį dažniausiai lemia nuolatinių narių sutarimo trūkumas. Tobulindama darbo metodus, įskaitant skaidrumo didinimą, veiksmų koordinavimą ir bendradarbiavimą, ST siekia didinti savo autoritetą ir tarptautinės bendruomenės pasitikėjimą priimamais sprendimais, išreiškiančiais jos valią.
3. Ilgiau nei du dešimtmečius vyksta diskusijos dėl ST reformos, kuria siekiama pakeisti ST sudėtį, padidinti narių skaičių, stiprinti veiklos, sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo efektyvumą. Tarptautinė bendruomenė yra suinteresuota ST efektyvumo stiprinimu, tačiau nesutaria dėl tinkamų priemonių siekiant šio tikslo. Lietuva nuosekliai palaiko siūlymus didinti nuolatinių ir nenuolatinių ST narių skaičių, suteikiant nuolatinės vietos Vokietijai, Japonijai, Brazilijai, Indijai ir Afrikos valstybei bei papildomą nenuolatinę vietą kiekvienai regioninei grupei, įskaitant Rytų Europos grupę.
4. Siūlytina didinti pastangas įgyvendinti ST institucinę reformą. ST narių skaičius turėtų būti padidintas taip, kad atspindėtų šiuolaikinių politiškai ir ekonomiškai stipriausių valstybių išsidėstymą bei atstovavimą geografiniams regionams. Tai padidintų ST reprezentatyvumą, tarptautinės bendruomenės pasitikėjimą ir efektyvesnę priimtų sprendimų įgyvendinimą.
5. ST narių skaičius galėtų būti padidintas iki 25. Šešios papildomos nuolatinės vietos galėtų būti suteiktos atsižvelgiant į regioninį stipriausių ir sparčiausiai besivystančių valstybių išsidėstymą. Siūlytina po dvi vietas suteikti Afrikos ir Azijos valstybėms, po vieną vietą – Vakarų Europai ir Lotynų Amerikai. Keturios papildomos nenuolatinės vietos galėtų būti suteiktos Rytų Europai, Afrikai, Azijai ir Lotynų Amerikai.
6. Siūlytina tęsti ST veiklos metodų ir sprendimų priėmimo procesų tobulinimą. Viena iš priemonių išvengti platesnio naudojimosi veto teise didesnės sudėties ST galėtų būti reikalavimas, kad užkirsti kelią sprendimo priėmimui gali tik dviejų nuolatinių narių veto. Nors išlieka tikimybė, kad valstybės ieškotų sąjungininkų siekdamos užkirsti kelią priimti jiems nepriimtina sprendimą, visgi dviejų nuolatinių narių prieštaravimas suteiktų didesnį tokio veiksmo pagrįstumą ir teisėtumą.

LITERATŪRA

Nacionaliniai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos pareiškimo pagal prie Jungtinių Tautų chartijos pridėto Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalį dėl privalomosios Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisdikcijos pripažinimo. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 110-5565.
2. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Vienos konvencijos dėl diplomatinėlių santykių fakultatyvinio protokolo dėl privalomo ginčų sprendimo ratifikavimo. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 57-2833.
3. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Vienos konvencijos dėl konsulinių santykių fakultatyvinio protokolo dėl privalomo ginčų sprendimo ratifikavimo. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 57-2834.
4. Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės Programos“. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 149-7630.
5. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2011 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. V-263 „Dėl Jungtinių Tautų saugumo tarybos rezoliucijos Nr.1325 (2000) įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ (*Neskelbtas*). // <http://www.urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuvos-saugumo-politika/jtst-rezoliucijos-nr-1325-igyvendinimas>.

Tarptautiniai teisės aktai

1. Jungtinių Tautų Chartija. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 15-557.
2. League of Nations, *Covenant of the League of Nations*, 28 April 1919. // <http://www.refworld.org/docid/3dd8b9854.html>.
3. Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutas, priimtas 1998 m. liepos 17 d. Jungtinių Tautų diplomatinėje įgaliotųjų atstovų konferencijoje, skirtoje Tarptautinio baudžiamojo teismo įsteigimui. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 49-2165
4. United Nations, Charter of the United Nations, 24 October 1945, 1 UNTS XVI.

*Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijos*²¹⁶

1. Generalinės Asamblėjos 1950 m. lapkričio 3 d. rezoliucija Nr. 377 (V) „Vienybė taikos labui“. UN Doc. A/RES/377 (V).

²¹⁶ Visus Jungtinių Tautų dokumentus pagal dokumento numerį galima rasti <http://www.un.org/en/documents/>.

2. Generalinės Asamblėjos 1963 m. gruodžio 17 d. rezoliucija Nr. 1991 (XVIII) „Teisingas atstovavimas Saugumo Taryboje ir Ekonominėje ir socialinėje taryboje“. UN Doc. A/RES/1991 (XVIII).
3. Generalinės Asamblėjos 1974 m. gruodžio 14 d. rezoliucija Nr. 3314 (XXIX) „Agresijos apibrėžimas“. UN Doc. A/RES/3314 (XXIX).
4. Generalinės Asamblėjos 2005 m. spalio 24 d. rezoliucija Nr. 60/1 „2005 m. Viršūnių susitikimo baigiamasis dokumentas“. UN Doc. A/RES/60/1.
5. Generalinės Asamblėjos 2005 m. gruodžio 20 d. rezoliucija Nr. 60/180 „Taikos kūrimo komisija“. UN Doc. A/RES/60/180.
6. Generalinės Asamblėjos 2014 m. kovo 27 d. rezoliucija Nr. 68/262 „Ukrainos teritorinis vientisumas“. UN Doc. A/RES/68/262.

Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijos

1. UN Doc. S/RES/1244 (1999).	23. UN Doc. S/RES/1511 (2003).
2. UN Doc. S/RES/1261 (1999).	24. UN Doc. S/RES/1515 (2003).
3. UN Doc. S/RES/1267 (1999).	25. UN Doc. S/RES/1518 (2003).
4. UN Doc. S/RES/1325 (2001).	26. UN Doc. S/RES/1521 (2003).
5. UN Doc. S/RES/1373 (2001).	27. UN Doc. S/RES/1528 (2004).
6. UN Doc. S/RES/1386 (2001).	28. UN Doc. S/RES/1529 (2004).
7. UN Doc. S/RES/1441 (2002).	29. UN Doc. S/RES/1532 (2004).
8. UN Doc. S/RES/1456 (2003).	30. UN Doc. S/RES/1535 (2004).
9. UN Doc. S/RES/1459 (2003).	31. UN Doc. S/RES/1540 (2004).
10. UN Doc. S/RES/1464 (2004).	32. UN Doc. S/RES/1542 (2004).
11. UN Doc. S/RES/1466 (2003).	33. UN Doc. S/RES/1545 (2004).
12. UN Doc. S/RES/1467 (2003)	34. UN Doc. S/RES/1556 (2004).
13. UN Doc. S/RES/1468 (2003).	35. UN Doc. S/RES/1559 (2004).
14. UN Doc. S/RES/1478 (2003).	36. UN Doc. S/RES/1564 (2004).
15. UN Doc. S/RES/1483 (2003).	37. UN Doc. S/RES/1566 (2004).
16. UN Doc. S/RES/1484 (2003).	38. UN Doc. S/RES/1572 (2004).
17. UN Doc. S/RES/1493 (2003).	39. UN Doc. S/RES/1575 (2004).
18. UN Doc. S/RES/1497 (2003).	40. UN Doc. S/RES/1589 (2005).
19. UN Doc. S/RES/1500 (2003).	41. UN Doc. S/RES/1590 (2005).
20. UN Doc. S/RES/1502 (2003).	42. UN Doc. S/RES/1591 (2005).
21. UN Doc. S/RES/1503 (2003).	43. UN Doc. S/RES/1593 (2005).
22. UN Doc. S/RES/1506 (2003).	44. UN Doc. S/RES/1595 (2005).

45. UN Doc. S/RES/1596 (2005).
46. UN Doc. S/RES/1609 (2005).
47. UN Doc. S/RES/1612 (2005).
48. UN Doc. S/RES/1620 (2005).
49. UN Doc. S/RES/1626 (2005).
50. UN Doc. S/RES/1636 (2005).
51. UN Doc. S/RES/1643 (2005).
52. UN Doc. S/RES/1645 (2005).
53. UN Doc. S/RES/1671 (2006).
54. UN Doc. S/RES/1674 (2006).
55. UN Doc. S/RES/1688 (2006).
56. UN Doc. S/RES/1691 (2006).
57. UN Doc. S/RES/1696 (2006).
58. UN Doc. S/RES/1698 (2006).
59. UN Doc. S/RES/1701 (2006).
60. UN Doc. S/RES/1706 (2006).
61. UN Doc. S/RES/1715 (2006).
62. UN Doc. S/RES/1718 (2006).
63. UN Doc. S/RES/1730 (2006).
64. UN Doc. S/RES/1737 (2006).
65. UN Doc. S/RES/1739 (2007).
66. UN Doc. S/RES/1740 (2007).
67. UN Doc. S/RES/1747 (2007).
68. UN Doc. S/RES/1757 (2007).
69. UN Doc. S/RES/1769 (2007)
70. UN Doc. S/RES/1774 (2007).
71. UN Doc. S/RES/1778 (2007).
72. UN Doc. S/RES/1789 (2007).
73. UN Doc. S/RES/1796 (2007).
74. UN Doc. S/RES/1798 (2008).
75. UN Doc. S/RES/1803 (2008).
76. UN Doc. S/RES/1807 (2008).
77. UN Doc. S/RES/1816 (2008).
78. UN Doc. S/RES/1820 (2008).
79. UN Doc. S/RES/1823 (2008).
80. UN Doc. S/RES/1829 (2008).
81. UN Doc. S/RES/1834 (2008).
82. UN Doc. S/RES/1838 (2008).
83. UN Doc. S/RES/1843 (2008).
84. UN Doc. S/RES/1844 (2008)
85. UN Doc. S/RES/1851 (2008).
86. UN Doc. S/RES/1861 (2009).
87. UN Doc. S/RES/1882 (2009).
88. UN Doc. S/RES/1894 (2009).
89. UN Doc. S/RES/1898 (2009).
90. UN Doc. S/RES/1903 (2009).
91. UN Doc. S/RES/1904 (2009).
92. UN Doc. S/RES/1906 (2009).
93. UN Doc. S/RES/1907 (2009).
94. UN Doc. S/RES/1908 (2010).
95. UN Doc. S/RES/1925 (2010).
96. UN Doc. S/RES/1929 (2010).
97. UN Doc. S/RES/1930 (2010).
98. UN Doc. S/RES/1940 (2010).
99. UN Doc. S/RES/1943 (2010).
100. UN Doc. S/RES/1953 (2010).
101. UN Doc. S/RES/1959 (2011).
102. UN Doc. S/RES/1966 (2010).
103. UN Doc. S/RES/1967 (2011).
104. UN Doc. S/RES/1970 (2011).
105. UN Doc. S/RES/1973 (2011).
106. UN Doc. S/RES/1977 (2011).
107. UN Doc. S/RES/1979 (2011).
108. UN Doc. S/RES/1987 (2011).
109. UN Doc. S/RES/1988 (2011).
110. UN Doc. S/RES/1989 (2011).
111. UN Doc. S/RES/1990 (2011).
112. UN Doc. S/RES/1996 (2011).
113. UN Doc. S/RES/1998 (2011).
114. UN Doc. S/RES/1999 (2011).

115. UN Doc. S/RES/2009 (2011).	124. UN Doc. S/RES/2100 (2013).
116. UN Doc. S/RES/2016 (2011).	125. UN Doc. S/RES/2118 (2013).
117. UN Doc. S/RES/2018 (2011).	126. UN Doc. S/RES/2122 (2013).
118. UN Doc. S/RES/2036 (2012).	127. UN Doc. S/RES/2127 (2013).
119. UN Doc. S/RES/2048 (2012).	128. UN Doc. S/RES/2137 (2014).
120. UN Doc. S/RES/2056 (2012).	129. UN Doc. S/RES/2138 (2014).
121. UN Doc. S/RES/2085 (2012).	130. UN Doc. S/RES/2139 (2014).
122. UN Doc. S/RES/2097 (2013).	131. UN Doc. S/RES/2140 (2014).
123. UN Doc. S/RES/2098 (2013).	

Kiti Saugumo Tarybos sprendimai

1. Note by the President. UN Doc. S/2006/507.
2. Note by the President. UN Doc. S/2010/507.
3. Note by the President. UN Doc. S/2012/402.
4. Note by the President. UN Doc. S/2013/515
5. 2003 m. gegužės 13 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2003/5.
6. 2003 m. rugsėjo 24 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2003/15.
7. 2003 m. spalio 10 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2003/16.
8. 2004 m. vasario 26 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2004/4.
9. 2004 m. gegužės 25 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2004/18.
10. 2004 m. balandžio 22 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2004/10.
11. 2004 m. rugsėjo 22 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2004/33.
12. 2004 m. lapkričio 19 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2004/44.
13. 2005 m. rugsėjo 20 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2005/42.
14. 2009 m. gruodžio 8 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2009/32.
15. 2010 m. sausio 13 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2010/1.
16. 2010 m. birželio 29 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2010/11.
17. 2010 m. rugsėjo 23 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2010/18.
18. 2011 m. liepos 20 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2011/15.
19. 2011 m. rugsėjo 17 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2011/17.
20. 2011 m. spalio 28 d. pirmininko pareiškimas. UN Doc. S/PRST/2011/20.

Teismų praktika

1. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo (antroji išplėstinė kolegija) 2005 m. rugsėjo 21 d. sprendimas. Ahmed Ali Yusuf ir Al Barakaat International Foundation prieš Europos Sąjungos Tarybą ir Europos Bendrijų Komisiją. Byla T-306/01. Teismų praktikos rinkinys 2005, P. II-03533.
2. The International Court of Justice. *Certain Expenses in the United Nations*. Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1962, p. 163.
3. The International Court of Justice. *Conditions of Admission of a State to Membership in the United Nations (Article 4 of the Charter)*. Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1948, p. 57.
4. The International Court of Justice. *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*. Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, p. 16.

Specialioji literatūra ir moksliniai straipsniai

1. Akehurst, M.; Malanczuk, P. *Šiuolaikinis tarptautinės teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2000.
2. Bosco, D. Uncertain Guardians: the UN Security Council's Past and Future. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*. June 2011, 66: 439–449.
3. Chesterman, S.; Franck, T. M.; Malone, D. M. *Law and Practice of the United Nations. Documents and Commentary*. New York: Oxford University Press, 2008.
4. Chesterman, S., The Outlook for UN Reform. *NYU School of Law, Public Law Research Paper No. 11-55*, p. 4. New York, 2011. // <<http://ssrn.com/abstract=1885229>>.
5. Franck, T. M. *Recourse To Force: State Action Against Threats And Armed Attacks*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
6. Glennon, M. J. Why the Security Council Failed. *Foreign Affairs*. 1 May 2003. // <<http://www.foreignaffairs.com/articles/58972/michael-j-glennon/why-the-security-council-failed>>.
7. *Governing & Managing Change at the United Nations: Security Council Reform from 1945 to September 2013* (ed. Swart, L.; Perry, E.). New York: Center For UN Reform Education, Vol. 1, September 2013.
8. Gray, C. D. *International Law and the Use of Force*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press, 2008.
9. Grigaitė, G. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos kaip teisėkūros subjekto ypatumai. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 3 (3): 109–121.
10. Katuoka, S. Agresijos samprata tarptautinėje teisėje. *Jurisprudencija*, 2006, 10 (88): 16–21.

11. Katuoka, S., Čepinskytė, A. Response to Large-Scale Atrocities: Humanitarian Intervention and the Responsibility to Protect. *Jurisprudencija*. 2010, 3 (121): 157–175.
12. Malloch-Brown, M. The Struggle to Reform the UN. *Europe's World*. Brussels, Spring 2014, No. 26.: 10–18.
13. Malone, D. M. An Evolving UN Security Council. *Indian Journal of International Law*. 2007, Vol. 47, No. 4: 594–615.
14. Malone, D. M. The Security Council in the Post-Cold War Era: A Study in the Creative Interpretation of the UN Charter. *New York University Journal of International Law and Politics*. 2003, Vol. 35: 487–517.
15. Martini, E. Restarting Negotiations for the Reform of the Security Council. *Istituto Affari Internazionali*, Doc. IAI 10|08 May 2010. // <<http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iai1008.pdf>>.
16. Merrills, J. G. *International Dispute Settlement*. 5th edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
17. Shaw, M. N. *International Law*. 6th Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
18. *The Charter of the United Nations. A Commentary* (Red. Simma, B., et al.). 3rd edition. Vol. I. Oxford: Oxford University Press, 2012.
19. The U.N. Security Council: From the Cold War to the 21st Century (red. Malone, D. M.). Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2004.
20. True-Frost, C. The Security Council and Norm Consumption. *New York University Journal of Legislation and Public Policy*. 2007, Vol. 40: 115–217.
21. Vadapalas, V. *Tarptautinė teisė. Pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
22. Van Oudenaren, J. Effectiveness and Ineffectiveness of the UN Security Council in the Last Twenty Years: A US Perspective. *Istituto Affari Internazionali*, Documenti IAI 09 | 30 – November 2009. // <<http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iai0930.pdf>>.
23. Weiss, W. Security Council Powers and the Exigencies of Justice after War. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 2008, Vol. 12: 45-111.
24. Wippman, D. The Nine Lives of Article 2(4). *Minnesota Journal of International Law*. 2007, 2(4): 387–406.
25. Wood, M. The UN Security Council and International Law. *Hersch Lauterpacht Memorial Lectures, University of Cambridge, 7th–9th November, 2006*. // <http://www.lcil.cam.ac.uk/sites/default/files/LCIL/documents/lectures/2006_hersch_lecture_2.pdf>
26. Žalimas, D., et al. *Tarptautinės Organizacijos*. Vilnius: Justitia, 2001.

Posėdžių protokolai

1. General Assembly, Provisional Record, 7 October 1992. UN Doc. A/47/PV.15.
2. General Assembly, Official Records, 26 September 1995. UN Doc. A/50/PV.7.
3. General Assembly, Official Records, 29 September 1999. UN Doc. A/54/PV.17.
4. General Assembly, Official Records, 17 November 2000. UN Doc. A/55/PV.66.
5. General Assembly, Official Records, 20 September 2005. UN Doc. A/60/PV.16.
6. Official communiqué of the 7122nd (closed) meeting of the Security Council. UN Doc. S/PV.7122 (27 February 2014).
7. Security Council, Provisional Record, 13 May 2003. UN Doc. S/PV.4753.
8. Security Council, Provisional Record, 20 September, 2005. UN Doc. S/PV.5264.
9. Security Council, Provisional Record, 12 January 2007. UN Doc. S/PV.5619.
10. Security Council, Provisional Record, 17 April 2007. UN Doc. S/PV.5663.
11. Security Council, Provisional Record, 8 August 2008. UN Doc. S/PV.5951.
12. Security Council, Provisional Record, 23 September 2008. UN Doc. S/PV.5979.
13. Security Council, Provisional Record, 15 June 2009. UN Doc. S/PV.6143.
14. Security Council, Provisional Record, 13 January 2010. UN Doc. S/PV.6275.
15. Security Council, Provisional Record, 23 September 2010. UN Doc. S/PV.6389.
16. Security Council, Provisional Record, 19 June 2013. UN Doc. S/PV.6982.
17. Security Council, Provisional Record, 22 February 2014. UN Doc. S/PV.7116.
18. Security Council, Provisional Record, 26 February 2014. UN Doc. S/PV.7119.

Valstybių laiškai Jungtinėms Tautoms

1. Letter Letter dated 5 October 2003 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2003/939.
2. Letter dated 5 October 2003 from the Permanent Representative of Lebanon to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2003/943.
3. Letter dated 23 February 2004 from the Permanent Representative of Jamaica to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2004/143.
4. Letter dated 4 July 2006 from the Permanent Representative of Japan to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2006/481.
5. Letter dated 8 August 2007 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Georgia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2007/480.

6. Letter dated 17 February 2008 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2008/104.
7. Letter dated 17 February 2008 from the Permanent Representative of Serbia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2008/103.
8. Letter dated 24 March 2008 from the Permanent Representative of the Islamic Republic of Iran to the United Nations addressed to the Secretary-General. UN Doc. A/62/767 – S/2008/203
9. Letter dated 21 July 2008 from the Permanent Representative of Cambodia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2008/475.
10. Letter dated 7 August 2008 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2008/533.
11. Letter dated 8 August 2008 from the Permanent Representative of Georgia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2008/536.
12. Letter dated 22 September 2009 from the Permanent Representative of Brazil to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2009/487.
13. Letter dated 4 June 2010 from the Permanent Representative of the Republic of Korea to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2010/281.
14. Letter dated 18 December 2010 from the Permanent Representative of the Russian Federation to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2010/646.
15. Letter dated 6 February 2011 from the Permanent Representative of Cambodia to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2011/58.
16. Letter dated 21 February 2011 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of the Libyan Arab Jamahiriya to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2011/102.
17. Letter dated 12 November 2013 from the Permanent Representative of Saudi Arabia to the United Nations addressed to the Secretary-General. UN Doc. A/68/599.
18. Letter dated 28 February 2014 from the Permanent Representative of Ukraine to the United Nations addressed to the President of the Security Council. UN Doc. S/2014/136.

Jungtinių Tautų Viešosios informacijos departamento spaudos pranešimai

1. *Security Council Meets In Emergency Session Following Kosovo's Declaration Of Independence, With Members Sharply Divided On Issue.* UN Doc. SC/9252 (18 February 2008). // <<http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9252.doc.htm>>.

2. *'Intervention Brigade' Authorized As Security Council Grants Mandate Renewal For United Nations Mission In Democratic Republic Of Congo.* UN Doc. SC/10964 (28 March 2013). // <<http://www.un.org/News/Press/docs/2013/sc10964.doc.htm>>.
3. *Security Council Adopts Resolution 2122 (2013), Aiming To Strengthen Women's Role In All Stages Of Conflict Prevention, Resolution.* UN Doc. SC/11149 (18 October 2013). // <<https://www.un.org/News/Press/docs/2013/sc11149.doc.htm>>.
4. *Security Council Press Statement On Cambodia-Thailand Border Situation.* UN Doc. SC/10174 (14 Feb. 2011). // <http://www.un.org/News/Press/docs//2011/sc10174.doc.htm>
5. *Speakers Call For Voluntary Suspension Of Veto Rights In Cases Of Mass Atrocity Crimes, As Security Council Debates Working Methods.* UN Doc. SC/11164 (29 October 2013). // <<http://www.un.org/News/Press/docs//2013/sc11164.doc.htm>>.
6. *Calling For Security Council Reform, General Assembly President Proposes Advisory Group To Move Process Forward.* UN Doc. GA/11450 (7 November 2013). // <<http://www.un.org/News/Press/docs/2013/ga11450.doc.htm>>.
7. *Press Conference By Security Council President On Work Programme For February.* 5 February 2014. // <http://www.un.org/News/briefings/docs/2014/140205_SC.doc.htm>.

Saugumo Tarybos rezoliucijų projektai

1. Pakistan, South Africa, Sudan and Syrian Arab Republic: draft resolution. UN Doc. S/2003/891 (16 September 2003).
2. Guinea, Malaysia, Pakistan and Syrian Arab Republic: draft resolution. UN Doc. S/2003/980 (14 October 2003).
3. Algeria and Libyan Arab Jamahiriya: draft resolution. UN Doc. S/2004/240 (24 March 2004).
4. United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America: draft resolution. UN Doc. S/2004/313 (21 April 2004).
5. Algeria, Pakistan and Tunisia: draft resolution. UN Doc. S/2004/783 (5 October 2004).
6. Qatar: draft resolution. UN Doc. S/2006/508 (12 July 2006).
7. Qatar: draft resolution. UN Doc. S/2006/878 (10 November 2006).
8. United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America: draft resolution. UN Doc. S/2007/14 (12 January 2007).
9. Australia, Belgium, Canada, [...]: draft resolution. UN Doc. S/2008/447 (11 July 2008).
10. Austria, Croatia, France, Germany, Turkey, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America: draft resolution. UN Doc. S/2009/310 (14 June 2009).

11. Afghanistan, Algeria, Argentina, [...]: draft resolution. UN Doc. S/2011/24 (18 February 2011).
12. France, Germany, Portugal and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: draft resolution. UN Doc. S/2011/612 (4 October 2011).
13. Bahrain, Colombia, Egypt, [...]: draft resolution. UN Doc. S/2012/77 (4 February 2012).
14. France, Germany, Portugal, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America: draft resolution. UN Doc. S/2012/538 (19 July 2012).
15. Azerbaijan, Burundi, Ethiopia, Gabon, Ghana, Kenya, Mauritania, Mauritius, Morocco, Namibia, Rwanda, Senegal, Togo and Uganda: draft resolution. UN Doc. S/2013/660.
16. Albania, Australia, Austria, [...]: draft resolution. UN Doc. S/2014/189 (15 March 2014).

Security Council Report tyrimai²¹⁷

1. *In Hindsight: Changes to UN Peacekeeping in 2013*. February 2014, Monthly Forecast.
2. *In Hindsight: Consensus in the Security Council*. January 2014, Monthly Forecast.
3. *In Hindsight: Obligatory Abstentions*. April 2014, Monthly Forecast.
4. *Security Council Deadlocks and Uniting for Peace: An Abridged History*. October, 2013.
5. *Security Council Elections 2013*. Special Research Report No. 2, 2013.
6. *Security Council Statistics for 2007*. February 2008 Monthly Forecast.
7. *Security Council Statistics in 2013*. February 2014, Monthly Forecast.
8. *Security Council Transparency, Legitimacy and Effectiveness: Efforts to Reform Council Working Methods 1993–2007*. Special research report No. 3, 2007.
9. *Security Council Working Methods – A Work in Progress?* Special Research Report No. 1, 2010.
10. *UN Sanctions*. Special Research Report No. 3, 2013.

Kiti šaltiniai

1. Assessment of Member States' contributions to the United Nations regular budget for the year 2013 and of new Member States' advances to the Working Capital Fund for the biennium 2010-2011 and contributions to the United Nations regular budget for 2011 and 2012 (ST/ADM/SER.B/866) [interatyvus]. UN Secretariat, 24 December 2012. // http://www.un.org/zh/members/contribution_2013.pdf.
2. Barbados, Benin, Bhutan, Brazil, Burundi, Cape Verde, Fiji, Grenada, Guyana, Haiti, India, Jamaica, Liberia, Mauritius, Nauru, Nigeria, Palau, Papua New Guinea, Rwanda, Saint

²¹⁷ Visus tyrimus galima rasti www.securitycouncilreport.com

- Vincent and the Grenadines, Seychelles, Solomon Islands, South Africa, Tuvalu and Vanuatu: draft resolution. UN Doc. A/61/L.69
3. Categorization of mandates of current peacekeeping and political missions. Department of Political Affairs, 1 January 2014. // <<http://www.un.org/en/sc/repertoire/data.shtml#rel-1>>.
 4. Generalinės Asamblėjos pirmininko 2013 m. gruodžio 10 d. laiškas. [interaktyvus]. // <http://www.un.org/en/ga/president/68/pdf/letters/12102013Security_Council_Reform_Informationals-10_December_2013.pdf>.
 5. Highlights of Security Council Practice 2011 [interaktyvus]. SCAD/DPA/United Nations, June 2012 // <<http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/highlights/2011.pdf>>.
 6. Highlights of Security Council Practice 2012 [interaktyvus]. SCPCRB/SCAD/DPA/United Nations, February 2013. // <<http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/highlights/2012.pdf>>.
 7. Highlights of Security Council Practice 2013 [interaktyvus]. SCPCRB/SCAD/DPA/United Nations, January 2014. // <<http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/highlights/2013.pdf>>.
 8. Prof. Vytauto Landsbergio kalba. Parliamentary Forum of Democracy, European Parliament, Brussels, 27-03-2014. // <<http://www.landsbergis.lt/articles/view/1885>>.
 9. Provisional Rules of Procedure of the Security Council. UN Doc. S/96/Rev.7.
 10. Report of the Committee on the Admission of New Members concerning the application of Palestine for admission to membership in the United Nations. United Nations Security Council, 11 November 2011. UN Doc. S/2011/705.
 11. Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change. A More Secure World: Our Shared Responsibility (A/59/565). United Nations, 2 December 2004
 12. Report of the Secretary General on the Work of the Organization (A/58/1). UN, 2003.
 13. Report of the Secretary General on the Work of the Organization (A/61/1). UN, 2006.
 14. Report of the Secretary General on the Work of the Organization (A/65/1). UN, 2010.
 15. Report of the United Nations Secretary General. *We the Peoples – The Role of the United Nations in the 21st Century*. United Nations, New York, 2000.
 16. Russia rejects U.N. draft resolution on Kosovo. *USA Today* [interaktyvus]. The Associated Press, Updated 7/16/2007. // <http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2007-07-16-un-kosovo_N.htm>.
 17. Security Council Report. *UN Documents for Honduras* [interaktyvus]. // <<http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/honduras/>>
 18. Security Council Report. *UN Documents for Kosovo: Other* [interaktyvus]. // <<http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/search.php?IncludeBlogs=10&limit=15&tag=%22Other%22+AND+%22Kosovo%22&ctype=Kosovo&rtype=Other&cbtype=kosovo>>.

19. Security Council – Veto List [interaktyvus]. United Nations, Dag Hammarskjöld Library. // <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_en.shtml>.
20. Summary statement by the Secretary General of matters of which the Security Council is seized and of the stage reached in their consideration. UN Doc. S/2014/10 (2 January 2014).
21. Table of first appearance of agenda items 1946-2010. *Security Council Repertoire*. // <<http://www.un.org/en/sc/repertoire/data/First%20appearance%20of%20agenda%20item%201946-2010.pdf>>.
22. United Nations, Department for General Assembly and Conference Management. *United Nations Regional Groups of Member States* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-03-31] <<http://www.un.org/depts/DGACM/RegionalGroups.shtml>>
23. United Nations, Department of Peacekeeping Operations. *Troop and police contributors*. // <<http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors.shtml>>.
24. United Nations, Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support. *United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines*. [Interaktyvus]. United Nations, 2008. // <http://pbpu.unlb.org/pbps/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf>.

Interneto svetainės

1. <http://un.mfa.lt/>
2. <http://www.securitycouncilreport.org/>
3. <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/>
4. <http://www.un.org/sc/committees/>
5. <http://www.un.org/en/sc/documents/reports/>
6. <http://www.un.org/en/sc/meetings/>
7. <http://www.un.org/en/sc/repertoire/index.shtml>
8. <http://www.un.org/sc/wgdocs/presstatements.shtml>

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Sidabraitė V. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos veikla ir efektyvumas palaikant tarptautinę taiką ir saugumą. / Teisės programos tarptautinės teisės specializacijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. Š. Adomavičius. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2014.

Magistro baigiamajame darbe tiriama Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos veikla 2003–2013 m., siekiant įvertinti institucijos efektyvumą palaikant tarptautinę taiką ir saugumą. Darbą sudaro keturi skyriai. Pirmajame skyriuje aptariami instituciniai Saugumo Tarybos požymiai, Jungtinių Tautų Chartijoje nustatyti įgaliojimai ir pagrindiniai veiklos po Šaltojo karo bruožai. Antrajame skyriuje, remiantis išsamia surengtų posėdžių ir priimtų sprendimų analize, nagrinėjama Saugumo Tarybos veikla 2003–2013 m.

Trečiajame skyriuje analizuojama pastebėtų veiklos tendencijų ir sprendimų priėmimo proceso įtaka Saugumo Tarybos efektyvumui. Atsižvelgiant į vykstančias diskusijas dėl Saugumo Tarybos reformos, pristatomi pagrindiniai reformos aspektai siekiant stiprinti efektyvumą. Ketvirtasis skyrius yra skirtas apžvelgti Lietuvos santykį su Saugumo Taryba, atkreipiant dėmesį į Saugumo Tarybos veiklą Lietuvos pirmininkavimo 2014 m. vasario mėnesį metu ir Lietuvos poziciją dėl Saugumo Tarybos reformos.

Pagrindiniai žodžiai: *Jungtinių Tautų Saugumo Taryba; efektyvumas; Saugumo Tarybos reforma; darbo metodai.*

ANNOTATION

Sidabraitė V. The Activity and Effectiveness of the United Nations Security Council in Maintaining International Peace and Security. / Master Thesis. Supervisor dr. Š. Adomavičius. – Vilnius: Faculty of Law, Mykolas Romeris University, 2014.

This Master Thesis examines the activity of the United Nations Security Council during the period of 2003–2013, in order to assess the effectiveness of the institution in maintaining international peace and security. The paper consists of four chapters. The first chapter presents the institutional character of the Security Council, its powers established by the United Nations Charter and the key features of post-Cold War activity. Based on the extensive analysis of the meetings held and decisions taken, the second part of this paper examines the activity of the Security Council during the period of 2003–2013.

The third chapter assesses the effectiveness of the Security Council based on the observed trends of actions and the decision making processes. In light of the ongoing discussions on the reform of the Security Council, the main aspects of the reform are presented, taking into account the stated aim of strengthening the effectiveness. The fourth chapter is devoted to an overview of Lithuania's relationship with the Security Council, with the focus on the activity of the Security Council during the Lithuanian Presidency in February 2014 as well as the official position of Lithuania on the Security Council reform.

Key words: *United Nations Security Council; effectiveness; Security Council reform; working methods.*

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Saugumo Taryba – ribotos sudėties pagrindinė Jungtinių Tautų institucija, turinti pagrindinę atsakomybę už tarptautinės taikos ir saugumo palaikymą. Dėl ne visada efektyvaus funkcijų vykdymo ir penkių nuolatinų narių turimos veto teisės Saugumo Taryba susilaukia nuolatinės kritikos. Magistro baigiamajame darbe siekiama atsakyti į klausimą, ar esama ST sudėtis, narių skaičius, darbo metodai ir taikomos priemonės yra pakankamai efektyvūs siekiant užtikrinti tarptautinę taiką ir saugumą.

Baigiamojo darbo tikslas – ištyrus Saugumo Tarybos veiklą 2003–2013 m. įvertinti jos efektyvumą įgyvendinant jai patikėtą mandatą. Bendrojoje dalyje apibrėžiamas tyrimo kontekstas: Saugumo Tarybos institucinis pagrindas, įgaliojimai, jų ribos ir pagrindiniai veiklos po Šaltojo karo bruožai. Saugumo Tarybos veikla analizuojama atsižvelgiant į jos galias ir remiantis 2003–2013 m. surengtais posėdžiais bei priimtais sprendimais. Veiklos analizė atskleidžia pagrindines pastarojo dešimtmečio tendencijas: platesnį naudojimąsi Chartijos VII skyriaus įgaliojimais, didėjančią dėmesį žmogaus teisėms, taikos palaikymo ir taikos užtikrinimo ribų nykimą ir kita.

Vertinant Saugumo Tarybos efektyvumą atkreipiamas dėmesys į svarstytus ir nesvarstytus klausimus bei pastebėtų veiklos tendencijų ir darbo metodų tobulinimo įtaką efektyviam taikos ir saugumo palaikymui. Analizė parodo, kad viena iš pagrindinių Saugumo Tarybos efektyvumo stoką lemiančių priežasčių yra nenuoseklus turimų priemonių taikymas, kuris savo ruožtu priklauso nuo nuolatinų narių sutarimo trūkumo. Efektyvus priimtų sprendimų įgyvendinimas priklauso, be kita ko, ir nuo Saugumo Tarybos veiklos skaidrumo, veiksmų koordinavimo bei bendradarbiavimo su suinteresuotais subjektais.

Darbe taip pat aptariami pagrindiniai diskusijų dėl Saugumo Tarybos reformos aspektai, akcentuojant, kad reformos tikslas turėtų būti efektyvumo stiprinimas. Atsižvelgiant į temos aktualumą, pristatomas Lietuvos santykis su Saugumo Taryba, įskaitant politikų ir diplomatų išreikštą Lietuvos poziciją dėl Saugumo Tarybos reformos.

Neneigiant esminio Saugumo Tarybos vaidmens ir įtakos tarptautinei taikai, atlikta veiklos ir sprendimų priėmimo proceso analizė patvirtina darbo pradžioje iškeltą ginamąjį teiginį, kad Saugumo Tarybos efektyvumą būtina stiprinti tam, kad ji reikšmingiau prisidėtų prie tarptautinės taikos ir saugumo palaikymo.

SUMMARY

The Security Council is a principal organ of the United Nations, which is of a limited membership and has the primary responsibility for the maintenance of international peace and security. The Security Council receives constant criticism due to the partial ineffectiveness when implementing its functions and the veto right of five permanent members. This Master thesis seeks to answer the question of whether the current composition, membership, working methods and available measures of the Security Council are sufficiently effective to ensure international peace and security.

The aim of this thesis is to assess the effectiveness of the Security Council in implementing the mandate entrusted to it by examining its activity during the period of 2003–2013. The first part of the text specifies the context: the institutional framework, powers and their limits, as well as the key features of activity in the post-Cold War years. The activity of the Security Council is analyzed in accordance with its powers and in terms of the meetings held and decisions taken during 2003–2013. The analysis of its actions reveals the key trends of the last decade: wider use of the Chapter VII powers, increasing attention to human rights, the fading distinction between peace keeping and peace enforcement etc.

When assessing the effectiveness of the Security Council, the emphasis is put on the questions that were addressed and also the ones that were not sufficiently dealt with. The influence of the observed trends and the improving of working methods for the effective maintenance of peace and security is also discussed. The analysis shows that one of the key reasons for the lack of effectiveness of the Security Council is the inconsistent application of available measures, which in turn depends on the lack of consensus between the permanent members. The effective implementation of the decisions that are taken depends, among other things, on the Security Council's transparency, coordination of actions and cooperation with stakeholders.

This thesis also presents the main aspects of the discussions on the reform of the Security Council, emphasizing that the reform should aim at strengthening its effectiveness. Given the relevance of Lithuania's membership of the Security Council, the relationship between the two is presented, including Lithuania's position on the Security Council reform, expressed by politicians and diplomats.

Without denying the essential role and impact of the Security Council on international peace, the analysis of the activity and decision making processes confirms the hypothesis raised at the beginning of this thesis. It is necessary to strengthen the effectiveness of the Security Council in order to ensure a more significant contribution to the maintenance of international peace and security.

PRIEDAI

1 priedas. Susitikimų ir sprendimų skaičius 2003–2013 m.²¹⁸

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
IŠ VISO POSĖDŽIŲ	208	216	235	272	202	244	194	210	235	199	193
Vieši posėdžiai	177	189	200	223	170	217	174	182	213	184	172
Uždari posėdžiai (iš jų – su P/TCC)	31 (21)	27 (22)	35 (23)	49 (25)	32 (20)	27 (17)	20 (16)	28 (19)	22 (12)	15 (14)	21 (13)
Neformalios konsultacijos	167	171	161	213	170	174	125	139	182	175	162
Arria formulės susitikimai	4	8	9	7	1	5	5	2	1	10	6
Vaizdo telekonferencijos	–	1	1	1	–	–	1	11	35	48	44
ST misijos į vietą	3	2	3	3	3	2	2	3	1	3	2
IŠ VISO SPRENDIMŲ (Rez+Prst)	97	107	138	146	106	113	83	89	129	103	90
Pirmininko pareiškimai	30	48	67	59	50	48	35	30	22	29	22
Rezoliucijos	67	59	71	87	56	65	48	59	66	53	47
Iš jų - vienbalsiai	62	55	70	83	53	61	44	53	63	50	43

²¹⁸ Lentelė sudaryta remiantis ST posėdžiais ir sprendimais (<http://www.un.org/en/sc/meetings/>), *Security Council Report* duomenimis (<http://www.securitycouncilreport.org/>) bei *Highlights of the Security Council Practice 2011–2013* (*supra* notes 120, 121, 122).

2 priedas. Posėdžiai ir priimti sprendimai pagal darbotvarkės klausimus 2003–2013 m.²¹⁹

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
AFRIKA											
Bisau Gvinėja (1998)	3 1P	3 1R, 2P	2 2P	–	1 1P	4 1P	7 1R, 3P	5 1R, 1P	4 1R	6 1R, 1P	6 2R, 1P
Burundis (1993)	4 2P	4 2R, 1P	9 4R, 4P	3 2R, 1P	5 1R, 1P	5 1R, 1P	3 1R	3 1R	3 1R	1 –	3 1R
Centrinės Afrikos regionas (2003)	1 –	–	–	–	–	–	–	1 1P	2 1P	3 2P	3 2P
Centrinės Afrikos Respublika (1997)	–	1 1P	1 1P	2 1P	–	1 –	6 3P	3 1P	3 1R	1 –	7 3R
Situacija Čade, Centrinės Afrikos Respublikoje ir subregione (2007)					2 1R, 1P	6 1R, 2P	6 1R, 1P	7 3R, 1P	–	–	–
Čadas ir Sudanas (2006)				3 2P	1 1P	1 –	–	–	–	–	–
Didžiųjų ežerų regionas (1996)	1 1P	1 –	–	5 1R, 2P	4 2P	2 1R, 1P	2 –	–	1 –	–	1 1P
Dramlio Kaulo Krantas (2002)	10 4R, 3P	8 3R, 5P	17 8R, 4P	19 7R, 8P	9 5R, 2P	6 3R, 2P	9 3R, 3P	12 7R	10 7R	4 2R	5 2R
Eritrėja ir Etiopija (1998)	3 2R, 1P	2 2R	6 3R, 3P	6 5R, 1P	3 2R, 1P	4 2R, 2P	–	–	–	–	–
Kongo Demokratinė Respublika (1997)	12 6R, 2P	9 5R, 4P	12 7R, 6P	11 6R, 5P	9 6R, 2P	9 6R, 3P	7 2R	7 2R, 1P	7 2R, 1P	7 3R, 1P	6 1R, 1P
Liberija (1991)	8 5R, 1P	5 4R	4 4R	7 6R	5 5R	4 2R	2 2R	3 2R	5 3R	3 2R	4 2R
Libija (2011) ²²⁰	1 1R	1 1P	–	–	–	–	–	–	20 5R	10 1R	8 1R 1P
Malis (2012)										1 1R	5 1R
Ruanda (1993)	–	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–

²¹⁹ Sudaryta pagal ST tinklalapyje pateiktą informaciją (<http://www.un.org/en/sc/meetings/>), Repertuaro „Table of first appearance of agenda items 1946-2010“ (<http://www.un.org/en/sc/repertoire/data/First%20appearance%20of%20agenda%20item%201946-2010.pdf>) bei "Summary statement by the Secretary General of matters of which the Security Council is seized and of the stage reached in their consideration" (UN Doc. S/2014/10, 2 January 2014). Dėl patogumo kai kurie klausimai, ypač tie, kuriems skirtas vienas posėdis, įtraukti prie apibendrinančių temų. Skliausteliai prie klausimo – metai, kada klausimas pirmą kartą įtrauktas į darbotvarkę. Klausimai atspindi darbotvarkės temos esmę, bet ne oficialų pavadinimą. Pirmą eilutę – posėdžių skaičius per metus. Antra eilutė – priimti sprendimai. Raidė R – rezoliucijos, P – Pirmininko pareiškimai, V – veto.

²²⁰ 2003 m. – Prancūzijos, Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Amerikos Valstijų 1991 m. gruodžio 20 ir 23 d. laiškai (S/23306, S/23307, S/23308, S/23309 and S/23317); 2004 m. - Libijos sprendimas nutraukti masinio naikinimo ginklų programas.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
					1R	1R					
Siera Leonė (1995)	2 2R	2 2R	5 2R, 1P	2 2R	4 1R, 1P	2 1R	5 1R	3 2R	3 1R	6 1R, 3P	3 1R
Somalis (1992)	4 2R, 2P	5 1R, 4P	5 2R, 3P	8 3R, 3P	8 3R, 3P	16 10R, 2P	11 3R, 3P	12 5R, 1P	16 6R, 3P	11 6R, 1P	11 5R, 1P
Sudanas/Pietų Sudanas ²²¹ (2003)	1 P	12 4R, 1P	21 7R, 4P	25 8R, 5P	11 4R, 3P	21 3R, 4P	14 3R	15 3R, 2P	31 9R, 3P	16 6R, 3P	16 6R, 1P
Taika ir saugumas Afrikoje (2007)	1 1R		1 –	X	1 –	12 1R, 3P, 1V	5 2R, 3P	3 1P	7 3R	10 2R, 4P	7 5P
Tarpvalstybinės problemos Vakarų Afrikoje (2004)		1	1	1			4	4	1	4	4
Taikos įtvirtinimas Vakarų Afrikoje (2006)		1P	1P	1P	–	–	2P	1P	–	1R	1P
Vakarų Sachara (1975)	5 5R	3 3R	2 2R	2 2R	2 2R	1 1R	1 1R	1 1R	1 1R	1 1R	1 1R
AMERIKOS											
Haitis (1993)	–	5 3R, 2P	7 2R, 1P	7 3R, 3P	2 2R	3 1R	3 1R, 1P	6 3R	4 1R, 1P	3 1R	3 1R
Hondūras (2009)							1 –	–	–	–	–
AZIJA											
Afganistanas (1994)	9 2R, 1P	12 2R, 3P	7 2R, 3P	11 3R	6 2R, 1P	7 3R, 1P	7 2R, 2P	7 2R	6 2R, 1P	6 2R	5 2R
Bougainville (Papua Naujoji Gvinėja) (1998)	3 –	1 –	2 1P	–	–	–	–	–	–	–	–
Kambodža ir Tailandas (2011)									1 –	–	–
Mianmaras (2006)				1 –	4 1P, 1V	2 1P	1 –	–	–	–	–
Nepalas (2006)				1 1P	1 1R	4 2R	5 2R, 1P	7 3R	2 1P	–	–
Rytų Timoras (angl. <i>Timor Leste</i>) (1999)	5 2R	6 2R	4 1R	9 4R, 1P	5 1R, 2P	5 1R, 2P	3 1R	3 1R	3 1R	4 1R, 1P	–
Šiaurės Korėja (2006)				3 2R, 1P	1 –	–	2 1R, 1P	3 1R, 1P	1 1R	2 1R, 1P	2 2R
ARTIMIEJI RYTAI											
Situacija Artimuosiuose Rytuose (1967)	5	5	16	26	17	11	4	3	7	21	13

²²¹ Įtraukti posėdžiai ir sprendimai, susiję su visais Sudane bei Pietų Sudane (nuo 2011 m.) vykstančių konfliktų aspektais.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	4R, 2P	4R, 3P	7R, 6P	8R, 9P	5R, 10P	5R, 4P	3R, 2P	3R, 2P	4R, 1P, 1V	7R, 4P, 2V	4R, 3P
Artimieji Rytai, įskaitant Palestinos klausimą (2000)	16 1R, 2V	18 1R, 2V	14 5P	17 1P, 2V	11 –	18 1R	15 1R, 1P	14 1P	13 1V	12 –	12 –
Situacija tarp Irako ir Kuveito (1990)	26 7R, 2P	16 3R, 2P	3 1P	–	–	–	–	–	–	–	1 1R
Irakas (2005)			11 2R	9 2R, 2P	7 3R	7 2R	7 2R, 2P	12 4R, 2P	4 1R	4 1R	4 1R
Neplatinimas/Iranas (2006)				3 2R, 1P	5 1R	7 2R	3 –	6 1R	5 1R	5 1R	5 1R
EUROPA											
Bonija ir Hercegovina (1992)	2 1R	5 2R, 1P	3 1R	3 1R	4 2R	3 1R	4 2R	3 1R	3 1R	3 1R	3 1R
Gruzija (1992)	3 2R	5 2R	5 2R	5 3R	5 2R	11 2R	2 1R, 1V	–	–	–	–
Kipras (1974)	4 3R	6 2R, 1V	3 2R	2 2R	2 2R	4 2R, 2P	3 2R, 1P	2 2R	2 2R	1 1R	2 2R
Kosovas (1999)	10 2P	7 2P	4 1P	6 –	3 –	9 1P	3 –	5 –	6 –	4 –	4 –
TEMINIAI KLAUSIMAI											
Tarptautinės taikos ir saugumo palaikymas (2007)	2 1P	4 1P	3 3P	–	4 3P	4 3P	3 1R, 1P	3 2P	6 1R, 4P	2 2P	1 –
Grėsmės taikai ir saugumui (2005)	1 –	1 –	2 2R	–	1 1P	–	–	1 1P	1 –	1 1P	–
Grėsmės taikai ir saugumui, kurias kelia teroro aktai (2001)	11 4R, 3P	14 4R, 5P	12 4R, 8P	6 1R, 4P	9 1R, 8P	8 2R, 4P	2 1R, 1P	2 1R, 1P	3 2R, 2P	2 2R, 1P	2 1R, 1P
Masinio naikinimo ginklų neplatinimas (2004)		3 1R	–	1 1R	1 1P	1 1R	–	–	1 1R	1 1R	–
Lengvieji ginklai (1999)	1 1R	1 1P	1 1P	1 –	1 1P	1 –	–	–	–	–	1 1R
Teisės viršenybė	2 1P	1 1P	–	1 1P	–	–	–	1 1P	–	2 1P	1 –
Pokonfliktinis taikos stiprinimas (2005)		1 1P	2 2R, 1P	–	2 –	2 1P	2 1P	3 1R, 2P	4 1P	2 1P	1 –
Taikos palaikymo operacijos (2004)	4 2R, 1P	1 1P	1 1P	2 –	–	–	3 1P	2 1P	2 1P	3 –	2 1R
Civiliai ginkluotame konflikte (1999)	3 1P	2 1P	2 1P	4 2R	2 –	1 1P	3 1R, 1P	2 1P	2 –	1 –	3 1P
Vaikai ir ginkluotas konfliktas (1998)	2 1R	2 1R	2 1R, 1P	2 2P	–	2 2P	2 1R, 1P	1 1P	1 1R	1 1R	1 1P

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Moterys, taika ir saugumas (2000)	1 –	1 1P	1 1P	1 1P	2 2P	2 1R, 1P	3 2R	3 1R, 2P	2 1P	4 2P	3 2R	
Bendrieji klausimai, susiję su sankcijomis (2000)	1 –	–	–	3 3R	–	–	–	–	–	–	–	
KITI KLAUSIMAI												
ST darbo metodai (2008) // ST pirmininko notos įgyvendinimas (S/2006/507) [vėliau – S/2010/507]							1	–	1	1	1	7
ST misijos (2003)	4, 1P	6	3	6, 1R	6	2	2	2	1	3	2	
Posėdžiai su P/TCC ²²²	21	22	23	25	20	17	16	19	12	14	13	
Apibendrinanti diskusija dėl ST darbo einamąjį mėnesį	3	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	
Saugumo Tarybos posėdžiai Nairobyje 2004 m.	–	1, 1R	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
GS rekomendacija	–	–	–	1, 1R	–	–	–	–	1, 1R	–	–	
Duoklė išeinančiam GS	–	–	–	1, 1R	–	–	–	–	–	–	–	
Naujų JT narių priėmimas	–	–	–	2, 2R, 1P	–	–	–	–	3, 1R, 1P	–	–	
Pagalbinių institucijų pirmininkų pranešimai	1	1	4, 2P	3	3	3	3	3	3	3	3	
ICTY ir ICTR	4, 3R	4, 1R, 1P	2	2	2	3, 1P	2	3, 1R	2	3, 1R	2	
ICTY	1, 1R	1, 1R	6, 4R	2, 2R	2, 2R	3, 3R	2, 2R	3, 3R	2, 2R	1, 1R	1, 1R	
ICTR	4, 4R, 1P	–	–	3, 3R	1, 1R	2, 2R	2, 2R	2, 2R	4, 4R	2, 2R	–	
Bendradarbiavimas su regioninėmis organizacijomis	2	2, 2P	1, 1R	3, 1P	2, 2P	–	–	2, 1P	1	1, 1R	3, 2P	
ESBO pirmininko pranešimas (2001)	–	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
TTT narių rinkimai	–	1, 1R	2	–	–	2	–	4, 2R	9	2, 1R	–	
TTT pirmininko pranešimas (2000)	–	–	–	1	1	1	1	1	1	–	1	
JT Vyriausiojo Pabėgėlių Komisarų pranešimas (2000)	–	1	–	1	–	–	1	–	–	–	–	
GS pavaduotojo humanitariniams reikalams pranešimas				2	2	1						

²²² Posėdžiai su P/TCC laikytini su konkrečiomis valstybėmis susijusių klausimų svarstymu, kadangi kiekviename posėdyje ST susitinka su valstybėmis, teikiančiomis policiją ir/ar karius konkrečioms taikos palaikymo operacijoms. Šie posėdžiai lentelėje įtraukti prie „Kita“ patogumo dėlei, nėra atskirti pagal konkrečias operacijas ir į bendrą atskirų regionų posėdžių skaičių neįskaičiuojami.

3 priedas. Nauji sankcijų režimai 2003–2013 m.²²³

Nr.	Rezoliucija	Valstybė	Priemonės	Kam taikoma	Pastabos
1.	1483 (2003)	Irakas	Ginklų embargas	Irako teritorijai	Komitetas įsteigtas rezoliucija 1518 (2003). Užšaldytos lėšos pervedamos į Irako vystymosi fondą. Tikslas – palengvinti humanitarinę situaciją.
			Lėšų užšaldymas	Buvusiai Irako vyriausybei ir institucijoms	
2.	1493 (2003)	Kongo Demokratinė Respublika	Ginklų embargas	Užsienio ir KDR ginkluotoms grupėms.	Komitetas įsteigtas rezoliucija 1533 (2004).
	1596 (2005)		KDR teritorijai	Nutrauktas rezoliucija 1807 (2008).	
			Kelionių draudimas Lėšų užšaldymas	Ginkluotų grupių lyderiams	Kartu pakeistas ir išplėstas ginklų embargas.
3.	1521 (2003)	Liberija	Medienos ir jos produktų draudimas	Liberijos teritorijai, kilmė nesvarbi	Peržiūrėtas ankstesnėmis sankcijomis nustatytas režimas, atsižvelgiant į pasikeitusią situaciją.
			Deimantų draudimas		
			Ginklų draudimas	Liberijos teritorijai	
	1532 (2004)		Kelionių draudimas Lėšų užšaldymas	Trukdantiems taikos procesui	Sankcijos Charles Taylor ir su juo susijusiems
4.	1572 (2004)	Dramblio Kaulo Krantas	Ginklų embargas	Atsakingiems už rimtus žmogaus teisių ir hum. teisės pažeidimus	Sankcijų tikslas – nutraukti konfliktą ir apsaugoti civilius nuo žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimų.
			Kelionių ribojimas		
			Lėšų užšaldymas		
	1643 (2005)		Deimantų eksporto draudimas	DKK Teritorija	
5.	1556 (2004)	Sudanas	Ginklų embargas	Nevalstybiniais subjektams Darfūre	Komitetas įsteigtas rezoliucija 1591 (2005). Sankcijų režimo tikslas – nutraukti konfliktą ir apsaugoti civilius nuo tarptautinės humanitarinės ir žmogaus teisių teisės pažeidimus.
	1591 (2005)		Kelionių draudimas	Trukdantiems taikos procesui	
			Lėšų užšaldymas		
6.	1636 (2005)	Libanas	Kelionių draudimas	Įtariamiems prisidėjus prie teroro atakos.	Siekama užtikrinti sklandų Tarptautinės nepriklausomos tyrimų komisijos, tiriančios teroro išpuolį, per kurį žuvo buvęs premjeras, darbą.
			Lėšų užšaldymas		
7.	1718 (2006)	Šiaurės Korėja	Ginklų embargas	Susiję su branduoline programa	Sankcijų režimo tikslas – branduolinių ginklų neplatinimas. Vėlesnėmis rezoliucijomis režimas stiprinamas, atsižvelgiant į įpareigojimų nesilaikymą.
			Lėšų užšaldymas		
			Kelionių draudimas	Kariniam ir politiniam elitui	
			Prabangos prekių draudimas		
8.	1737 (2006)	Iranas	Ginklų embargas	Susiję su branduoline programa.	Sankcijų režimo tikslas – branduolinių ginklų neplatinimas. Stiprinamas vėlesnėmis rezoliucijomis.
			Kelionių draudimas		
			Lėšų užšaldymas		
9.	1844 (2008)	Somalis	Ginklų embargas	Keliantiems grėsmę Somalio stabilumui.	Ginklų embargas Somaliui nustatytas rezoliucija 733 (1992). Komitetas įsteigtas rezolicuija 751 (1992). Komiteto mandatas praplėstas nuo 2009 m., nustačius sankcijas Eritrėjai.
	2036 (2012)		Kelionių draudimas		
			Lėšų užšaldymas		
			Anglies eksporto ir import draudimas	Anglies kilmė nesvarbi	
10.	1907 (2009)	Eritrėja	Ginklų embargo	Asmenims ir teritorijai	Sankcijų režimas sujungtas su Somalio ginklų embargo, įsteigtas vienas komitetas. Režimas susijęs su Eritrėjos karinių bei politinių lyderių ir kitų subjektų teikiama param ginkluotoms grupėms regione. Vėliau stiprinamas.
			Kelionių draudimas	Politiniais ir kariniams lyderiams ir kitiems.	
			Lėšų užšaldymas		

²²³ Parengta pagal Sankcijų komitetų tinklalapyje pateiktą informaciją (<http://www.un.org/sc/committees/>) ir atitinkamas rezoliucijas

Nr.	Rezo- liucija	Valstybė	Priemonės	Kam taikoma	Pastabos
11.	1970 (2011)	Libija	Ginklų embargas	Visai teritorijai	Sankcijų režimo tikslas – nutraukti konfliktą, apsaugoti civilius nuo tarptautinės humanitarinės bei žmogaus teisių teisės pažeidimų, vėliau – atkurti ir demokratizuoti valstybę. Skrydžių draudimas ir lėšų užšaldymas valdžios institucijoms nutraukti vėlesnėmis rezoliucijomis. Ginklų embargas palaipsniui lengvinamas.
			Kelionių draudimas	Atsakingiems už žmogaus teisių pažeidimus	
			Lėšų užšaldymas		
	1973 (2011)		Skrydžių draudimas	Libijos oro erdvei ir registruotiems orlaiviams	
			Lėšų užšaldymas	Valdžios institucijoms	
12.	2048 (2012)	Bisau Gvinėja	Kelionių draudimas	Trukdantiems atkurti konstitucinę tvarką	Sankcijų tikslas – atkurti konstitucinę tvarką. Rezoliucijoje nenustatyta grėsmė trptautinei taikai ir saugumui. Neįsteigt ekspertų grupė.
13.	2127 (2013)	Centrinės Afrikos Respublika	Ginklų embargas	Nevalstybiniais subjektams	Tikslas – nutraukti konfliktą ir apsaugoti civilius. Rezoliucija 2134 (2014) nustatytas kelionių draudimas ir lėšų užšaldymas.

4 priedas. Leidimas imtis visų būtinų priemonių 2003–2013 m.²²⁴

Valstybė	Suteiktas leidimas/ Leidimą įgyvendina	Rezo- liucija	Civilių apsauga ir gynimas	Tarptautinio personalo ir įrangos saugumas ir judėjimo laisvė	Teritorijos apsauga ir bendra saugumo situacija	Užkirsti kelią kariniams veiksams ir kitam smurtui	Valdžios institucijų saugumas	Ugnies nutraukimo / taikos susitarimų piežiūra/susitarimų piežiūra/	Užtikrinti skrydžių draudimo laikymąsi	Oro uostų apsauga/ Oro erdvės taisyklių laikymasis	Ginklų embargo priežiūra	Parama valdžios institucijoms vykdančioms funkcijas	Pagalba taikos palaikymo operacijai	Užtikrinti sąlygas humanitarinei paramai	Kitos funkcijos
Afganistanas	ISAF (NATO)	1386 (2001)			X										
Bosnija ir Hercegovina	EUFOR Althea	1575 (2004)						X		X					
Kosovas	KFOR (NATO)	1244 (1999)			X	X								X	X
Irakas	MNF-I (VN)	1511 (2003)			X										
Burundis	ONUB	1545 (2004)	X	X				X			X			X	X
Dramblio Kaulo Krantas	ECOWAS	1464 (2003)	X	X											
	Prancūzija		X	X	X	X							X		
	UNOCI	1528 (2004)	X	X				X			X		X	X	
Kongo Demokratinė Respublika	VN (Bunija)	1484 (2003)	X	X	X					X					
	EUFOR RD Congo	1671 (2006)	X	X	X	X							X		
	MONUC	1493 (2003)	X	X	X							X			
	MONUSCO	1925 (2010)	X	X		X					X	X		X	X
Liberija	Valstybės	1497 (2003)			X			X							
Haitis	Valstybės	1529 (2004)			X									X	
	MINUSTAH	1542 (2004)	X	X	X									X	
Somalis	AMISOM (AS)	1774 (2007)		X	X		X							X	
Rytų Čadas ir CAR	EUFOR Chad/RCA	1778 (2007)	X	X									X	X	
	MINURCAT	1861 (2009)	X	X	X									X	
CAR	MISCA	2127 (2013)	X		X									X	X
	Prancūzija		X		X								X	X	X
Libanas	UNIFIL	1701 (2006)	X	X											
Sudanas	UNMIS	1590 (2005)	X	X				X							
	UNAMID	1769 (2007)	X	X		X		X							
	UNISFA	1990 (2011)	X	X	X										
Pietų Sudanas	UNMISS	1996 (2011)	X	X	X	X					X		X		
Libija	VN	1973 (2011)	X						X	X					X
Malis	AFISMA (AS)	2085 (2012)	X		X									X	
	MINUSMA	2100 (2013)	X	X	X	X						X		X	

²²⁴ Parengta pagal Repertuare pateiktą informaciją (<http://www.un.org/en/sc/repertoire/actions.shtml>) ir atitinkamas rezoliucijas.

5 priedas. Taikos palaikymo operacijos 2003–2013 m.²²⁵

	Pavadinimas	Trumpinys	Įsteigta	Pabaiga (numatyta)	Pagal VII sk.	Pagrindinės funkcijos ir/arba operacijos pabaigos priežastis
BESITĘSIANČIOS VISĄ APTARIAMĄJĮ LAIKOTARPĮ						
1.	JT Paliaubų priežiūros organizacija	UNTSO	50 (1948)	Neterminuota	Ne	Ugnies nutraukimo priežiūra. [Artimieji Rytai]
2.	JT Karinių stebėtojų grupė Indijoje ir Pakistane	UNMOGIP	47 (1948)	Neterminuota	Ne	Ugnies nutraukimo priežiūra.
3.	JT Taikos palaikymo pajėgos Kipre	UNFICYP	186 (1964)	(2014 m.)	Ne	Taikos susitarimo priežiūra; humanitarinė parama; vykdomieji policijos įgaliojimai; ugnies nutraukimo priežiūra; nenumatyti atvejų planavimas
4.	JT Pasitraukimo stebėtojų pajėgos	UNDOF	350 (1974)	(2014 m.)	Ne	Ugnies nutraukimo priežiūra. [Artimieji Rytai: Izraelis ir Sirija]
5.	JT Pereinamosios pajėgos Libane	UNIFIL	425 (1978)	(2014 m.)	Ne	Teritorijos kontrolė ir saugumas; civilių apsauga; humanitarinė parama; ugnies nutraukimo priežiūra. Naudoti jėgą leista rezoliucija 1701 (2006).
6.	JT Misija dėl referendumo Vakarų Sacharoje	MINURSO	690 (1991)	(2014 m.)	Ne	Ginklų priežiūra; išminavimas; parama rinkimams; pagalba pabėgėliams; civilių apsauga; policijos įgaliojimai; ugnies nutraukimo priežiūra.
7.	JT Pereinamosios administracijos misija Kosove	UNMIK	1244 (1999)	Neterminuota	Taip	Žmogaus teisių apsauga; demilitarizavimas; išminavimas; ginklų kontrolė; pagalba politiniam procesui; institucijų kūrimas ir stiprinimas; humanitarinė parama; pagalba pabėgėliams; teritorijos apsauga; personalo apsauga; sienų priežiūra; policijos įgaliojimai; ugnies nutraukimo priežiūra; vystymasis.
ĮSTEIGTOS ANKSČIAU, BET PASIBAIGUSIOS APTARIAMUOJU LAIKOTARPIU						
8.	JT Irako–Kuveito stebėjimo misija	UNIKOM	689 (1991)	2003 m.	Taip	Įsteigta neterminuotam laikui. Demilitarizuotos zonos priežiūra, užkirsti kelią pasienio ginkluotiems susirėmimams. 2003 m. prasidėjus kariniams veiksams misijos mandatas sustabdytas.
9.	JT Stebėtojų misija Gruzijoje	UNOMIG	858 (1993)	2009 m.	Ne	Teritorijos apsauga, policijos įgaliojimai, žmogaus teisių apsauga, ugnies nutraukimo priežiūra. Rusija dėl pasikeitusių aplinkybių pasinaudojo veto teise ir nepritarė rezoliucijos projektui, pratęsiančiam misijos mandatą.
10.	JT misija Siera Leonėje	UNAMSIL	1270 (1999)	2005 m.	Taip	Įsteigta įgyvendinti taikos susitarimą ir padėti nuginkluoti šalis. Sėkmingai pasibaigus mandatui ją pakeitė politinė misija UNIOSIL.
11.	JT Misija Kongo Demokratinėje Respublikoje	MONUC	1279 (1999)	2010 m.	Ne	Įsteigta prižiūrėti ugnies nutraukimą. Vėliau funkcijos plečiamos. Siekiant atspindėti naują etapą valstybėje, Misija 2010 m. pervadinta į MONUSCO.

²²⁵ Lentelė sudaryta remiantis JT Taikos palaikymo operacijų tinklalapyje pateikta informacija apie esamas ir buvusias taikos palaikymo operacijas (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/>) bei JT Politinių reikalų departamento parengta taikos palaikymo operacijų ir politinių misijų, veikusių 2014 m. sausio 1 d., lentelė (<http://www.un.org/en/sc/repertoire/data.shtml#rel-1>).

	Pavadinimas	Trumpinys	Įsteigta	Pabaiga (numatyta)	Pagal VII sk.	Pagrindinės funkcijos ir/arba operacijos pabaigos priežastis
12.	JT Misija Etiopijoje ir Eritrejoje	UNMEE	1312 (2000)	2008 m.	Ne	Priziūrėti ugnies nutraukimą ir padėti laikytis saugumo įsipareigojimų. Mandatas nutrauktas 1827 (2008) dėl Eritrėjos taikomų ribojimų misijai.
13.	JT Paramos misija Rytų Timore	UNMISSET	1410 (2002)	2005 m.	Ne	Įsteigta padėti naujai valstybei pereinamuoju laikotarpiu. Mandatas sėkmingai baigtas 2005 m.
ĮSTEIGTOS IR PASIBAIGUSIOS APTARIAMUOJU LAIKOTARPIU						
14.	JT Misija Dramblio Kaulo Krante	MINUCI	1479 (2003)	2004 m.	Taip	Įsteigta kaip politinė misija, skirta padėti įgyvendinti taikos susitarimą ir padėti ECOWAS pajėgoms. Ją pakeitė taikos palaikymo operacija UNOCI.
15.	JT Operacija Burundyje	ONUB	1545 (2004)	2006 m.	Taip	Įsteigta padėti įgyvendinti taikos susitarimą. Mandatas sėkmingai baigtas 2006 m. Operaciją pakeitė politinė misija BINUB.
16.	JT Misija Sudane	UNMIS	1590 (2005)	2011 m.	Taip	Civilių apsauga; policijos įgaliojimai; žmogaus teisių apsauga; ugnies nutraukimo priežiūra; parama rinkimams; humanitarinė parama ir kt. Misija baigėsi Pietų Sudanui paskelbus nepriklausomybę. Įsteigta UNMISS
17.	JT Integruota misija Rytų Timore	UNMIT	1704 (2006)	2012 m.	Ne	Teritorijos apsauga; policijos įgaliojimai; teisės viršenybė; žmogaus teisių apsauga; parama rinkimams; humanitarinė parama. Mandatas paskutinį kartą pratęstas rezoliucija 2037 (2012), atsižvelgiant į gerėjančią situaciją šalyje ir Rytų Timoro prašymą Po įvykusių prezidento ir parlamento rinkimų bei visų funkcijų perdavimo Timor-Lestės vyriausybei, misija baigė mandatą 2012 m.
18.	JT Misija Centrinės Afrikos Respublikoje ir Čade	MINURCAT	1778 (2007)	2010 m.	Ne (nuo 2009 m. – iš dalies)	Teritorijos apsauga; policijos įgaliojimai; teisės viršenybė; žmogaus teisių apsauga; parama rinkimams; humanitarinė parama. Nuo 2009 m. leista naudoti jėgą civilių gynymui. Mandatas paskutinį kartą pratęstas rezoliucija 1923 (2010), atsižvelgiant į Čado prašymą ir pasiryžimą prisiimti visišką atsakomybę už civilių apsaugą jo teritorijoje.
19.	JT Priežiūros misija Sirijoje	UNSMIS	2043 (2012)	2012 m.	Ne	Priziūrėti, kad visos šalys nutrauktų ginkluotą smurtą, ir remti Bendrojo JT ir Arabų valstybių lygos pasiuntinio šešių punktų plano įgyvendinimą. Misija truko 4 mėnesius. Mandatas nepratęstas dėl vykstančio smurto šalyje bei Rusijos ir Kinijos veto.
ĮSTEIGTOS APTARIAMUOJU LAIKOTARPIU IR NEPASIBAIGUSIOS						
20.	JT Misija Liberijoje	UNMIL	1509 (2003)	(2014 m.)	Taip	Civilių apsauga; žmogaus teisių apsauga ir priežiūra; parama rinkimams; demilitarizavimas; taikos susitarimo priežiūra; institucijų stiprinimas; teritorijos apsauga; humanitarinė parama; teismų reforma; teritorijos saugumas; personalo apsauga; sankcijų įgyvendinimas ir kt.
21.	JT Stabilizavimo misija Haityje	MINUSTAH	1524 (2004)	(2014 m.)	Iš dalies	Civilių apsauga; žmogaus teisių apsauga ir priežiūra bei pažeidimų tyrimas; vaikų ir moterų teisės; demilitarizavimas; pagalba politiniam procesui; nacionalinis sutaikinimas; institucijų stiprinimas; humanitarinė parama; teisės viršenybė;

	Pavadinimas	Trumpinys	Isteigta	Pabaiga (numatyta)	Pagal VII sk.	Pagrindinės funkcijos ir/arba operacijos pabaigos priežastis
						teritorijos saugumas; policijos įgaliojimai; rekonstrukcija ir kt.
22.	JT Operacija Dramblio Kaulo Krante	UNOCI	1528 (2004)	(2014 m.)	Taip	Civilių apsauga; policijos įgaliojimai; žmogaus teisių apsauga, teisės viršenybė; parama politiniam procesui; ugnies nutraukimo priežiūra; nuginklavimas ir demobilizacija ir kt. Leidimas naudoti jėgą įgyvendinimui.
23.	JT–AS Mišri operacija Darfūre	UNAMID	1769 (2007)	(2014 m.)	Iš dalies	Civilių apsauga; teritorijos saugumas; policijos įgaliojimai; žmogaus teisių apsauga; ugnies nutraukimo priežiūra; parama rinkimams; teisės viršenybė ir kt. Leidimas naudoti jėgą kai kuriems mandato elementams įgyvendinti.
24.	JT Stabilizavimo misija Kongo Demokratinėje Respublikoje	MONUSCO	1925 (2010)	(2014 m.)	Taip	Civilių apsauga; teritorijos saugumas; žmogaus teisių apsauga; parama rinkimams; nuginklavimas; sankcijų priežiūra; policijos reforma ir kt. Leidimas naudoti jėgą kai kuriems mandato elementams įgyvendinti. Rezoliucija 2098 (2013) įsteigta Intervencijos brigada.
25.	JT Pereinamosios saugumo pajėgos Abyei	UNISFA	1990 (2011)	(2014 m.)	Iš dalies	Civilių apsauga; teritorijos saugumas; sienos priežiūra; parama politiniam procesui; humanitarinė parama; policijos pajėgumų stiprinimas. Leidimas naudoti jėgą kai kuriems mandato elementams įgyvendinti.
26.	JT Misija Pietų Sudano Respublikoje	UNMISS	1996 (2011)	(2014 m.)	Taip	Civilių apsauga, teritorijos saugumas; žmogaus teisių priežiūra; nuginklavimas; parama rinkimams ir politiniam procesui; teisės viršenybė ir kt. Leidimas naudoti jėgą kai kuriems mandato elementams įgyvendinti.
27.	JT Multidimensinė integruota stabilizavimo misija Malyje	MINUSMA	2100 (2013)	(2014 m.)	Taip	Civilių apsauga; teritorijos saugumas; žmogaus teisių apsauga ir priežiūra; parama rinkimams; nuginklavimas; humanitarinė parama; teisės viršenybė; sankcijų priežiūra; pagalba stabilizuojant valstybę; institucijų stiprinimas ir kt. Leidimas naudoti jėgą kai kuriems mandato elementams įgyvendinti.

6 priedas. Nauji klausimai, įtraukti į ST darbotvarkę 2003–2013 m.²²⁶

	Data	Darbotvarkės klausimo pavadinimas	Pastabos
1.	2003-01-20	Saugumo Tarybos aukšto lygio posėdis: kova su terorizmu	Vienas teminis posėdis. 1456 (2003) – deklaracija dėl terorizmo
2.	2003-01-28	Kimberley proceso žymėjimo schema	Vienas posėdis dėl neteisėtos prekybos deimantais. 1459 (2003) – išreiškė paramą deimantų žymėjimo schemai.
3.	2003-03-18	Lengvųjų ginklų platinimas ir samdinių veiksmai: grėsmės taikai ir saugumui Vakarų Afrikoje	Vienas teminis posėdis dėl lengvųjų ginklų. 1467 (2003) – deklaracija ir rekomendacijos dėl paramos ECOWAS.
4.	2003-04-11	Saugumo Taryba ir regioninės organizacijos: nauji iššūkiai tarptautinei taikai ir saugumui	Bendradarbiavimas su regioninėmis organizacijomis. Jokių veiksmų
5.	2003-05-13	Saugumo Tarybos vaidmuo taikiai sprendžiant ginčus	Vienas teminis posėdis. S/PRST/2003/5 – svarba, įsipareigojimas VI skyriui.
6.	2003-05-22	Atsakas į humanitarinę situaciją Irake	Irakas–Kuveitas. Jokių veiksmų
7.	2003-06-18	Saugumo Tarybos misija	Į ST misiją vykusių valstybių ataskaitos.
8.	2003-09-24	Teisingumas ir teisės viršenybė: Jungtinių Tautų vaidmuo	Teminis ministrų posėdis. S/PRST/2003/15 – teisės viršenybės svarba.
9.	2003-10-05	Sirijos Arabų Respublikos nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2003 m. spalio 5 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2003/939) Libano nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2003 m. spalio 5 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2003/943)	Valstybės prašė surengti skubų posėdį ir apsvarstyti Izraelio atliktas raketų atakas prieš Sirijoje esantį taikinį pažeidžiant Sirijos ir Libano oro erdvę. Surengtas vienas posėdis, susijęs su situacija Artimuosiuose Rytuose (Izraelis ir Sirija). ST nesiėmė jokių veiksmų.
10.	2003-10-10	Sudano nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2003-10-02 laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2003/934)	Vienas posėdis dėl Sudano. S/PRST/2003/16 sveikino Sudano ir Sudano Liaudies Išsivadavimo Judėjimo sudarytus susitarimus.
11.	2003-11-13	Išminavimo veiksmų svarba taikos palaikymo operacijoms	Teminis posėdis. Jokių veiksmų
12.	2003-11-24	Centrinės Afrikos regionas	Svarstomi įvairūs klausimai: GS ataskaitos dėl subregiono vertinimo misijos; neteisėtos prekybos ginklais įtaka; Viešpaties išsivadavimo armija (LRA) ir kt.
13.	2003-12-22	Saugumo Tarybos sankcijų komitetų ir darbo grupės pirmininkų ataskaitos	Įvairių pagalbinių institucijų pranešimai apie veiklą, rezultatus ir problemas.
14.	2004-01-26	Pokonfliktinis nacionalinis sutaukinimas: Jungtinių Tautų vaidmuo	Nuo 2005 m. vyksta reguliarūs posėdžiai dėl pokonfliktinio taikos stiprinimo
15.	2004-03-25	Tarpvalstybinės problemos Vakarų Afrikoje	Nuo 2006 m. vyksta reguliarūs posėdžiai dėl taikos įtvirtinimo Vakarų Afrikoje
16.	2004-04-15	Verslo vaidmuo konfliktų prevencijoje, taikos palaikyme ir pokonfliktiniame taikos stiprinime	Vienas teminis posėdis dėl taikos ir saugumo palaikymo. Dalyvavo Pasaulio banko, „Siemens“ ir ECOSOC vadovai.
17.	2004-04-22	Masinio naikinimo ginklų neplatinimas	Rezoliucija 1540 (2004) ir jos įgyvendinimas.
18.	2004-04-22	Libijos sprendimas nutraukti masinio naikinimo ginklų programas	Vienas posėdis. S/PRST/2004/10 – sveikina Libijos sprendimą ir primena siekį neplatinimo klausimus spręsti politinio dialogo būdu.
19.	2004-05-17	Jungtinių Tautų taikos palaikymo operacijos	Reguliarūs posėdžiai ir sprendimai, patvirtinantys svarbą ir prašantys valstybių paramos įgyvendinant mandatus.
20.	2004-05-25	Sudano nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2004 m. gegužės 25 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui	S/PRST/2004/18 – išreiškė susirūpinimą blogėjančia humanitarine situacija Darfūre, prašė GS nuolat pranešti apie krizę.

²²⁶ Sudaryta pagal ST tinklalapyje pateiktą informaciją (<http://www.un.org/en/sc/meetings/>); Summary statement by the Secretary General of matters of which the Security Council is seized and of the stage reached in their consideration (UN Doc. S/2014/10, 2 January 2014) bei “Table of first appearance of agenda items 1946-2010” (<http://www.un.org/en/sc/reperoire/data/First%20appearance%20of%20agenda%20item%201946-2010.pdf>).

	Data	Darbotvarkės klausimo pavadinimas	Pastabos
		(S/2004/425)	
21.	2004-05-28	Kompleksinės krizės ir Jungtinių Tautų atsakas	Teminė diskusija apie kompleksines krizes (ypač Afrikoje), apimančiose karinius, saugumo, socialinius ir humanitarinius aspektus.
22.	2004-06-11	Generalinio Sekretoriaus ataskaitos dėl Sudano	GS praneša apie situaciją Sudane (vėliau – ir Pietų Sudane) pagal ankstesnius ST prašymus.
23.	2004-06-22	Pilietinės visuomenės vaidmuo pokonfliktiniame taikos stiprinime	Vienas teminis posėdis. Jokių veiksmų.
24.	2004-07-20	Jungtinių Tautų ir regioninių organizacijų bendradarbiavimas stabilizavimo procesuose	Reguliarūs teminiai posėdžiai apie regioninių organizacijų vaidmenį ir bendradarbiavimą su JT. Dažnai dalyvauja įvairių organizacijų atstovai: ES, ESBO, AS, Arabų Lygos, NATO, AVO ir kt.
25.	2004-09-22	Civiliniai konfliktų valdymo ir taikos stiprinimo aspektai	Teminis ministrų posėdis. S/PRST/2004/33 pabrėžė civilinių aspektų svarbą.
26.	2004-10-26	Saugumo Tarybos posėdžiai Nairobyje (2004 m. lapkričio 18-19 d.)	Rezoliucija 1569 (2004) nusprendė rengti posėdžius Nairobyje, kuriuose bus svarstomos GS ataskaitos dėl Sudano.
27.	2004-11-19	Instituciniai santykiai su Afrikos Sąjunga	Posėdis Nairobyje. S/PRST/2004/44 sveikino AS Taikos ir saugumo Tarybos įkūrimą.
28.	2005-05-26	Pokonfliktinis taikos stiprinimas	1645 (2005) įsteigė Taikos stiprinimo komisiją. Vėliau vyksta reguliarūs posėdžiai.
29.	2005-05-31	Situacija, susijusi su Iraku	Anksčiau svarstyta pagal „Irakas ir Kuveitas“
30.	2005-07-12	Tarptautinės taikos ir saugumo palaikymas: Saugumo Tarybos vaidmuo humanitarinėse krizėse: iššūkiai, išmoktos pamokos ir kelias į priekį	Teminės diskusijos apie taikos ir saugumo palaikymą. Išreiškiamas susirūpinimas konfliktų humanitarinėmis, politinėmis ir ekonominėmis pasekmėmis, pabrėžiama konfliktų prevencijos teisės viršenybės svarba.
31.	2005-07-27	Jungtinės Karalystės nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2005 m. liepos 26 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2005/485 ir S/2005/489)	JK prašė surengti posėdį ir išklausti GS specialiosios pasiuntinės dėl apgyvendinimo problemų Zimbabvėje pranešimą. Surengtas uždaras posėdis. Vėliau situacija Zimbabvėje svarstoma pagal temą „Taika ir saugumas Afrikoje“.
32.	2005-09-14	Grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui	Reguliarios teminės diskusijos. Svarstomos tokios grėsmės kaip terorizmas, masinio naikinimo ginklai, narkotikai, organizuotas nusikalstamumas.
33.	2005-09-20	Pilietinės visuomenės vaidmuo konfliktų prevencijoje ir taikiai sprendžiant ginčus	Vienas teminis posėdis. S/PRST/2005/42 – pabrėžė plačios konfliktų prevencijos strategijos svarbą, kurioje JT bendradarbiautų su vyriausybėmis, regioninėmis ir pilietinėmis organizacijomis.
34.	2005-10-17	Jungtinių Tautų ir regioninių organizacijų bendradarbiavimas palaikant tarptautinę taiką ir saugumą	Reguliarūs teminiai posėdžiai apie regioninių organizacijų vaidmenį ir bendradarbiavimą su JT. Dalyvauja kitų organizacijų atstovai.
35.	2006-03-29	Neplatinimas	Reguliarūs posėdžiai ir sprendimai, susiję su Irano branduoline programa.
36.	2006-04-19	Ugandos užsienio reikalų ir gynybos ministrų pranešimai	Vienas viešas ir vienas uždaras posėdis. Pranešė apie valstybės pastangas kovojant su LRA bei humanitarine situacija šalyje.
37.	2006-04-25	Situacija Čade ir Sudane	Darfūro krizės įtaka Čadui.
38.	2006-05-31	Afrikos Sąjungos pirmininko pranešimas	Bendradarbiavimas su AS.
39.	2006-06-22	Tarptautinės teisės stiprinimas: teisės viršenybė ir taikos ir saugumo palaikymas	Teminės diskusijos apie teisės viršenybę, po kurių dažnai primami pirmininko pareiškimai
40.	2006-07-15	Japonijos nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2006 m. liepos 4 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2006/481)	Japonija prašė skubiai surengti posėdį ir apsvarstyti Šiaurės Korėjos balistinių raketų arba neidentifikuotų skraidančių priemonių paleidimą. ST rezoliucija 1695 (2006) pasmerkė balistinių raketų paleidimą ir pareikalavo nutraukti branduolines programas.
41.	2006-08-09	Taikos konsolidavimas Vakarų Afrikoje	Įvairios problemos Vakarų Afrikos subregione
42.	2006-09-15	Situacija Mianmare	Posėdis JAV prašymu. Svarstyta 2006–2009 m.

	Data	Darbotvarkės klausimo pavadinimas	Pastabos
43.	2006-10-14	Neplatinimas/Korėjos Liaudies Demokratinė Respublika	Pasmerkti Šiaurės Korėjos branduoliniai bandymai ir pareikalauta juos nutraukti.
44.	2006-12-01	Generalinio Sekretoriaus 2006 m. lapkričio 22 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2006/920)	GS pranešė apie Nepalo vyriausybės ir Nepalo komunistų partijos (Maoistų) sudarytą taikos susitarimą. Svarstyta 2006–2011 m.
45.	2006-12-22	Duoklė išeinančiam Generaliniam Sekretoriui	Rezoliucija 1733 (2006) išreiškė padėką kadenciją baigiančiam GS Kofi Annan.
46.	2007-02-20	Tarptautinės taikos ir saugumo palaikymas: Saugumo Tarybos vaidmuo remiant saugumo sektoriaus reformą	Teminis posėdis dėl ST vaidmens. Paprašė GS ataskaitos ir rekomendacijų, kaip JT galėtų prisidėti prie saugumo sektoriaus reformų.
47.	2007-03-28	Santykiai tarp Jungtinių Tautų ir regioninių organizacijų, ypač Afrikos Sąjungos, palaikant tarptautinę taiką.	Pabrėžiamas didėjantis Afrikos Sąjungos vaidmuo padedant ST palaikyti taiką ir saugumą.
48.	2007-04-17	Jungtinės Karalystės nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2007 m. balandžio 5 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2007/168)	Vienas teminis posėdis dėl klimato kaitos. Nepriimta jokių sprendimų. Vėliau vykusios diskusijos dėl klimato kaitos vyko pagal temą „Taikos ir saugumo palaikymas“.
49.	2007-05-21	Humanitarinė situacija Didžiųjų ežerų regione ir Afrikos kyšulyje	GS pavaduotojas humanitariniams reikalams pristatė situaciją subregione.
50.	2007-06-25	Tarptautinės taikos ir saugumo palaikymas	Reguliarūs teminiai posėdžiai, kuriuose aptariamos įvairios problemos: mediacija, nusiginklavimas, piratavimas, klimatas ir kt.
51.	2007-08-27	Situacija Čade, Centrinės Afrikos Respublikoje ir subregione	Nesaugumas ir humanitarinė situacija subregione. Svarstyta 2007–2010 m.
52.	2007-09-25	Taika ir saugumas Afrikoje	Posėdžiai ir sprendimai, susiję su įvairiomis valstybėmis (Džibutis ir Eritrėja, Libija, Malis, Kenija ir kt.) bei teminiais regiono klausimais.
53.	2007-11-06	Regioninių ir subregioninių organizacijų vaidmuo palaikant tarptautinę taiką ir saugumą	Reguliarūs posėdžiai apie regioninių organizacijų vaidmenį ir bendradarbiavimą su JT. Dalyvauja įvairių organizacijų atstovai.
54.	2007-12-06	Generalinio Sekretoriaus pavaduotojo humanitariniams reikalams pranešimas	Pranešimai apie situacijas įvairiose valstybėse (Somalis, Kenija ir kt.)
55.	2008-08-27	Saugumo Tarybos pirmininko notos įgyvendinimas (S/2006/507; S/2010/507)	Posėdžiai apie ST pirmininko notos, susijusias su ST darbo metodais, įgyvendinimą.
56.	2009-09-25	Brazilijos nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2009 m. rugsėjo 22 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2009/487)	Brazilija prašė surengti skubų posėdį, kuriame sieki informuoti apie Hondūro prezidento diplomatinį prieglobstį Brazilijos ambasadoje. Vienas posėdis, priimtas spaudos pareiškimas, kuriame pabrėžta būtinybė gerbti tarptautinę teisę ir Brazilijos ambasados neliečiamybę.
57.	2010-07-09	Korėjos Respublikos nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2010 m. birželio 4 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2010/281) ir kiti susiję laiškai	Pietų Korėja prašė svarstyti Šiaurės Korėjos 2010 m. kovo 26 d. ginkluotą ataką prieš Pietų Korėjos karinį laivą „Cheonan“ teritoriniuose Pietų Korėjos vandenyse, kuri kelia grėsmę taikai ir saugumui Korėjos pusiasalyje ir už jo ribų. Prašė imtis veiksmų, atitinkančių karinės provokacijos sunkumą. Pirmininko pareiškime pasmerkė ataką.
58.	2010-12-19	Rusijos Federacijos nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2010 m. gruodžio 18 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2010/646)	Rusija prašė surengti skubų posėdį ir svarstyti didėjančią įtampą Korėjos pusiasalyje. Surengtas uždaras posėdis, jokių sprendimų ST nepriėmė.
59.	2011-02-14	Kambodžos nuolatinio atstovo Jungtinėms Tautoms 2011 m. vasario 6 d. laiškas Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2011/58)	Kambodža prašė surengti skubų posėdį ir svarstyti Tailando agresiją prieš Kambodžos suverenitetą ir teritorinį vientisumą. Surengtas uždaras posėdis. Priimtas spaudos pranešimas, kuriame ST išreiškė susirūpinimą ginkluotais susirėmimais.
60.	2011-02-22	Situacija Libijoje	Anksčiau klausimai, susiję su šiomis valstybėmis, sprendžiami pagal darbotvarkės klausimą „Taika ir saugumas Afrikoje“.
61.	2012-04-04	Situacija Malyje	

7 priedas. Naudojimasis veto teise 2003–2013 m.²²⁷

Nr.	Data	Veto	Pasiūlymas	Veto priežastis, kurią prieš ar po balsavimo nurodė valstybė.
1.	2003-09-16	JAV	<u>Reikalauja Izraelio</u> susilaikyti nuo grasinimų pašalinti Palestinos lyderį Yasser Arafat. (S/2003/891)	Aiškliai nepasmerkti teroro aktai, Hamas bei kt. organizacijos bei nenurodyta imtis veiksmų sutrukdyti jų veiklai. (S/PV.4828).
2.	2003-10-14	JAV	<u>Nusprendžia</u> , kad vykdoma sienos statyba yra neteisėta, todėl Izraelis privalo nedelsiant nutraukti statybas. (S/2003/980).	Aiškliai nepasmerktas terorizmas; projektas nesubalansuotas, skirtas ne abiem šalims. (S/PV.4842).
3.	2004-03-25	JAV	Smerkia Sheikh Ahmed Yassin (Hamas lyderio) nužudymą ir <u>kviečia</u> visas šalis nutraukti smurtą. (S/2004/240).	Nenurodyti Hamas vykdyti teroro aktai; neatspindi Artimųjų Rytų konflikto realybės; nepadės pasiekti taikos ir saugumo regione. (S/PV.4934).
4.	2004-04-21	Rusija	Nutraukia UNFICYP mandatą, įsteigia naują misiją Kipre , <u>nustato sankcijas</u> (ginklų embargą). (S/2004/313).	Techninės priežastys: skubotai parengtas projektas, neatsižvelgta į šalių prieštaravimus, nerengtos išsamios diskusijos dėl projekto. (S/PV.4947).
5.	2004-10-05	JAV	<u>Reikalauja Izraelio</u> nutraukti karines operacijas šiauriniame Gazos Ruože ir atsitraukti iš regiono. (S/2004/783).	Nesubalansuotas projektas: smerkiami tik Izraelio veiksmai; neminimos atakos prieš Izraelį; nepasmerkiamas Hamas terorizmas; nepripažįstama Izraelio teisės į savignyą. (S/PV.5051).
6.	2006-07-13	JAV	<u>Skatina</u> besąlygiškai paleisti sulaikytą Izraelio karį; atitraukti Izraelio pajėgas iš Gazos Ruožo ir paleisti sulaikytus Palestinos pareigūnus. (S/2006/508).	Skubotas ir nesubalansuotas projektas: nustato reikalavimus tik vienai konflikto šaliai. Neatspindi naujų pokyčių: Hezbollah aktyvumo ir GS sprendimo siūsti komandą padėti konflikto šalims. (S/PV.5418)
7.	2006-11-11	JAV	<u>Smerkia Izraelio</u> karines operacijas Gazoje, Palestinos raketos paleidimą į Izraelį. <u>Ragina</u> skubiai atitraukti Izraelio pajėgas iš Gazos Ruožo ir abi šalis nutraukti smurtą. (S/2006/878)	Projektas šališkai apibūdina įvykius Gazoje bei nepadeda siekti taikos regione. Projekte vartojama kalba šališka ir politiškai motyvuota. Neminimas terorizmas, nesmerkiami Hamas pareiškimai dėl vykdytinų teroro aktų. (S/PV.5565)
8.	2007-01-12	Rusija Kinija	<u>Ragina Mianmarą</u> naudotis GS gerosiomis paslaugomis, paleisti visus politinius kalinius, pradėti dialogą ir nutraukti karines atakas prieš etnines mažumas bei žmogaus teisių pažeidimus. (S/2007/14)	Vidaus problemos, nekeliančios grėsmės nei tarptautinei, nei regiono taikai (narkotikai, ŽIV, pabėgėliai ir kt.). ST negali apskritai svarstyti šio klausimo; kitos tarptautinės organizacijos aktyviai įsitraukusios ir gali padėti išspręsti problemas. (S/PV.5619).
9.	2008-07-11	Rusija Kinija	<u>Pagal VII skyrių</u> nustato ginklų embargą Zimbabvei bei kelionių ir finansinius ribojimus jos prezidentui Robert Mugabe. (S/2008/447).	Projektas neatsižvelgia į vykstančias derybas ir regiono valstybių nuomonę apie sankcijas; ST veiktų už Chartijos suteiktų įgaliojimų; kištųsi į vidaus reikalus. (S/PV.5933).
10.	2009-06-15	Rusija	Pratęsia JT Stebėtojų misijos Gruzijoje (UNOMIG) mandatą dviems savaitėms. (S/2009/310).	Pastarieji įvykiai pakeitė aplinkybes, atsirado dvi naujos valstybės. Misija įsteigta remiantis dabar nebeegzistuojančiomis sąlygomis. (S/PV.6143).
11.	2011-02-18	JAV	<u>Reikalauja Izraelio</u> , kaip okupuojančios valdžios, nedelsiant nutraukti visus apgyvendinimo okupuotoje Palestinos teritorijoje veiksmus. (S/2011/24).	Projektu rizikuojama pasunkinti abiejų šalių poziciją; gali paskatinti šalis nedalyvauti derybose. Pritaria, kad apgyvendinimo veiksmai yra neteisėti, bet ST neturėtų stengtis išspręsti esminių šalių problemų. (S.PV/6484).

²²⁷ Lentelė sudaryta remiantis Dag Hammarskjöld bibliotekos parengta informacija apie ST veto teisės naudojimą (http://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_en.shtml). Veto priežastys apibendrintos iš atstovų pasisakymų posėdyje, kuriame balsuota dėl projekto.

Nr.	Data	Veto	Pasiūlymas	Veto priežastis, kurią prieš ar po balsavimo nurodė valstybė.
12.	2011-10-04	Rusija Kinija	<u>Reikalauja Sirijos</u> nutraukti žmogaus teisių pažeidimus, paleisti politinius kalinius, nustoti naudoti jėgą prieš civilius, palengvinti humanitarinę situaciją. Kviečia visas valstybes susilaikyti nuo ginklų tiekimo Sirijai. (S/2011/612).	Vienašališki kaltinimai Damaskui ir grasinamai sankcijomis Sirijai paneigia taikaus krizės sprendimo principą ir gali pabloginti situaciją. Už tragediją atsakinga ne tik Sirijos vyriausybė, bet ir su teroristais susijusi opozicija. Nepabrėžiamas reikalingas politinis dialogas ir pagarba Sirijos suverenitetui. (S/PV.6627).
13.	2012-02-04	Rusija Kinija	Pabrėžia siekį spręsti <u>Sirijos</u> konfliktą taikiai. <u>Reikalauja</u> Sirijos nutraukti žmogaus teisių pažeidimus; visų konflikto šalių nutraukti atakas; įgyvendinti Arabų Lygos Veiksmų planą. Pabrėžia, jog nenustatomos 42 str. priemonės. (S/2012/77).	<u>Rusija</u> : Projektas tinkamai neatspindi tikros padėties Sirijoje ir siunčia šališką signalą konflikto šalims. Nereikalaujama opozicijos atsiriboti nuo ekstremistų grupių ir nutraukti atakas prieš valstybės institucijas. <u>Kinija</u> : būtina gerbti Chartijos įgaliojimus bei Sirijos nepriklausomybę. (S/PV.6711).
14.	2012-07-19	Rusija Kinija	<u>Remdamasi VII skyriumi</u> , nustato, kad situacija <u>Sirijoje</u> kelia grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui. <u>Reikalauja</u> įgyvendinti Šešių punktų planą; Sirijos įgyvendinti ankstesnių rezoliucijų reikalavimus; visų konflikto šalių nedelsiant nutraukti ginkluotas atakas ir kt. Atnaujina UNSMIS mandatą. (S/2012/538).	<u>Rusija</u> : projektas neturėjo būti pateiktas balsavimui, nes Rusija negali pritarti rezoliucijai pagal VII skyrių, kuri atveria galimybę nustatyti sankcijas, o vėliau – ir karinį kišimąsi į Sirijos vidaus reikalus. Projektas šališkas, grasinimai sankcijomis nukreipti tik prieš vyriausybę. <u>Kinija</u> pridūrė, kad konsultacijose kai kurios narės parodė argoanciją, o ne konstruktyvaus dialogo siekį. (S.PV/6810).